

Landkaart monitoring diervoeders NL

J. de Jong, J.G. van der Roest en I.A. Meurs

RIKILT

WAGENINGEN **UR**

Landkaart monitoring diervoeders NL

J. de Jong, J.G. van der Roest en I.A. Meurs

Dit onderzoek is uitgevoerd door RIKILT Wageningen UR in opdracht van en gefinancierd door het Ministerie van Economische Zaken, in het kader van de WOT Diervoeders (WOT-02-004-043).

RIKILT Wageningen UR
Wageningen, mei 2016

RIKILT-rapport 2016.004

Jong, J. de, J.G. van der Roest en I.A. Meurs, 2016. *Landkaart monitoring diervoeders NL*. Wageningen, RIKILT Wageningen UR (University & Research centre), RIKILT-rapport 2016.004. 68 blz.; 20 fig.; 5 tab.; 16 ref.

Projectnummer: 123.730.45.01

BAS-code: WOT-02-004-043

Projecttitel: Landkaart Monitoring Diervoeders NL

Projectleider: J. de Jong

© 2016 RIKILT Wageningen UR

Het is de opdrachtgever toegestaan dit rapport integraal openbaar te maken en ter inzage te geven aan derden. Zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het RIKILT Wageningen UR is het niet toegestaan:

- a. *dit door RIKILT Wageningen UR uitgebrachte rapport gedeeltelijk te publiceren of op andere wijze gedeeltelijk openbaar te maken;*
- b. *dit door RIKILT Wageningen UR uitgebrachte rapport, c.q. de naam van het rapport of RIKILT Wageningen UR, geheel of gedeeltelijk te doen gebruiken ten behoeve van het instellen van claims, voor het voeren van gerechtelijke procedures, voor reclame of antireclame en ten behoeve van werving in meer algemene zin;*
- c. *de naam van RIKILT Wageningen UR te gebruiken in andere zin dan als auteur van dit rapport.*

Postbus 230, 6700 AE Wageningen, T 0317 48 02 56, E info.rikilt@wur.nl, www.wageningenUR.nl/rikilt. RIKILT is onderdeel van Wageningen UR (University & Research centre).

RIKILT aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

RIKILT-rapport 2016.004

Verzendlijst:

- Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA): M.L.H. Pelk, J. Hooglugt, R.D. van Buuren, K. Zwaagstra, H.A. van der Schee, C.J.A.M. van der Meijs, J. Schans
- Ministerie van Economische Zaken: F.B. Leijdekkers, S.J. Beukema, G.J. Greutink
- Wageningen UR, Leerstoelgroep Diervoeding: W. Hendriks
- Secure Feed: F. Gort
- Comité van Graanhandelaren: P.D. van de Graaff
- MVO: R. van Noord
- Importeurs van diervoedergrondstoffen (3 x)
- GMP+ International: E. van der Boon, J. van der Kloet
- BEMEFA: Y. Dejaegher

Inhoud

	Dankwoord	5
	Samenvatting	7
1	Inleiding	9
	1.1 Aanleiding	9
	1.2 Doelstelling	9
	1.3 Fasering	10
	1.4 Verwacht resultaat	10
2	Wijze van aanpak	11
3	Resultaten Fase 1	13
	3.1 Zicht op veiligheid van grondstoffen van import tot inmenging in diervoeder	13
	3.1.1 Wanneer wordt geanalyseerd?	14
	3.1.2 Risk-based of random analyses?	14
	3.1.3 Op welke contaminanten wordt gemonitord?	15
	3.1.4 Herkomst bekend of any origin?	15
	3.1.5 Monitoringsgegevens	15
	3.1.6 Hoeveel procent van de partijen wordt geanalyseerd en hoe vaak?	16
	3.1.7 Uitwerking per product	17
	3.2 Bemonstering	19
	3.2.1 Technische aspecten van bemonstering	20
	3.2.2 Bemonsteringprotocollen	21
	3.2.3 Representativiteit	23
	3.3 Laboratorium onderzoek	24
	3.3.1 Accreditatie	24
	3.3.2 Validatie (alleen gevraagd voor aflatoxine)	24
	3.3.3 Betrouwbaarheid laboratoria	24
	3.4 Taskforce Voedselvertrouwen	25
	3.4.1 Kwaliteitssystemen	25
	3.4.2 Tracking en tracing	25
	3.4.3 Informatiebronnen en informatieverstrekking	25
	3.4.4 Melding verdachte partijen	26
4	Resultaten fase 2	27
	4.1 Resultaten terugtracering	27
	4.2 GMP+ Monitoring Database	47
	4.3 Is de in België gehanteerde werkwijze waarbij het bemonsteringsplan van BEMEFA door de FAVV wordt gevalideerd, voor de Nederlandse situatie bruikbaar?	48
5	Conclusies	57
6	Aanbevelingen	59
	Literatuur	60
	Bijlage 1 Vragenformulier project Landkaart monitoring diervoeders NL 2013	61
	Bijlage 2 Definities en afkortingen	65

Dankwoord

De auteurs van dit rapport willen de volgende organisaties / personen bedanken voor hun medewerking:

- SecureFeed, het Comité van Graanhandelaren, MVO en drie importeurs van diervoedergrondstoffen voor de door hen verstrekte informatie tijdens de interviewronde
- De diervoederproducenten en eerdere schakels in de keten (handelshuizen, overslagbedrijven, importeurs) voor de verstrekte informatie in het kader van het onderzoek naar terugtracering
- De heer J. Hooglugt van de NVWA voor zijn bijdrage aan het onderzoek naar de terugtracering
- GMP+ International voor de verstrekte informatie over de GMP+ Monitoring database
- BEMEFA, voor de verstrekte informatie over de sectorcontrole in België.

Samenvatting

Dit rapport beschrijft de resultaten van een inventarisatie van de monitoring die door de diervoedersector wordt uitgevoerd wat betreft de veiligheid van diervoedergrondstoffen en diervoeders. De inventarisatie betreft de aard en omvang van de monitoring en heeft zich gericht op ongewenste stoffen (Richtlijn 2002/32/EG), GGO's (Verordening (EG) 1829/2003) en residuen van gewasbeschermingsmiddelen (Verordening (EG) 396/2005). Het onderzoek is afgebakend tot grondstoffen behorend tot de hoofdgroepen maïs en maïsbijproducten, soja en sojabijproducten en oliën en vetten.

Het onderzoek is uitgevoerd in twee fases. In fase 1 zijn interviews uitgevoerd bij de volgende bedrijven en organisaties in de diervoedersector: SecureFeed (tot 2015 TrustFeed), het Comité van Graanhandelaren, MVO en drie importeurs van diervoedergrondstoffen, waarvan één importeur ook crusher is van oliehoudende zaden. Hierbij is ook informatie verzameld over de representativiteit van de bemonstering en over de accreditatie- en validatie-status van het uitgevoerde laboratoriumonderzoek. Vervolgens zijn in fase 2 drie aanbevelingen uit fase 1 uitgewerkt, namelijk (i) terugtracering van een aantal partijen diervoedergrondstoffen om beter inzicht te verkrijgen in de frequentie en de aard van de uitgevoerde analyses in de keten van import of productie tot inmenging in mengvoeders, (ii) nagaan welke analyseresultaten aanwezig zijn in de databank van GMP+ International en of deze data beschikbaar gemaakt kunnen worden voor het doel van dit project en (iii) nagaan of de in België gehanteerde werkwijze waarbij het monitoringsplan van BEMEFA door de FAVV wordt gevalideerd voor de Nederlandse situatie bruikbaar is.

Het algemene beeld uit de inventarisatie is dat de monitoring in het algemeen risico-gebaseerd wordt uitgevoerd maar dat er ook wordt gemonitord omdat dat contractueel is vastgelegd. Als gevolg van het incident met aflatoxine in maïs uit de Balkan in 2014 is de monitoring hierop sterk geïntensiveerd en dit is ook in protocollen van GMP+ International en SecureFeed vastgelegd.

Het is niet mogelijk gebleken om in het beperkte tijds- en capaciteitsbestek van dit project specifieke informatie te verzamelen over het aantal analyses per product – land – contaminant combinatie. Hierdoor is het niet mogelijk om een kwantitatieve vergelijking te maken tussen de sectorcontrole en de officiële controle. De handelsstromen, en daarmee ook de monitoring, variëren per jaar als gevolg van veranderingen in vraag en aanbod, prijs en (nieuwe) risico's van de diervoedergrondstoffen. Door de complexiteit van productie- en handelsketens is het vaak niet eenvoudig om zicht te krijgen op de intensiteit van de monitoring van producten die in Nederlandse diervoeders worden verwerkt. Dit wordt o.a. veroorzaakt door het feit dat een grondstof (bv. sojaschroot) zowel wordt geïmporteerd, in Nederland geproduceerd en voor een groot deel (weer) wordt uitgevoerd. Ook verandert een partij van een diervoedergrondstof tijdens de logistieke keten van import tot productie van mengvoer in het algemeen van grootte. Hierdoor is het niet goed mogelijk om een relatie te leggen tussen het aantal uitgevoerde analyses en het aantal partijen.

De representativiteit van de bemonstering wordt door de geïnterviewde organisaties gegarandeerd door strikt gebruikt te maken van de voorhanden zijnde protocollen. Alle geïnterviewde organisaties hebben aangegeven dat het belangrijk is dat de laboratoria geaccrediteerd zijn en dat daar ook op wordt gecheckt. Vrijwel alle analyses zijn volgens de geïnterviewde organisaties geaccrediteerd, waarbij specifieke pesticiden en GMO's uitzonderingen kunnen zijn.

De geïnterviewde bedrijven hebben allemaal hun eigen kwaliteitssystemen en traceerbaarheid wordt gegarandeerd door inbedding in een HACCP systeem, alsmede door het uitvoeren van recall oefeningen. Overkoepelende organisaties binnen de diervoedersector wisselen regelmatig informatie met elkaar uit, wat ook het geval is met de toezichthouder (NVWA).

Uit het onderzoek naar de terugtracering (fase 2) is gebleken dat de traceerbaarheid van grondstoffen in de diervoedersector zeer goed is geregeld. Er is veel variatie in het aantal schakels dat betrokken is van importeur tot diervoederfabrikant. Partijen grondstoffen volgen uiteenlopende transportlijnen. De documenten en daarmee de eigenaar kan via meerdere andere schakels verlopen dan het eigenlijke transport. Het merendeel van de bemonstering en analyse vindt plaats bij aankomst van een lading

grondstoffen in één van onze zeehavens (tijdens het overladen op een lichter). De resultaten van de analyses worden door de importeur aan de diverse ontvangers (handelshuis of diervoederfabrikant) doorgezonden. Diervoederfabrikanten nemen zelf ook monsters en laten analyses verrichten op binnenkomende grondstoffen of eindproducten. In het algemeen worden partijen niet meerdere keren geanalyseerd door diverse schakels in de keten maar er zijn uitzonderingen.

Monitoringsgegevens staan deels in de GMP+ Monitoring Database, nl. het deel dat verplicht is. Het is onduidelijk in hoeverre de monitoringsgegevens van het deel dat vrijwillig is in de databank zijn ingevoerd. Leveranciers (bedrijven, SecureFeed) zijn eigenaar van hun eigen monitoringsresultaten en kunnen dus toestemming geven aan derden om deze resultaten in te zien. Deze data zouden dus beschikbaar gemaakt kunnen worden voor het doel van dit project.

Het monitoringsprogramma van BEMEFA is risico-gebaseerd en wordt periodiek aangepast op basis van nieuwe inzichten. In tegenstelling tot de Nederlandse situatie wordt het monitoringsprogramma van BEMEFA vooraf goedgekeurd door de FAVV en krijgt de Belgische overheid op anonieme basis alle analyseresultaten van het Bemefa bemonsteringsplan. Ook worden de risicoanalyses van BEMEFA gevalideerd door de FAVV.

De resultaten van deze inventarisatie kunnen worden gebruikt om na te gaan of er sprake is van doublures tussen de sectorcontroles en de officiële controles die door de overheid worden uitgevoerd in het kader van het Nationaal Plan Diervoeders. Omdat het onderzoek zich heeft beperkt tot drie hoofdgroepen van grondstoffen en omdat geen kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn over de sectormonitoring is het niet mogelijk om conclusies te trekken over hiaten in de controle.

1 Inleiding

In het kader van de Controleverordening (EG) nr. 882/2004 wordt aangegeven wat de aard van controles op diervoeders is en met welke frequentie de controles moeten worden uitgevoerd. De controles zijn gericht op ongewenste stoffen en verboden materialen in diervoeders en staan bekend onder de naam Nationaal Plan Diervoeders. Bovendien is in het Nationaal Plan opgenomen dat, indien er specifieke bevindingen worden gesignaleerd, die vragen om diepgaander onderzoek, er onderzoekscapaciteit voor wordt vrijgemaakt. De uitvoering van dit plan en het toezicht is in handen van NVWA.

Het bedrijfsleven binnen de diervoedersector voert ook zijn eigen controles uit voor wat betreft voorkomen van ongewenste stoffen en overschrijdingen van normen.

1.1 Aanleiding

Teneinde zowel de publieke als private controles te matchen is er behoefte aan een overzicht (landkaart) van wat er in Nederland wordt gedaan aan monitoring van diervoedergrondstoffen en diervoeders, zodat duidelijk wordt waar eventuele doublures en hiaten zitten. Hierbij kan ook duidelijkheid worden verschaft over welke productstromen c.q. stoffen de kwaliteit en veiligheid van diervoeders negatief kunnen beïnvloeden of waar onvoldoende monitoring plaatsvindt.

De recente incidenten met partijen verontreinigde maïs door te hoge concentraties aflatoxines in 2012 (en ook in 2013) zijn mede aanleiding geweest voor dit onderzoek. In Nederland hebben met name de hoge gehalten in maïs afkomstig uit de Balkan-landen (RASFF, 2013, p. 22) tot problemen geleid. Ook in andere werelddelen, zoals in de USA (US Grains Council, 2012/2013) waren de niveaus van aflatoxine zeer hoog. Oorzaak van het verhoogde risico op schimmelaantasting in maïs waren de zeer hete zomers, veelal gevolgd door natte omstandigheden in de herfst. Extra maatregelen zijn noodzakelijk gebleken op maïs die in Nederland werd geïmporteerd.

Daarnaast bestaat de indruk dat partijen diervoedergrondstof in de praktijk meerdere keren worden bemonsterd en geanalyseerd door zowel de diervoeder sector en de NVWA. Het verschaffen van een overzicht van deze publieke en private controles (landkaart) moet hier meer inzicht in geven en zou tot een efficiëntie slag kunnen leiden.

Tenslotte wordt een terugtrekkende overheid geconfronteerd met bezuinigingen en veranderingen in de systematiek van controle. Een van de opties is dat het Nationaal Plan diervoeder zich meer richt op de niches van de sector (daar waar mogelijke problemen zich kunnen openbaren). Als blijkt dat de diervoedersector de monitoring van de bulkgrondstoffen goed onder controle heeft, zou de frequentie van controle (drastisch) naar beneden kunnen worden bijgesteld en daar waar zich problemen voordoen, wordt de controle opgeschroefd.

1.2 Doelstelling

In kaart brengen en samenvoegen van wat er door de overheid en door de diervoedersector wordt gedaan aan monitoring van diervoedergrondstoffen en diervoeders, zodat duidelijk wordt waar eventuele doublures en hiaten zitten. Dit kan zowel gaan om productstromen en om stoffen die de kwaliteit en veiligheid van diervoeders negatief beïnvloeden. Tevens wordt een beeld gevormd van de kwaliteit van de bemonstering (representativiteit) en het uitgevoerde laboratoriumonderzoek (accreditatie en validatie).

1.3 Fasering

Het onderzoek is in twee fases uitgevoerd. In de eerste fase zijn interviews uitgevoerd bij grote bedrijven / organisaties in de diervoedersector. De resultaten van de eerste fase zijn gerapporteerd in een tussenrapport dat is besproken met de opdrachtgever (NVWA). De opdrachtgever heeft vervolgens verzocht om drie aanbevelingen uit te werken in de tweede fase van het onderzoek, namelijk (i) terugtracering van een aantal partijen diervoedergrondstoffen om beter inzicht te verkrijgen in de frequentie en de aard van de uitgevoerde analyses in de keten van import of productie tot inmenging in mengvoeders, (ii) nagaan welke analyseresultaten aanwezig zijn in de databank van GMP+ International en of deze data beschikbaar gemaakt kunnen worden voor het doel van dit project en (iii) nagaan of de in België gehanteerde werkwijze waarbij het monitoringsplan van BEMEFA door de FAVV wordt gevalideerd voor de Nederlandse situatie bruikbaar is.

1.4 Verwacht resultaat

Fase 1

Een eerste aanzet voor een landkaart monitoring diervoeders NL die kan worden gebruikt om eventuele doublures tussen publieke en private controles te voorkomen.

Op basis van deze landkaart kan tevens de doelmatigheid van het onderzoek in het Nationaal Plan Diervoeders worden verbeterd en kunnen nadere afspraken worden gemaakt met de diervoedersector over wie waarop monitort.

Fase 2

Het terugtraceren kan inzicht geven in de frequentie en de aard van de uitgevoerde analyses door de diverse schakels in de keten van importeur of producent van diervoedergrondstoffen tot mengvoederproducent. Tevens kan worden nagegaan hoe, als eerder in de keten is gemonitord, de bemonstering en analyse is uitgevoerd. Het resultaat is afhankelijk van de medewerking van de individuele bedrijven in de diervoedersector.

De verkregen informatie over de databank van GMP+ International zal aangeven, welke monitoringsgegevens aanwezig zijn en of deze informatie kan worden gedeeld / gebruikt voor het doel van dit project.

De verkregen informatie over de in België gehanteerde werkwijze, waarbij het monitoringsplan van BEMEFA door de FAVV wordt gevalideerd, kan worden gebruikt om na te gaan of het Belgische model ook geschikt kan zijn voor de Nederlandse situatie.

2 Wijze van aanpak

Fase 1

Aan de hand van een vragenformulier (zie Bijlage 1), dat door de onderzoekers is ontwikkeld, is bij een zestal bedrijven / organisaties in de diervoedersector (SecureFeed¹, 3 importeurs van diervoedergrondstoffen, waarvan 1 importeur ook crusher is van oliehoudende zaden, het Comité van Graanhandelaren en Productschap MVO) geïnventariseerd op de volgende subdoelstellingen:

- diervoedergrondstoffen (aard en omvang)
- monitoringsgegevens (grondstof, land, contaminant)
- bemonstering (wie, hoe, waar, frequentie en representativiteit)
- laboratorium onderzoek (accreditatie en validatie)

Het onderzoek is afgebakend tot grondstoffen behorend tot de hoofdgroepen: maïs en –bijproducten, soja en –bijproducten en oliën en vetten. De reden voor deze keuze is dat het niet haalbaar was om direct alle diervoedergrondstoffen mee te nemen omdat dit te veelomvattend zou worden. Daarom is in eerste instantie gekozen voor enkele grondstoffen die in grote hoeveelheden worden ingemengd in diervoeders. Er is een afbakening gemaakt dat het met name die grondstoffen betreft die uit derde landen worden geïmporteerd en daarnaast, in bijzondere gevallen (maïs), ook uit EU landen.

Activiteiten zijn:

- Inventariseren welke producten hoe vaak gemonitord worden en waarop.
- Informatie verzamelen over de wijze van bemonstering (waar, hoeveel, representativiteit) en het uitgevoerde laboratoriumonderzoek (voor nader onderzoek op accreditatie en validatie).
- Informatie combineren met de gegevens van het Nationaal Plan Diervoeders.
- Optimaliseren van monitoring in nauw overleg met de diervoedersector.

Het onderzoek heeft zich gericht op de volgende stoffen:

- a. ongewenste stoffen genoemd in Richtlijn 2002/32/EG: dioxines en dioxine-achtige PCB's, niet dioxine-achtige PCB's, mycotoxinen (aflatoxines, DON, ochratoxine, zearalenon, fumonisinen), zware metalen (lood, cadmium, kwik, arseen), organochloor pesticiden en onvoorziene ongewenste stoffen
- b. GGO's (etikettering en niet toegelaten; Verordening (EG) 1829/2003)
- c. Residuen van andere pesticiden, naast organochloor verbindingen (Verordening (EG) 396/2005)

In het vragenformulier is een extra vraag opgenomen die betrekking heeft op specifieke informatie gerelateerd aan de inhoud van de beleidsnotitie 'Actieplan, taskforce voedselvertrouwen'. In deze beleidsnotitie wordt bezorgdheid geuit over voedselveiligheid en voedselintegriteit. Het functioneren van kwaliteitssystemen staat centraal en naast de inhoud van deze systemen komen verder aan bod in de notitie: borging van controle en toezicht, informatie-uitwisseling, sanctionering en communicatie. Bij de gehouden interviews met bedrijven en overkoepelende organisaties in de diervoedersector is het vragenformulier gehanteerd om de informatieverzameling gestalte te geven.

Van elk interview is een uitgebreid verslag gemaakt dat is voorgelegd aan de geïnterviewde ter controle. De definitieve verslaglegging van de interviews heeft als basis gediend voor het beschrijven van de resultaten van dit onderzoek.

¹ Fase 1 van het onderzoek is uitgevoerd voor 2015. De inventarisatie is dus uitgevoerd bij TrustFeed. In dit rapport is er voor gekozen om overal SecureFeed als organisatienaam te gebruiken. Er is na het ontstaan van SecureFeed per 1 januari 2015 zo nodig gecheckt of de beschrijvingen in dit rapport nog kloppen.

Fase 2

Terugtracering van diervoedergrondstoffen voor beter inzicht in uitgevoerde analyses

Voor het onderdeel terugtracering is in overleg met de NVWA inspecteur een strategie besproken hoe en welke diervoederfabrikanten te benaderen voor het uitvoeren van deze tweede inventarisatieronde. Voor het onderzoek zijn 5 uiteenlopende bedrijven (codering 010 – 014), die verschillen qua omzet, benaderd en geïnterviewd. Bij de keuze van de diervoederfabrikanten is rekening gehouden met het assortiment aan diervoederproducten en het verwerken van de drie hoofdgroepen grondstoffen daarin. Er is geen apart vragenformulier ontworpen voor deze gesprekken. In de figuren in paragraaf 4.1 is het totale verloop van de terugtracering van de verschillende grondstoffen in kaart gebracht.

Het gesprek is meestal gehouden met de kwaliteitsfunctionaris. De opzet en het doel van het project werd nader toegelicht. Bij twee van de vijf diervoederfabrikanten is een eindproduct als voorbeeld ter hand genomen. Bij de overige diervoederfabrikanten zijn grondstoffen uitgezocht die in de afgelopen dagen/weken voor het tijdstip van het interview, zijn aangekomen op het bedrijf.

Voor het terugtraceringstraject is vooral aandacht geschonken aan de toeleverancier en de uitgevoerde analyses voor contaminanten (en soms kwaliteitsparameters).

De toeleverancier, overslagbedrijf of handelshuis in de eerste lijn (codering 110 – 122) zijn in de meest voorkomende gevallen ook benaderd voor een gesprek in het kader van deze inventarisatie. Het overslagbedrijf is geen eigenaar van de partij. Het handelshuis heeft geen fysieke bemoeienis met de diervoedergrondstoffen, maar is wel (tijdelijk) eigenaar van de partij. Aan de hand van de verstrekte gegevens van de diervoederfabrikant over een partij geleverde grondstoffen kan dan verdere terugtracering plaatsvinden.

Voor de tweedelijns bedrijven (codering 210 – 224) zijn ook bedrijven genoemd die in de eerste lijn al voorkomen, omdat ze een andere positie in de traceringsketen kunnen innemen bij een andere grondstof. Maar het kan hier ook al de uiteindelijke importeur of producent betreffen. Ook hier heeft een gesprek plaatsgevonden om de al verstrekte gegevens te verifiëren en nadere informatie in te winnen.

De bedrijven in de derde lijn (codering 310 – 315) betreffen veelal producenten of verladers die zich in het buitenland bevinden. Er zijn geen gesprekken gevoerd met deze laatste lijn van toeleveranciers in deze inventarisatie.

De terugtracering van de grondstoffen wordt met behulp van de door de diervoederfabrikant aangeleverde documenten uitgevoerd. Vrachtbrieven volgens CMR format geven duidelijk aan wie afzender en ontvanger is, maar zijn eigenlijk bedoeld voor internationaal transport. Individuele bedrijven hebben ook hun eigen vervoersdocumenten ontwikkeld, waarbij het ook mogelijk is om de grondstoffen terug te traceren naar de verzender.

GMP+ Monitoring database

De inventarisatie voor het monitoringssysteem van GMP+ International heeft plaatsgevonden door het houden van een interview met twee medewerkers van deze organisatie. Het verslag van deze bespreking heeft als leidraad gediend voor de rapportage van dit onderdeel (zie paragraaf 4.2). Deze rapportage beschrijft de wijze waarop monitoring van diervoedergrondstoffen bij deze organisatie en aangesloten bedrijven in binnen- en buitenland plaatsvindt, welke monitoringsresultaten zijn opgenomen in de GMP+ Monitoring Database en of deze data beschikbaar gemaakt zouden kunnen worden voor het doel van dit project.

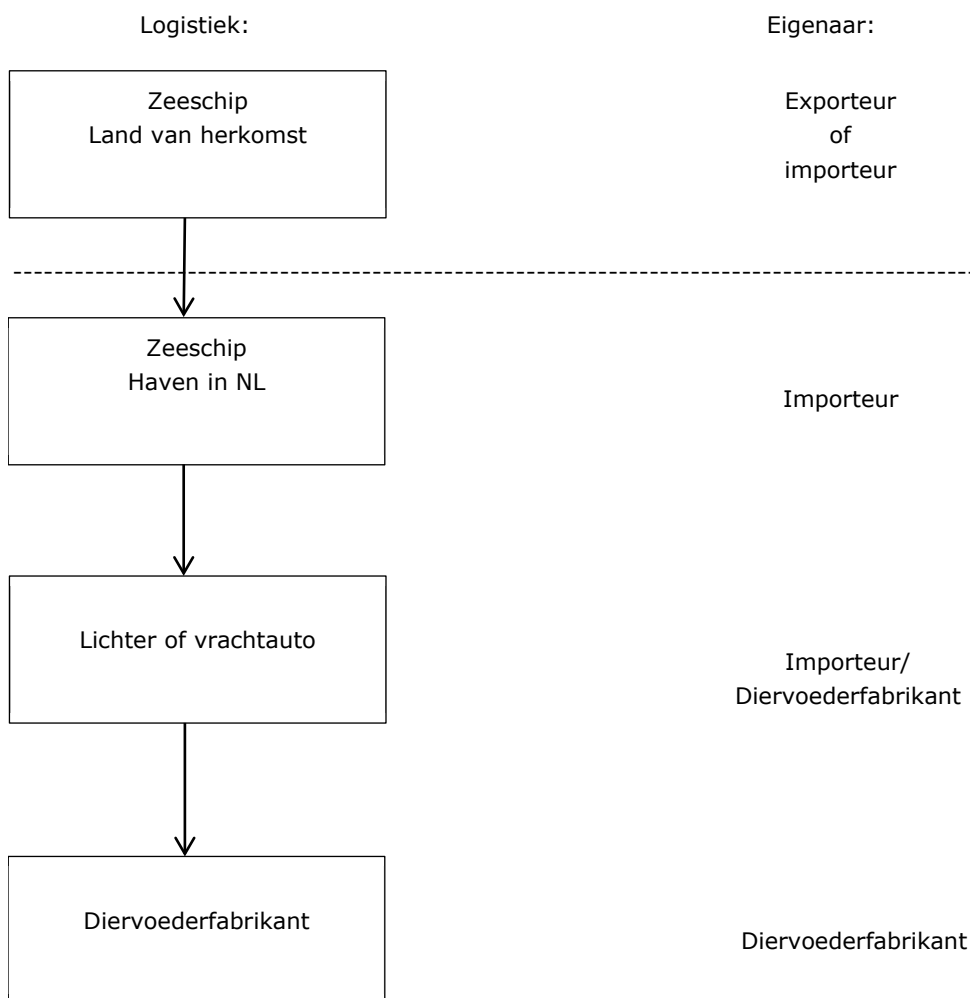
Werkwijze in België

Het vergelijken van de Belgische en Nederlandse monitoringsprogramma's en de communicatie hierover tussen overheid en diervoedersector is tot stand gekomen door het raadplegen van internet sites van de betreffende organisaties. Verder zijn er emailwisselingen gepleegd en telefonische gesprekken gevoerd. De in België gehanteerde werkwijze, waarbij het monitoringsplan van BEMEFA door de FAVV wordt gevalideerd, is op een aantal belangrijke aspecten vergeleken met de Nederlandse werkwijze. De resultaten zijn beschreven in paragraaf 4.3.

3 Resultaten Fase 1

3.1 Zicht op veiligheid van grondstoffen van import tot inmenging in diervoeder

Diervoedergrondstoffen worden geïmporteerd uit derde landen of uit andere EU-landen. Een eenvoudig flow-schema voor de logistiek en het eigendom van een partij van een diervoedergrondstof is weergegeven in Figuur 1. De diervoedergrondstof wordt geladen in een zeeschip in het land van herkomst die naar Rotterdam of Amsterdam vaart. Aanvoer uit andere EU-landen wordt ook veel gedaan met lichters en treinen. De belading en export kunnen worden geregeld door een exporteur maar het kan ook zijn dat de importeur dit regelt. Het moment waarop het eigendom overgaat van de exporteur naar de importeur is vastgelegd in contracten. Veelgebruikte internationale handelstermen hierbij zijn CIF (Cost, Insurance and Freight) en FOB (Free on Board), deze termen worden verder toegelicht in Bijlage 2 (definities). In Nederland wordt de lading overgebracht (gesplitst) in een aantal partijen, dat vervolgens per lichter of per vrachtwagen naar de diervoederfabrikant worden vervoerd.

Figuur 1 Algemene flow-chart logistiek en eigenaar diervoedergrondstoffen.

In de praktijk kan zowel de logistiek als het eigendom complexer zijn:

- De lading van een zeeschip (of een deel ervan) kan tussen laden in het land van herkomst en lossen in Nederland een aantal keren van eigenaar veranderen. In deze gevallen is de gehele keten ('string') inzichtelijk. In geval van een incident wordt actie ondernomen, daar waar het incident plaatsvindt of de contaminatie wordt ontdekt. Derhalve wordt de leverancier en/of koper geïnformeerd, altijd one up, one down. Uiteindelijk zal de gehele string worden geïnformeerd.
- Bij het lossen van het zeeschip kan een partij tussentijds worden opgeslagen in de loshaven.
- Een deel van een partij wordt uit een lichter overgeladen naar een vrachtwagen. Ook kan nog tussentijdse opslag plaatsvinden tussen lossen van de lichter en laden van de vrachtwagen(s), dit is bekend onder de naam inland opslag.
- Een zeeschip kan geladen worden met een product dat afkomstig is uit diverse landen van oorsprong (zie Bijlage 2, definities land van herkomst / oorsprong). We zullen in het rapport voortaan de term herkomst gebruiken als het over de havens gaat. Bijvoorbeeld kan een partij maïs afkomstig uit Hongarije via een lichter, trein of vrachtwagen vervoerd worden naar een zeeschip in de haven van Constanța (Roemenië). EU origins worden tijdens de belading van een zeeschip gemengd. Echter, origins vanuit non EU-landen worden in aparte ruimen opgeslagen en/of geladen (aan de laadhaven kant). Dit heeft te maken met import heffingen.

3.1.1 Wanneer wordt geanalyseerd?

Bemonstering en analyse kunnen in alle stadia worden uitgevoerd. Het is belangrijk om onderscheid te maken tussen bemonstering en analyse: meestal is contractueel vastgelegd dat er zowel bij laden als bij lossen van een zeeschip bemonsterd moet worden maar in een aantal gevallen worden de monsters opgeslagen en alleen geanalyseerd als daar een specifieke aanleiding voor is. Voor het doel van dit onderzoek is belangrijk of monsters ook daadwerkelijk geanalyseerd worden en daar richt dit rapport zich dus op.

Door alle respondenten wordt aangegeven dat analyse zo veel mogelijk wordt uitgevoerd bij de monsters die in het land van herkomst, bij het laden zijn genomen. Bemonstering vindt ook plaats in de haven van bestemming, echter de producten worden veelal al afgeleverd voordat de resultaten van de analyses bij lossing bekend zijn. Indien er een afwijking wordt vastgesteld is het lastiger om het product terug te halen. Er zijn wel uitzonderingen op deze regel, bijvoorbeeld voor aflatoxine in maïs uit risicolanden waar altijd nog een analyse op lichterniveau worden gedaan (of per 500 ton), conform de geldende protocollen van GMP+ International en SecureFeed. Dat gebeurt dan meestal in de zeehaven (Rotterdam/Amsterdam).

In het geval dat de importeur pas de controle over de partij krijgt bij aankomst in Nederland, zijn de afspraken met de exporteur of verscheper over de monsternamen en analyse vastgelegd in contracten. Door één van de importeurs is aangegeven, dat voor het moment van bemonsteren en analyseren steeds een afweging wordt gemaakt van kosten en risico's.

3.1.2 Risk-based of random analyses?

Het algemene beeld uit de interviews is dat de analyses zowel door de importeurs als door SecureFeed overwegend risk-based worden uitgevoerd op basis van risicobeoordelingen van diervoedergrondstoffen waarbij per grondstof / land van oorsprong-combinatie informatie beschikbaar is over potentieel aanwezige contaminanten. Voor de risicobeoordelingen kan o.a. informatie worden meegenomen over de weersomstandigheden gedurende de teelt van de gewassen. Verder is farming, opslag en verwerking (bv. drogen) belangrijk evenals de lokale wetgeving wat betreft GMO's en pesticiden.

SecureFeed voert product/contaminant scores en risicoclassificaties uit, deze worden jaarlijks geactualiseerd (zie <http://www.securefeed.eu/borgingssysteem/risicoprofiel-diervoeders>). De product/contaminant combinaties met matig en groot risico hebben met name betrekking op aflatoxine en dioxines. De oorsprong van de grondstoffen wordt niet specifiek genoemd in deze lijst (uitzondering maïs voor aflatoxine), maar voor veel producten is de geografische oorsprong reeds bekend (bijv. palmolie uit Maleisië en Indonesië).

Verder worden leveranciers van grondstoffen aan de deelnemers van SecureFeed beoordeeld op de veiligheid van hun producten. TF deelnemers kopen bij goedgekeurde leverancier-productcombinaties. De beoordeling van een product / leverancier combinatie is gebaseerd op een risico-inschatting van

product-leverancier combinatie en oorsprong. Deze risico-inschatting is onderverdeeld in klein, matig en groot. Voor producten met een klein risico gelden geen specifieke voorwaarden voor inkoop. Echter indien het risico matig of groot is, dan wordt hier specifiek melding van gemaakt op het formulier HACCP-score en risicoclassificatie.

Nieuwe producten / - leveranciers worden intensief gemonitord. Door diverse geïnterviewde partijen (zowel importeurs als SecureFeed) is aangegeven, dat voor mycotoxinen vanwege potentiële risico's de eerste partijen van een oogst uit alle landen / regio's intensiever worden geanalyseerd. SecureFeed heeft hiervoor een speciaal monitoringprogramma, de Collectieve Monitoring Mycotoxinen Granen Nieuwe Oogst. Afhankelijk van de resultaten wordt de monitoring dan op hoog niveau voortgezet of verminderd. Door een van de importeurs is aangegeven, dat steekproefsgewijs ook random wordt gemonitord (bv. één zeeschip per maand) om de vinger aan de pols te houden. Daarnaast wordt ook gemonitord omdat dit contractueel is vastgelegd dan wel afgesproken waarbij de achtergrond kan zijn om de afnemer meer zekerheid te geven.

3.1.3 Op welke contaminanten wordt gemonitord?

Over het algemeen is door de geïnterviewde personen aangegeven, dat er wordt gemonitord op alle stoffen die in het vragenformulier waren genoemd, nl.

- ongewenste stoffen (Richtlijn 2002/32/EG): dioxines en dioxine-achtige PCB's, niet dioxine-achtige PCB's, mycotoxinen (aflatoxines, DON, ochratoxine, zearalenon, fumonisinen), zware metalen (lood, cadmium, kwik, arseen), organochloor pesticiden en onvoorziene ongewenste stoffen
- GMO's (etikettering en niet toegelaten)
- residuen andere pesticiden (Verordening 396/2005)

Per diervoedergrondstof en land van herkomst wordt er een selectie gemaakt welke stoffen relevant zijn om te monitoren op basis van risicobeoordeling of andere overwegingen (zie boven).

Bijvoorbeeld: als maïs uit Zuid-Amerika wordt geïmporteerd zijn residuen een aandachtspunt evenals GMO's, als het uit Oost-Europa komt zijn mycotoxinen een aandachtspunt.

SecureFeed monitort niet op GMO's.

Naast bovengenoemde stoffen worden ook andere parameters genoemd waarop wordt gemonitord, o.a. salmonella en moederkoren (m.n. in rogge; valt op dit moment buiten de scope van het onderzoek).

3.1.4 Herkomst bekend of any origin?

Door één van de importeurs wordt aangegeven, dat er zelden wordt ingekocht op basis van 'any origin'. Door een andere importeur wordt aangegeven, dat er over het algemeen wordt aangekocht van specifieke herkomsten. 'Any origin' komt om economische redenen ook voor, maar dan is de herkomst op het moment van ontvangst/leveren wel bekend. Specifieke herkomst is gedefinieerd per land en liefst ook per producent (bijvoorbeeld in het geval van non-GMO).

Door één van de afnemers wordt aangegeven dat van oliën en vetten de herkomst meestal onbekend is, maar dat dan altijd een volledige analyse wordt uitgevoerd.

Door SecureFeed is aangegeven, dat in het algemeen geen herkomst benaming 'any origin' wordt gebruikt. Het land van herkomst is voor 60 – 70% van de producten bekend. Voor aflatoxine besmetting in maïs moet, in navolging van het incident met maïs uit Oost-Europa, een speciale herkomst vermelding bij het product worden opgenomen, namelijk maïs EU-5 (Nederland, Duitsland, België, Frankrijk en Luxemburg) versus maïs rest van de wereld (overig Europa, Zuid Amerika). Derhalve is een aanduiding bij maïs in de zin van 'any origin' dus niet mogelijk.

Het al of niet bekend zijn van het land van herkomst heeft invloed op de frequentie van analyseren (zie paragraaf 3.1.5).

3.1.5 Monitoringsgegevens

Aan alle geïnterviewde partijen is de vraag gesteld welke monitoringsgegevens beschikbaar zijn voor 2012, gespecificeerd naar product-land-contaminant. Door het Comité van Graanhandelaren (CvG) is aangegeven, dat er bij het CvG geen centrale database is waarin deze gegevens worden opgeslagen. Er is doorverwezen naar de individuele importeurs. Ook het Productschap MVO heeft aangegeven niet

over monitoringsgegevens of overzichten te beschikken welke partijen in 2012 zijn geanalyseerd. Uit het in fase 2 uitgevoerde onderzoek is gebleken dat er monitoringgegevens beschikbaar zijn in de GMP+ monitoringdatabase. De deelnemers kunnen hierin hun monitoringsprogramma's opstellen en beheren en analyse resultaten opslaan, analyseren en delen met anderen (zie meer toelichting in paragraaf 4.2).

De importeurs hebben aangegeven niet te beschikken over overzichten gespecificeerd naar product-land-contaminant, d.w.z. deze overzichten 'niet op de plank te hebben liggen'. Door één importeur is aangegeven, dat een overzicht over 2012 weinig zegt over bv. 2013 vanwege het dynamische karakter van de monitoring (zie paragraaf 3.1.6). Eén van de importeurs heeft aangegeven, dat er jaarlijks een paar duizend analyses worden uitgevoerd. Een andere importeur heeft aangegeven, dat er in 2013 ongeveer 30 zeeschepen zijn geïmporteerd en dat er per schip ongeveer 240 contractuele monsters zijn genomen. Eén importeur heeft specifieke informatie aangeleverd over monitoring in 2013 van geïmporteerde soja en maïs, met aantallen analyses op diverse contaminanten (pesticiden, PAK's, zware metalen, dioxines, mycotoxines en minerale olie) per land van oorsprong. Hierbij is overigens wel aangegeven, dat een deel van de betreffende partijen weer wordt geëxporteerd.

SecureFeed -leden hebben in 2012 ca. 1720 monsters onderzocht, hierin zijn ca. 7700 analyses uitgevoerd. De resultaten van de analyses worden in een databank beheerd en zijn in eerste instantie toegankelijk voor deelnemers. Voor het aantal te nemen monsters in het bemonsteringsschema wordt gebruik gemaakt van de statistische onderbouwing van het sectoraal bemonsteringsplan van BEMEFA (beroepsvereniging van de mengvoederfabrikanten) uit België. Hierin is bepaald dat voor producten waarvoor meer dan 600 ton / jaar wordt verwerkt er minimaal 22 monsters moeten worden genomen.

De frequentie van analyses hangt o.a. af van de volgende factoren:

- Is het product afkomstig van gecertificeerde bedrijven? Indien dit niet het geval is, bijvoorbeeld voor granen, wordt het zogenaamde 'Gatekeeper principe' toegepast zoals beschreven in de GMP+ voorwaarden. De 'gatekeepers' zijn GMP+ FSA gecertificeerde bedrijven die bepaalde producten aankopen van niet GMP+ (of gelijkwaardig) gecertificeerde leveranciers. Monitoring is onderdeel van deze poortwachtersprotocollen (bron: gatekeeper protocol GMP+ International). Sommige gatekeeper protocollen zijn gekoppeld aan specifieke landen en/of regio's, hieronder vallen bv. landen zoals Argentinië, Brazilië en de Oekraïne. Indien het gatekeeper principe wordt toegepast moet elke eerste (geldt alleen in geval van 'case file') lading in het land van herkomst worden bemonsterd en geanalyseerd en de resultaten hiervan moeten bekend zijn voor aflevering aan de mengvoerproducent (gatekeeper is sterk company gericht). Speciale protocollen kunnen van toepassing zijn, zoals bij GMQ (Good Merchantable Quality) van palm olie. Hierbij moet elke tank van een zeeschip worden bemonsterd en geanalyseerd op aanwezigheid van FFA (Free Fatty Acids), waarbij op het moment van belading de limiet van 5% FFA niet mag worden overschreden. Door één van de importeurs is aangegeven, dat ook indien grondstoffen van gecertificeerde bedrijven afkomstig zijn, deze geanalyseerd worden.
- Land van herkomst (risicolanden vs. niet-risico landen / herkomst onbekend). Door één van de importeurs is overigens aangegeven dat standaard elk (zee)schip bemonsterd wordt (per ruim) maar dat er wel uitzonderingen zijn, bijvoorbeeld maïs uit Frankrijk dat als veilig wordt verondersteld.
- Voor mycotoxinen wordt bij het begin van de oogst intensiever gemonitord om risico's in kaart te brengen. SecureFeed heeft hiervoor het programma Collectieve Monitoring Mycotoxinen Granen Nieuwe Oogst. Ook importeurs geven aan dat zij bij het begin van de oogst extra aandacht besteden aan risico's van besmetting met mycotoxinen.
- De kans en ernst van de geïdentificeerde risico's voor het product.

3.1.6 Hoeveel procent van de partijen wordt geanalyseerd en hoe vaak?

Deze vraag is niet systematisch aan de geïnterviewde partijen gesteld. Daar waar de vraag gesteld is wordt aangegeven dat deze vraag niet gemakkelijk te beantwoorden is om diverse redenen:

- **Wat is een partij?** Een partij verandert tijdens verhandeling over het algemeen van grootte. Een partij die in een ruim van een zeeschip wordt geladen kan zijn samengesteld uit een aantal verschillende partijen die door handelaars of boeren zijn aangeleverd. Nadat een zeeschip in een Nederlandse haven is aangekomen wordt de lading gesplitst in een aantal nieuwe partijen die per

lichter of per vrachtauto worden vervoerd naar de diervoederfabriek. Vanuit een lichter kan een partij ook weer worden opgesplitst in een aantal vrachtwagens, die aan verschillende diervoederfabrikanten worden verkocht.

- **Dynamiek:** monsternamen en analyse zijn dynamische processen. De handelsstromen variëren per jaar als gevolg van veranderingen in vraag en aanbod, afhankelijk van weersomstandigheden in het land van herkomst en de heersende prijs. De monitoring is afhankelijk van het land van herkomst en (nieuwe) risico's van de diervoedergrondstoffen.
- **Re-export:** een deel van de partijen die worden geïmporteerd wordt weer geëxporteerd. Daardoor is het moeilijk om een 1 op 1 relatie te leggen tussen geanalyseerde partijen en partijen die bestemming Nederlandse diervoederindustrie hebben.

3.1.7 Uitwerking per product

Voor een beperkt aantal producten wordt hierna een nadere beschrijving gegeven. Voor maïs is in vorige paragrafen al het een en ander beschreven, vanwege de aflatoxine problematiek. In deze paragraaf worden overige specifieke zaken behandeld.

3.1.7.1 Maïs

In Nederland wordt ca. 2.235 kTon maïs per jaar ingemengd in diervoeders. Hiervan is ca. 235 kTon binnenlandse productie en ca. 2.000 kTon import. De belangrijkste importlanden zijn weergegeven in Tabel 1; ca. 70% is oorsprong Europese Unie, de rest komt met name uit Zuid-Amerika en Oekraïne (Bikker *et al.*, 2014).

Tabel 1

Import maïs

Land	x 1.000 ton	%
Uit EU		
Frankrijk	1.240	34,0
Hongarije	464	12,7
Duitsland	425	11,7
België / Luxemburg	260	7,1
EU overig	209	5,8
Van buiten EU		
Oekraïne	376	10,3
Brazilië	439	12,0
Argentinië	109	3,0
Verenigde Staten	92	2,5
Rusland	31	0,9

Als gevolg van de problemen met aflatoxine in maïs uit Oost-Europa van begin 2013 is de monitoring geïntensiveerd.

In de GMP+ FSA module is een Protocol Bemonstering Aflatoxine B1 voor maïssoogst 2015 opgenomen. Dit protocol definieert specifieke voorwaarden voor de bemonstering en analyse van Aflatoxine B1 in maïs en bijproducten van maïs, die worden geleverd binnen de GMP+-keten. Het is van toepassing op de maïssoogst van 2015. Alle maïs die tot en met 2014 is geoogst, valt onder de scope van een voorgaand protocol.

Door de importeurs is aangegeven dat zowel bij belading van de zeeschip als bij aankomst in Nederland wordt geanalyseerd. De bemonstering / analyse in de Nederlandse haven is voor aflatoxine B1 een verplichting vanuit GMP+. Door één van de importeurs is aangegeven, dat deze bemonstering plaatsvindt samen met de afnemer, zodat er geen verschil van mening over de manier van bemonstering kan ontstaan. Door één van de importeurs is ook aangegeven dat er ook op een derde locatie gemonitord wordt, namelijk op de plaats van origine, d.w.z. op de lichter in het land van herkomst; de eerste 30.000 – 50.000 ton wordt op die manier bemonsterd en geanalyseerd om het risico vroegtijdig in kaart te brengen.

Door één van de importeurs is aangegeven, dat er geen maïs wordt betrokken van landen als USA en Brazilië, omdat er een grote kans op aanwezigheid van GMO maïs is, en die is niet altijd toegestaan in EU.

Door SecureFeed is aangegeven, dat analyse in het land van herkomst voor maïs veelal op ruimniveau wordt uitgevoerd. Voor risico- en verboden landen is dat veel te weinig om te worden toegelaten. Er moet bij afname door SecureFeed leden, altijd nog een analyse op lichterniveau worden gedaan (of per 500 ton). Dat gebeurt dus meestal in de Rotterdamse haven. Los daarvan mag maïs uit verboden landen nooit verwerkt worden in rantsoenen voor melkvee.

3.1.7.2 Soja

Herkomst diervoedergrondstoffen

Binnen de productgroep soja en sojaproducten zijn sojaschroot en sojaschilfers qua volume de belangrijkste producten. In de verbruiks- en importstatistieken wordt er geen onderscheid gemaakt tussen beide grondstoffen en dus worden deze in Tabel 2 samengevoegd.

Er wordt in totaal 4.564 kTon sojaschroot/schilfers ingevoerd (situatie 2011), waarvan ca. 95% van buiten de EU, voornamelijk uit Brazilië en Argentinië. Verder wordt in Nederland ook ca. 1.749 kTon sojaschroot/schilfers geproduceerd (situatie 2011) via crushen van ingevoerde sojabonen.

De inmenging van sojaschroot/schilfers in Nederlands diervoeder bedraagt 1.618 kTon. Dat betekent dat van de totale hoeveelheid van geïmporteerde en in Nederland geproduceerde sojaschroot/schilfers (6.313 kTon) slechts 26% wordt ingemengd in Nederlands diervoeder. Er zijn geen gegevens bekend over de herkomstlanden van de sojaschroot/schilfers die in Nederlands diervoeder worden ingemengd. Dit bemoeilijkt het zicht van de diervoedersector op de door de importeurs uitgevoerde controles.

Tabel 2

Import sojaschroot / schilfers

Land	x 1.000 ton	%
Van buiten EU		
Brazilië	2.666	58,5
Argentinië	1.645	36,0
China	18	0,4
Canada	11	0,2
India	2	0,1
Uit EU		
Duitsland	119	2,6
België / Luxemburg	63	1,4
EU overig	40	0,8

Zowel door de re-export als door eigen productie in Nederland wordt de logistieke keten die in Figuur 1 is beschreven ingewikkelder. Hierdoor is het lastiger om na te gaan hoe (intensief) er wordt gemonitord. Voor zover sojaschroot/schilfers in Nederland worden geproduceerd voert de crusher de monitoring uit op de sojabonen.

3.1.7.3 Plantaardige oliën en vetten

De totale binnenlandse afleveringen van plantaardige oliën en vetten in 2012 voor de Nederlandse diervoederindustrie bedroegen 153 kTon (Statistisch jaarboek MVO, 2012). Plantaardige oliën en vetten worden ook afgeleverd aan de levensmiddelenindustrie, de technische industrie en voor energietoepassingen. De totale afzet in Nederland bedroeg in 2012 1.875 kTon (Statistisch jaarboek MVO, 2012), de bestemming diervoeder is dus 8%.

Plantaardige oliën en vetten kunnen als zodanig worden geïmporteerd maar worden deels ook in Nederland geproduceerd uit geïmporteerde oliehoudende zaden, bv. voor soja. Daardoor wordt de logistieke keten die in Figuur 1 is beschreven ingewikkelder en is het lastiger om na te gaan hoe (intensief) er wordt gemonitord.

Het is niet eenvoudig om een inschatting te maken van het aantal partijen van oliën en vetten die worden geïmporteerd en de bestemming diervoeder krijgen. Grote zeeschepen kunnen 75.000 ton vervoeren. Maar de partijen zitten verdeeld over schepen die ook dezelfde olie (en kwaliteit) vervoeren die naar voeding en techniek gaan of 'in transit' naar andere EU en non-EU landen gaan (er wordt 3,8 miljoen ton olie en vet geïmporteerd, hiervan wordt weer 2,0 miljoen ton geëxporteerd; bron: mondelinge mededeling MVO).

Een verdere opsplitsing van de plantaardige oliën en vetten in 2012 met bestemming diervoeder is weergegeven in Tabel 3.

Tabel 3

Opsplitsing van plantaardige oliën en vetten met bestemming diervoeder naar soort (Statistisch jaarboek MVO, 2012)

Soort olie/vet	X 1.000 ton
Palmolie	72
Kokosvet	38
Sojaolie	23
Palmpitvet	15
Overige	4
Totaal	153

Van ruwe en bewerkte palmolie wordt 2772 kTon geïmporteerd (situatie 2012; er is geen productie in Nederland), hiervan wordt dus ca. 2,6% verwerkt in diervoeder. Palmolie wordt voornamelijk geïmporteerd uit Indonesië (37%) en Maleisië (45%), verder uit Papoea Nieuw-Guinea, Honduras, Thailand, Brazilië en andere Midden en Zuid-Amerikaanse landen (Statistisch jaarboek MVO, 2012).

Van ruwe en bewerkte sojaolie wordt 94 kTon geïmporteerd (voornamelijk uit Noorwegen, België, Duitsland en Frankrijk) en 408 kTon in Nederland geproduceerd. Van de totaal beschikbare hoeveelheid (502 kTon) wordt dus ca. 5% verwerkt in diervoeder (Statistisch jaarboek MVO, 2012).

Naast de in Tabel 3 beschreven producten worden ook 47 kTon ruwe vetzuren verwerkt in diervoeder. Het grootste deel van deze ruwe vetzuren komen voort uit door fysische raffinage verkregen vetzuur destillaten (nr. 13.6.5 van Verordening (EU) Nr. 68/2013), door splitsen verkregen ruwe vetzuren (13.6.6) en door splitsen verkregen zuivere gedistilleerde vetzuren (13.6.7). De hoeveelheid is de afgelopen jaren toegenomen, in 2008 werd 24 kTon verwerkt (Statistisch jaarboek MVO, 2012).

Door een importeur is aangegeven, dat destillaten en zure oliën in het algemeen afkomstig zijn van bekende herkomst.

Diervoederproducenten kopen de plantaardige en dierlijke oliën en vetten in het algemeen niet rechtstreeks van importeurs of van crushers maar van vetveredelaars. Dit zijn bedrijven die zijn gespecialiseerd in inkoop/opslag/verwerking van plantaardige en dierlijke oliën en vetten en bijproducten. Deze bedrijven leveren mengsels op recept aan de diervoedersector. Daardoor wordt de logistieke keten die in Figuur 1 is beschreven ingewikkelder.

3.2 Bemonstering

Bij het onderdeel bemonstering zijn met name de technische aspecten van bemonstering en de representativiteit behandeld. Onder de technische aspecten wordt verstaan welke apparatuur wordt gebruikt, wie is de uitvoerende instantie en aan de hand van welke protocollen wordt bemonsterd. De representativiteit van de bemonstering is van belang voor de mate van garanties die kunnen worden gegeven over de betrouwbaarheid.

3.2.1 Technische aspecten van bemonstering

De apparatuur die voor het nemen van monsters wordt gebruikt hangt af van het vervoermiddel waarmee de diervoedergrondstof wordt aangeleverd. Om te beginnen bij de grootste aanvoereenheid het zeeschip, daar worden bulkaggregaten gelost met grijper, 'screw conveyors' en 'conveyor belts' oftewel schroefvijzels en transportbanden. Het laden van het zeeschip kan gebeuren met een kraan of laadbuis, die weer wordt gevoed door een transportband.

Figuur 2 Lossen van raapzaad met Siwertell schroefvijzel.

De bemonstering geschiedt hier met pijpen die in verbinding staan met de transportband (of direct van de transportband), dus uit de lopende stroom grondstoffen. Onderaan de (vul)pijp bevindt zich een schuif die geopend kan worden, om zo een bepaalde hoeveelheid monstermateriaal in een monsterzak te laten glijden. Deze methode is nogal tijdrovend en vergt een mate van discipline van de monsternemer, omdat hij op bepaalde tijdstippen naar deze (vul)pijp moet gaan om zijn monster te nemen.

Figuur 3 Monsterneming onderaan (vul)pijp.

Het gebruik van 'automatic samplers', zoals in Canada en USA wordt toegepast, is nog niet in Nederland ingevoerd. Hieronder een impressie van een dergelijk apparaat. Voorbeeld van automatische monsternemer op 'conveyor belt' of lopende band, waarbij een afgemeten hoeveelheid monstermateriaal van de lopende band wordt gehaald.

Figuur 4 Automatische monsternemer op lopende bank (Bron: www.hobre.com (Sentry Equipment Corp.)).

Bij het lossen van een lichter bij de diervoeder producerende bedrijven, wordt over het algemeen gebruik gemaakt van een kraan, die vervolgens lost in een opvangbak, vanwaar de grondstoffen per transportband naar de productie. De monsterneming zal derhalve in veel gevallen plaatsvinden van de transportband.

Het lossen van een vrachtauto met diervoeder grondstoffen zal meestal met een kiepinstallatie van de vrachtauto geschieden. De monsterneming gebeurt dan met een monsterboor of steeklans, die tot een diepte van 4-5 meter kan reiken.

Het bemonsteren van opslag van grondstoffen (die tot 10 m. hoog kan zijn) is niet altijd mogelijk met deze voornoemde apparatuur.

Tot nu toe zijn met name de lostechnieken en bijbehorende bemonsteringstechnieken besproken, maar er worden ook vaak pre-shipment- en laadmonsters genomen. Pre-shipment monsters zijn monsters die van een partij genomen worden voordat die in een vervoerseenheid gaat, bijvoorbeeld in de opslagloods. Laadmonsters worden genomen bij belading van een zeeschip/lichter, etc. Hoe de bemonstering precies plaatsvindt bij pre-shipment en laadmonsters is in de interviews niet / nauwelijks besproken.

De eenheid waaruit een monster genomen wordt, kan een vrachtauto, lichter, ruim van een schip of een heel zeeschip zijn.

De uitvoerende instanties die belast zijn met het nemen van de monsters, hebben hiervoor speciaal opgeleide (beëdigde) monsternemers in dienst. Grootste nauwkeurigheid bij het monsternemen moet in acht worden genomen. Naast het daadwerkelijk nemen van de monsters, moet bij diverse producten (die kunnen gaan broeien, bijv. rapzaad) ook de temperatuur bij het lossen worden gemeten. Tevens moeten zogenaamde ondermonsters worden gehomogeniseerd tot een verzamelmonster. De verzamelmonsters worden zorgvuldig gemengd tot een homogeen monster dat (indien nodig) wordt verkleind met een mechanische monsterverdeler of door de verdeling te kwarteren. Op deze wijze ontstaat een eindmonster dat representatief is voor een partij die sterk in tonnage kan variëren. Na deze voorbereidende werkzaamheden wordt elk monster verzegeld (incl. uniek monsternummer, met o.a. code monsternemer), om zo naar de desbetreffende laboratoria te kunnen worden verzonden.

De frequentie van bemonstering is afhankelijk van het land van herkomst, de betreffende grondstof, de bestemming voor een bepaalde diersoort en het samenhangende risico van deze grondstof. Het (nog steeds opdoemende) geval van maïs uit Oost-Europese landen die gecontamineerd zijn met aflatoxinen, is hier een sprekend voorbeeld van.

3.2.2 Bemonsteringprotocollen

Er bestaan diverse bemonsteringsprotocollen, afhankelijk van type grondstof, contract en soort contaminatie. Een korte toelichting van deze in omloop zijnde protocollen is op zijn plaats.

GAFTA Sampling Rules No. 124

Dit protocol van de Grain and Feed Trade Association (UK), bevat richtlijnen voor het monsternemen, instructies voor analyses en methoden voor analyses en certificering. Specifieke beschrijvingen van de bemonsteringsrichtlijnen in het protocol hebben betrekking op gehanteerde definities, methodes van monsterneming, etikettering, contract monsters, verzending van monsters en achterhouden van monsters. Het is bekend dat een contaminant zich homogeen of heterogeen in de lading verspreid kan zitten. GAFTA 124 maakt in de bemonsteringsmethode hierin geen onderscheid, omdat Gafta niet is gemaakt voor bepaling van contaminanten.

GAFTA 124 is meer gericht op het bemonsteren van grote partijen (>500 ton). Voor deze partijen van 500 ton schrijft GAFTA 124 voor dat zoveel mogelijk uniform verdeelde deelmonsters als mogelijk genomen moeten worden, elk <1 kg en dat 1 verzamelmonster van minimaal 40 kg bereid moet worden (persoonlijke mededeling Bjorn Berendsen, RIKILT).

VERORDENING (EG) Nr. 152/2009

Deze verordening beschrijft de bemonstering voor de officiële controle van diervoeders in verband met de bepaling van de bestanddelen, toevoegingsmiddelen en ongewenste stoffen, met uitzondering van bestrijdingsmiddelenresiduen en micro-organismen (in Bijlage I van de verordening). Tevens beschrijft de verordening de methoden voor de voorbereiding van monster voor analyse en de weergave van de resultaten (in Bijlage II van de verordening).

De verordening is voor onverpakte diervoeders meer gericht op partijen < 40 ton. Voor partijen van 500 ton schrijft deze verordening voor dat er 40 basismonsters moeten worden genomen en dat 4 verzamelmonsters van > 4kg moeten worden bereid (=16 kg in totaal).

In (EG) nr. 152/2009 staat alleen iets over de grootte van de monsters en over het aantal monsters van een bepaalde partij, niet over het aantal monsters van alle vergelijkbare diervoeders in het hele jaar in een land.

VERORDENING (EG) Nr. 691/2013 (tot wijziging van verordening (EG) Nr. 152/2009)

Deze verordening, die per 01-01-2014 van toepassing is, betreft vaststelling van de bemonsterings- en analysemethoden voor de officiële controle van diervoeders.

Deze verordening is een uitbreiding van de reikwijdte die is genoemd in verordening (EG) Nr. 152/2009, met dien verstande dat naast de bemonstering voor de officiële controle van diervoeders in verband met de bepaling van de bestanddelen, toevoegingsmiddelen en ongewenste stoffen, deze nieuwe verordening is uitgebreid met de bemonstering op residuen van bestrijdingsmiddelen en de aanwezigheid van genetisch gemodificeerd materiaal (waar vergunningsprocedure hangende is of vergunning is verstreken).

Voorts wordt gesteld dat de bemonstering moet worden aangepast aan de recente ontwikkelingen in de wijze waarop diervoeders worden geproduceerd, opgeslagen, vervoerd en in de handel gebracht. In de bijlage van deze verordening wordt ingegaan op de bemonsteringsmethoden, inclusief aanbevolen apparatuur en kwantitatieve vereisten wat het aantal basismonsters betreft, oftewel het minimum aantal eenheden basismonsters per grootte van de partij en per soort diervoeder (onverpakt, verpakt, vloeibaar). Daarnaast worden er kwantitatieve vereisten van zowel verzamelmonsters als eindmonsters gegeven. Tenslotte wordt er een toelichting gegeven op de bemonsteringsmethode voor zeer grote zendingen of zendingen die worden opgeslagen of vervoerd op een wijze die bemonstering van de hele zending onmogelijk maakt.

Ten aanzien van grote zendingen die worden vervoerd per zeeschip onderscheid men dynamische en statische bemonstering. De dynamische bemonstering wordt gedaan terwijl het product in beweging is (bijv. tijdens lossen) en wordt uitgevoerd per ruim en op gezette tijden tijdens de gehele duur van het lossen. De statische bemonstering wordt verricht op het toegankelijke deel van de zending (in opslaginstallatie/ruim), hierdoor is de representativiteit matig, vooral in geval van heterogene contaminatie. Het aantal basismonsters is afhankelijk van de grootte van de partij.

Wat betreft de kwantitatieve vereisten van basismonsters voor de controle van bestanddelen of stoffen die waarschijnlijk ongelijkmatig in het diervoeder zijn verdeeld, beschrijft de verordening het volgende:

- bij partijen < 80 ton, moet het aantal basismonsters worden vermenigvuldigd met factor 2,5.
- bij partijen > 80 ton, is het aantal basismonsters 100.

Deze vereisten inzake basismonsters gelden in de volgende situaties:

- controle of aflatoxinen, moederkoren, andere mycotoxinen en schadelijke botanische onzuiverheden in voedermiddelen.
- controle op kruiscontaminatie door bestanddelen, inclusief genetisch gemodificeerd materiaal, of stoffen die waarschijnlijk niet gelijkmatig in het voedermiddel zijn verdeeld.

FOSFA (Federation of Oils, Seeds and Fats Associations Ltd)

De FOSFA is een internationale arbitrage organisatie die zich uitsluitend bezighoudt met de wereldhandel in oliezaden, oliën en vetten met meer dan 1.000 leden in 84 landen. De leden vertegenwoordigen producenten en verwerkers, stuwadoors, handelaren, agenten, analisten, scheepseigenaren, tankopslag eigenaren.

FOSFA heeft een standaard reeks van formulieren en contracten die betrekking hebben op verscheepte goederen zowel CIF als FOB voor zonnebloemzaden, raapzaad en andere, plantaardige en visoliën en vetten, geraffineerde oliën en vetten van alle herkomsten wereldwijd, voor verschillende transportmethoden en verschillende handelstermen. Ongeveer 85% van de wereldwijde handel in oliën en vetten wordt gedaan onder FOSFA contracten.

Helaas is de website van FOSFA voor het bestuderen van de bemonsteringmethoden alleen voor leden toegankelijk.

GMP+ International

In de GMP+ FSA module is een bemonsteringsprotocol opgenomen: zijnde GMP+ BA13.

Minimumvoorwaarden monsternamen, geheel gebaseerd op bestaande regelgeving.

ISO 542:1990

Deze standaard beschrijft de algemene condities van bemonstering voor de beoordeling van de kwaliteit van aangekocht oliezaden, die als ruwe grondstof zijn aangekocht. Er zijn aparte paragrafen die zich bezighouden met de beperking van de grootte van de partij, methode van het nemen van monsters, verpakken en etiketteren van de monsters, de verzending van monsters en het bemonsteringsrapport.

ISO 5555:2001

Deze standaard beschrijft de bemonsteringsmethoden voor ruwe of bewerkte vloeibare en vaste vetten.

Er is verder weinig meer informatie bekend over beide genoemde ISO standaarden, omdat de inhoudelijke beschrijving niet op internet vrij opvraagbaar is.

3.2.3 Representativiteit

Op bemonsteringsniveau spreekt men van representativiteit als het herhaaldelijk nemen van basismonsters op afzonderlijke delen van de zending (partij) door menging worden samengevoegd tot een verzamelmonster, waaruit eindmonsters worden bereid door middel van representatieve verdeling (Verordening (EG) Nr. 691/201).

De representativiteit van de bemonstering wordt door de geïnterviewde organisaties gegarandeerd door strikt gebruikt te maken van de voorhanden zijnde protocollen zoals hiervoor beschreven. In geval van de bedrijven die bij SecureFeed zijn aangesloten mogen zij de bemonstering ook zelf uitvoeren. Alleen in geval van import van maïs moeten ook zij gebruik maken van een beëdigde monsternemer.

3.3 Laboratorium onderzoek

Zowel de importeurs als SecureFeed hebben vaste relaties met één laboratorium of een beperkt aantal laboratoria, die de analyses uitvoeren. In het laatste geval is er over het algemeen per contaminant wel een vaste relatie, bv. alleen de GMO-analyses worden in een ander laboratorium uitgevoerd dan het 'huislaboratorium'.

3.3.1 Accreditatie

Alle geïnterviewde organisaties hebben aangegeven, dat het belangrijk is dat deze laboratoria geaccrediteerd zijn en dat daar ook op wordt gecheckt. SecureFeed heeft aangegeven, dat voor het 'eigen regiedeel' (d.w.z. de monitoring die vanuit de individuele bedrijven wordt verricht) van het monitoringprogramma ook andere laboratoria worden ingeschakeld. Ook deze laboratoria moeten geaccrediteerd zijn. Eén van de importeurs heeft aangegeven, dat de accreditatie niet geldt voor alle analyses, m.n. niet voor specifieke pesticiden en GMO's. Eén van de importeurs heeft aangegeven, dat er audits zijn uitgevoerd van laboratoria voordat er opdrachten werden verstrekt. Eén van de importeurs heeft aangegeven, dat bij 'vreemde' resultaten er een monster naar RIKILT wordt gestuurd voor een tweede analyse. Soms wordt een analyse door een laboratorium uitbesteed. De accreditatiestatus hiervan moet dan door het laboratorium dat de uitbesteding regelt gecontroleerd worden.

Er bestaan meerdere vormen van accreditatie voor laboratoria. Wereldwijd is ISO 17025 de standaard (NEN-EN-ISO/IEC 17025, 2005). Laboratoria die diervoeders en diervoedergrondstoffen analyseren kunnen zich ook laten certificeren d.m.v. het 'GMP+ Feed Certification scheme' (GMP+ International, 2013). In de interviews is de vraag gesteld of het laboratorium is geaccrediteerd door de Raad voor Accreditatie (RvA), wat accreditatie inhoudt volgens ISO 17025. Via algemene checks op de website van de RvA is bevestigd dat de genoemde laboratoria inderdaad geaccrediteerd zijn door de RvA volgens ISO 17025 (er is niet specifiek gecheckt per methode).

3.3.2 Validatie (alleen gevraagd voor aflatoxine)

De vraag welke analysemethode wordt gebruikt is door twee geïnterviewde partijen beantwoord, in beide gevallen wordt een HPLC-MS/MS methode gebruikt, een multi-methode waarmee ook een aantal andere mycotoxinen kunnen worden bepaald. Deze methode is overigens nog niet geharmoniseerd door het CEN-comité voor Diervoeders (CEN/TC 327). Door één van geïnterviewde partijen is gemeld dat deze methode gevalideerd is. Door één van geïnterviewde partijen is gemeld dat bij hoge gehalten meerdere analyses per partij worden uitgevoerd. Door twee geïnterviewde partijen is aangegeven, dat het analyseresultaat niet wordt weergegeven met inbegrip van meetonzekerheid en terugvindingspercentage.

Door twee importeurs is aangegeven, dat er door de laboratoria wordt deelgenomen aan proficiency testen (PT's), één hiervan heeft aangegeven, dat de laboratoria verplicht worden om mee te doen, bv. met de PT georganiseerd door FAPAS. Een importeur verwijst naar het laboratorium voor nadere informatie. Ook SecureFeed vindt het belangrijk dat er PT's worden georganiseerd en ondersteunt de organisatie van een PT voor aflatoxine in 2014 in het WOT-project 'Borging private laboratoria'.

3.3.3 Betrouwbaarheid laboratoria

GMP+ International heeft een stuurgroep samengesteld in het kader van een project dat tot doel heeft de betrouwbaarheid van laboratoria testen te verbeteren. Dit kan worden gerealiseerd door middel van het vaststellen van prestatiekenmerken per ongewenste stoffengroep. Deze stuurgroep heet: Steering Group Reliability Laboratory Testing. Onderdeel van dit project is ook het vaststellen van een registratieprocedure voor laboratoria die analyses uitvoeren voor GMP+ FSA gecertificeerde bedrijven. De intentie is dat uitsluitend de bij GMP+ International geregistreerde laboratoria analyses uitvoeren voor GMP+ deelnemers.

3.4 Taskforce Voedselvertrouwen

In het kader van voedselveiligheid en voedselintegriteit is in 2013 door het Ministerie van Economische Zaken, het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en het bedrijfsleven in de zuivel- en vleesketens en de diervoedersector een Taskforce 'Voedselvertrouwen' in het leven geroepen. Deze taskforce heeft een actieplan opgesteld, waarin o.a. de ketenkwaliteitssystemen van het bedrijfsleven tegen het licht worden gehouden.

Tijdens de gehouden interviews met vertegenwoordigers uit de diervoedersector is specifieke informatie omtrent de kwaliteitssystemen in de vragenlijst opgenomen. Uit het actieplan zijn diverse onderwerpen gedestilleerd om in de vragenlijst van dit monitoringsonderzoek op te nemen (zie Bijlage 1).

3.4.1 Kwaliteitssystemen

Eén van de meest gehanteerde kwaliteitssystemen van bedrijven in de diervoedersector is GMP+. Bedrijven die bij SecureFeed zijn aangesloten hebben bovendien nog te maken met specifieke eisen die boven de GMP+ uitgaan. Specifiek biologische bedrijven in de diervoedersector zijn aangesloten bij SKAL.

De grote bedrijven hebben veelal hun eigen kwaliteitszorgsystemen, die ook risicoclassificaties en risicobeoordelingen van bepaalde grondstoffen kunnen bevatten.

Geen van de huidige kwaliteitssystemen is gericht op productintegriteit of authenticiteit.

3.4.2 Tracking en tracing

Traceerbaarheid is onderdeel van elk bedrijf dat via HACCP systematiek opereert. Bovendien is tracking en tracing geregeld in de algemene levensmiddelen wet (Verordening (EG) Nr. 178/2002). In de handel werkt men soms met zogenaamde 'strings' (gehele string of keten is inzichtelijk, maar niet elke schakel weet details van de ander). In geval van een incident wordt actie ondernomen, daar waar het incident plaatsvindt of de contaminatie wordt ontdekt. Derhalve wordt de leverancier en/of koper geïnformeerd, altijd one up, one down. Is er sprake van arbitrage dan zal dit worden afgehandeld tussen de eerste en de laatste schakel, mits alle contracten identiek zijn. De Task Force Voedselvertrouwen wil eigenlijk zo weinig mogelijk schakels in de keten.

Recall oefeningen maken deel uit van de traceerbaarheidsstrategie (met name in de nasleep van bepaalde calamiteiten zoals aflatoxine in maïs). De naam van het zeeschip dat de grondstoffen heeft aangeland, is veelal de start van het traceringstraject om informatie van grondstoffen boven tafel te krijgen. Er zijn ook protocollen zoals bijvoorbeeld FOSFA 80, waarin traceerbaarheid specifiek is opgenomen voor een bepaalde grondstof uit een herkomstland. De certificerende bedrijven spelen een belangrijke rol bij de implementatie van traceerbaarheid.

3.4.3 Informatiebronnen en informatieverstrekking

Bedrijven (met name de grote) hebben hun eigen risicobeoordelingen van diervoedergrondstoffen, waaruit ze informatie putten. Verder kan de GMP+ databank risicobeoordeling worden geraadpleegd en documenten van BEMEFA. Andere informatiebronnen zijn: RASFF meldingen, monitoringsresultaten, calamiteiten, geweigerde vrachten en EWS-meldingen van GMP+ International.

Informatieverstrekking binnen overkoepelende organisaties zoals bijvoorbeeld SecureFeed zal zich beperken tot de aangesloten leden. Daarentegen staat het verstrekken of delen van informatie aan of met andere bedrijven nog in de kinderschoenen. Het aflatoxine incident heeft niet uitgeblonken in het uitwisselen van informatie. Nu zitten overkoepelende organisaties in de diervoedersector wel regelmatig om de tafel en vindt ook overleg plaats met organisaties buiten de sector.

Met de overheid (lees toezichthouder NVWA) wordt wel informatie uitgewisseld. De meldwijzer van de NVWA is hier een goed voorbeeld van. Bedrijven zijn namelijk verplicht in geval van een voedselveiligheidsprobleem dit te melden aan de NVWA.

De NVWA heeft geen inzage in de resultaten van de monitoring door SecureFeed. Ter vergelijking kan worden gemeld hoe de situatie in België is geregeld. Daar wordt het monitoringsplan van de BEMEFA vooraf gevalideerd en erkend door de FAVV (Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen). Verder krijgt de Belgische overheid op anonieme basis alle analyseresultaten van het BEMEFA bemonsteringsplan.

Voor zover bekend worden de monitoringsresultaten van importeurs niet gedeeld met de NVWA. Vanuit GMP+ International wordt de wens uitgesproken voor een verbetering van het delen van informatie tussen GMP+ International en NVWA.

3.4.4 Melding verdachte partijen

Meldingen over misstanden zoals bijvoorbeeld norm overschrijdende partijen worden aan NVWA gemeld. Het is onder GMP+ FSA scheme een vereiste dat in het kader van het Early Warning System (EWS) norm overschrijdende partijen direct gemeld moeten worden bij GMP+ International.

4 Resultaten fase 2

4.1 Resultaten terugtracing

De inventarisatie is over het algemeen met positieve medewerking van de benaderde bedrijven uitgevoerd. Tijdens de gesprekken zijn ook interessante discussies over verbeteringen of discrepanties naar boven gekomen.

Het blijkt dat bij één bepaalde diervoederfabrikant de innamebonnen van grondstoffen een aantekening bevatten, dat indien er te hoge gehalten aan contaminanten worden gevonden er een meldplicht is aan GMP+ International en Securefeed. Hierbij wordt aangetekend dat door de diervoederfabrikant, naast een melding aan GMP+ International, ook een directe melding aan NVWA zou verplicht moeten zijn.

Er zijn enkele importeurs die geen analyse rapporten aan de koper verstrekken in geval er geen overschrijdingen van contaminanten zijn.

Een andere interessante administratieve ontwikkeling bij het afhandelen van documenten werd besproken bij een op- en overslagbedrijf. In de praktijk krijgt een op- en overslagbedrijf de opdracht van een diervoederfabrikant of een handelaar om een aangekochte grondstof naar dit bedrijf te (laten) vervoeren. De opslag bij het op- en overslagbedrijf van deze grondstof geschiedt separaat van andere partijen grondstof. Alle lichters die bij het op- en overslagbedrijf komen lossen krijgen een uniek (opvolgend) nummer dat is gekoppeld met de datum van aankomst van dit schip bij het bedrijf. Men heeft tevens voor de aanvoer van maïs een kleurencoderingssysteem voor wat betreft al of niet monsters nemen en analyses uitvoeren op aflatoxine:

- Groen is geen probleem, import uit bijv. Frankrijk.
- Blauw betekent risico, let op voor mogelijke overschrijding aflatoxine gehalte indien bestemd voor melkvee.
- Rood geeft aan dat de analyse resultaten zodanig hoog zijn (> 2,5 ppb) dat maïs niet aan melkvee mag worden vervoerd maar wel gebruikt mag worden voor andere diersoorten.

Het gehalte aflatoxine is bij blauw en rood beneden het maximaal toelaatbare gehalte voor voedermiddelen.

In dit kader leidt de discussie over maïs en oorsprong of herkomst bij een diervoederfabrikant naar het feit dat de grondstof afkomstig uit de 5 (veilige) EU landen, ook wel eens tot schijnveiligheid kan leiden. Maïs uit Servië (oorsprong) kan bijvoorbeeld via Frankrijk (herkomst) naar Nederland komen. Tracing en betrouwbaarheid van de documentatie is hierbij van essentieel belang. Origine van de grondstof moet met naam en toenaam op het begeleidend document (artikel 11, lid 2, Verordening (EG) nr 767/2009 worden vermeld.

Bij maïsgrondstoffen bestemd voor verwerking in kippen- of varkensvoer is volgens het overslagbedrijf minder noodzaak om op mycotoxinen (Aflatoxine) te bemonsteren en te analyseren.

Voor DON (Deoxynivalenol) is (nog) geen wettelijke norm voor maïs met bestemming diervoeder, er is wel een richtwaarde vastgesteld (Aanbeveling 2006/576/EG).

Bij de wat grotere diervoederfabrikanten komt soms tot 80% van de grondstoffen per lichter aan bij het bedrijf. Tijdens lossen worden monsters genomen volgens GMP+ protocol, waarbij de opslag van de monsters 6 mnd. bedraagt. Bij deze diervoederfabrikanten wordt ook gebruik gemaakt van de monitoringsschema's en analyse protocollen van GMP+ International en Securefeed. De uitslagen van andere laboratoria worden altijd gevalideerd door het eigen interne laboratorium. Melding van afwijkingen in het analyserapport wordt naar de betreffende locatie van de (grote) diervoederfabrikant verstuurd. Als er sprake is van een forse overschrijding dan betekent dit, dat het crisis team bijeen moet komen.

Op een verladersbrief moet eigenlijk de vermelding staan dat het een 'voedermiddel' betreft. (Artikel 15, Verordening (EG) nr 767/2009) Het kan immers ook om bestemming vergisting gaan. Het moet daarom duidelijk zijn welke bestemming de grondstof heeft.

In Nederland wordt bij transporten van grondstoffen ook gebruik gemaakt van zogenaamde CMR vrachtbrieven. CMR is een internationale conventie bij grensoverschrijdend wegvervoer. De afkorting CMR staat voor *Convention Relative au Contrat de Transport International de Marchandises par Route* (Conventie voor het Internationaal Vervoer van Zaken over de Weg). De CMR is van toepassing op alle vervoer over de weg van of naar een bij de conventie aangesloten land.

Bij gebruik van dit document kan verwarring optreden omdat men verplicht is naam en adres van de afzender te vermelden, maar het komt regelmatig voor dat de afzender wordt verward met de verlader (of aflader). De verlader is het adres waar de transporteur de grondstoffen moet laden, en dit kan op een ander adres zijn dan de afzender. Laadadres staat in vakje (4) waar plaats en datum inontvangstneming wordt ingevuld op het CMR formulier.

Bij de handel in (grondstoffen voor) diervoeders wordt op de CMR vrachtbrief ook wel eens in het vakje (1) voor afzender, de naam van de handelaar ingevuld en niet de naam van de afzender (importeur of producent). De handelaar wil hiermee zijn positie beschermen, en zo de uiteindelijke ontvanger (diervoederfabrikant) in het ongewisse laten waar het product vandaan komt.

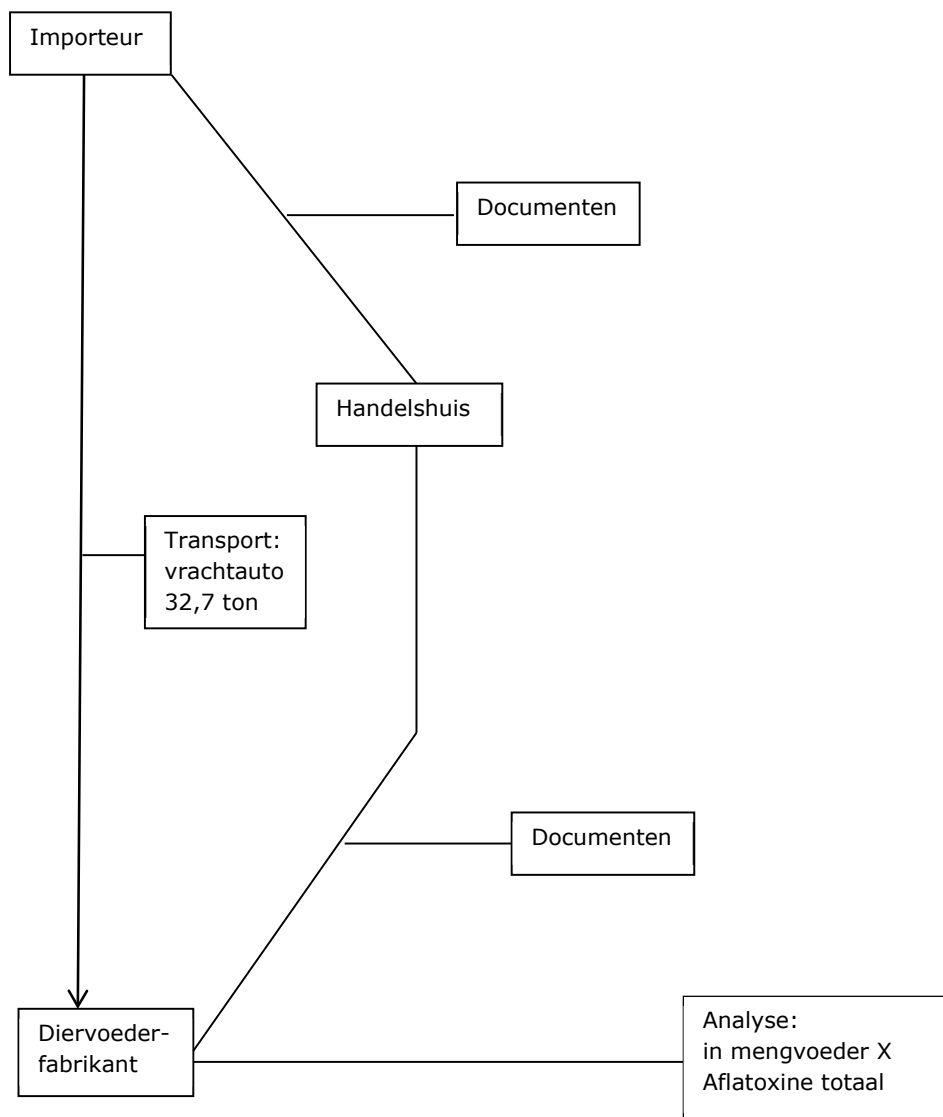
Overigens is het volgens wetgeving (Verordening (EG) nr 767/2009) over etikettering niet verplicht om voor diervoedermiddelen een CMR vrachtbrief te gebruiken. Een AVC (Algemene Vervoerscondities) vrachtbrief kan ook voor transport binnen Nederland worden gebruikt.

Uitbetaling van de partij is soms geregeld via 50% bij aflevering en 50% als het resultaat van de analyse van de monsters binnen wettelijke normen valt.

Tenslotte blijkt dat traceerbaarheid bij biologische grondstoffen en producten qua monitoring en controle strenger is dan bij conventioneel.

Voorbeeld CMR-vrachtbrief

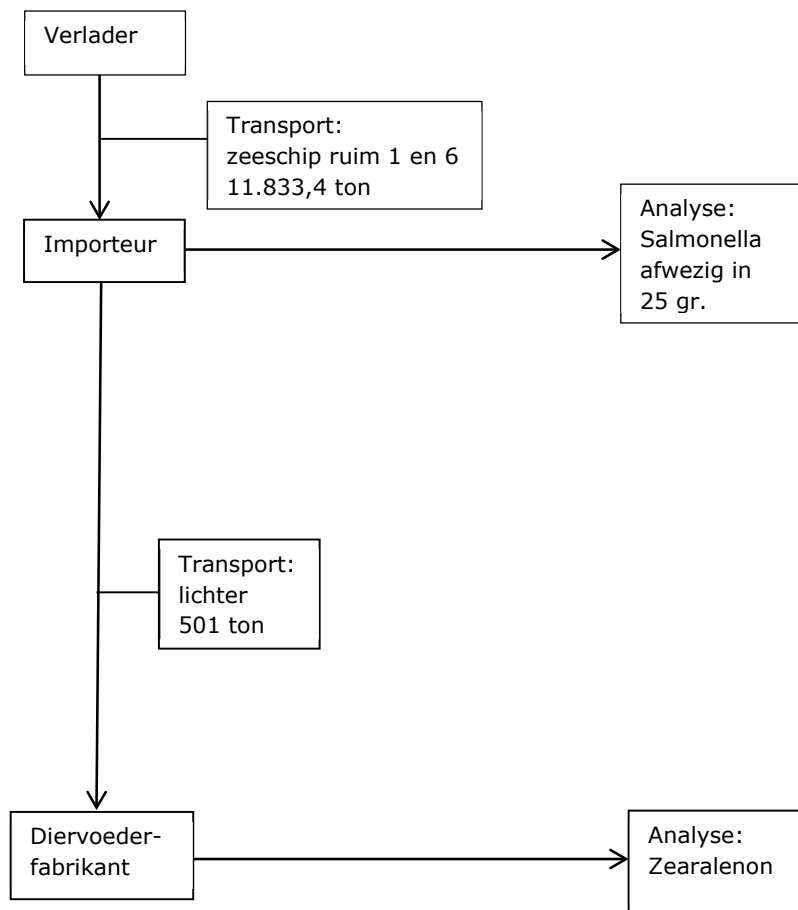
RIKILT-rapport 2016.004 | 29

Figuur 5 Schematische weergave aankomst diervoeder grondstof sojahullen (herkomst onbekend) in NL.

Bij deze diervoederfabrikant is een product (mengvoeder X) als voorbeeld genomen met o.a. de bestanddelen sojahullen, maïs en palmpitschilfers.

De sojahullen zijn direct aangevoerd vanaf de importeur (land van herkomst onbekend) met een vrachtauto. Een handelshuis heeft de aankoop geregeld en doorverkocht aan diervoederfabrikant. Er is alleen een analyse verricht op mengvoeder X, in opdracht van de diervoederfabrikant.

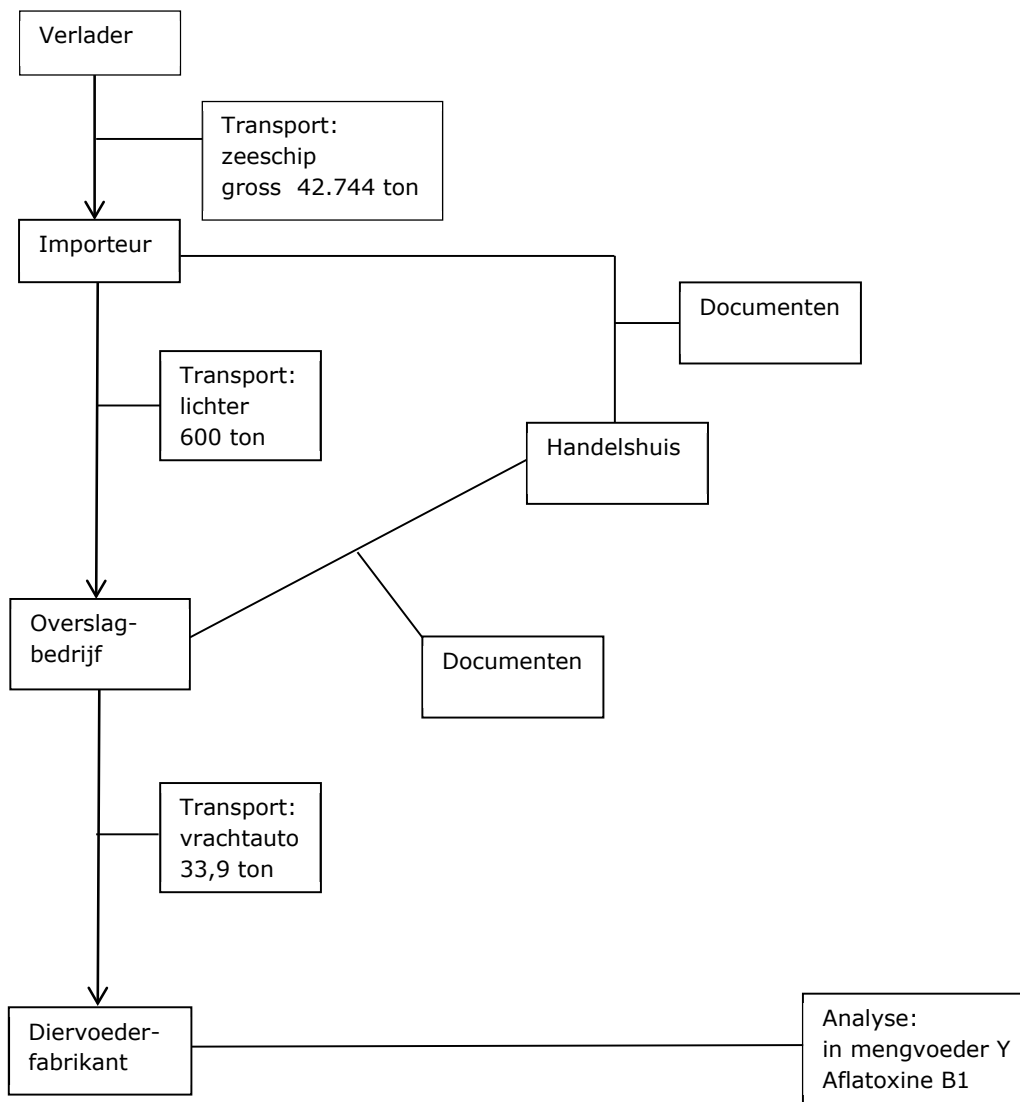
Figuur 6 Schematische weergave aankomst diervoeder grondstof sojahullen (Argentinië) in NL.

De sojahullen zijn aangevoerd bij de diervoederfabrikant per lichter en zijn direct van de importeur aangekocht, zonder tussenkomst van een handelshuis.

De importeur heeft uit twee ruimen van het zeeschip sojahullen betrokken. De grondstof is afkomstig uit Argentinië en de verkoper is in Uruguay gevestigd.

De diervoederfabrikant heeft een analyse laten uitvoeren op Zearalenon.

De importeur heeft uit ruim 1 monsters genomen en op Salmonella laten testen.

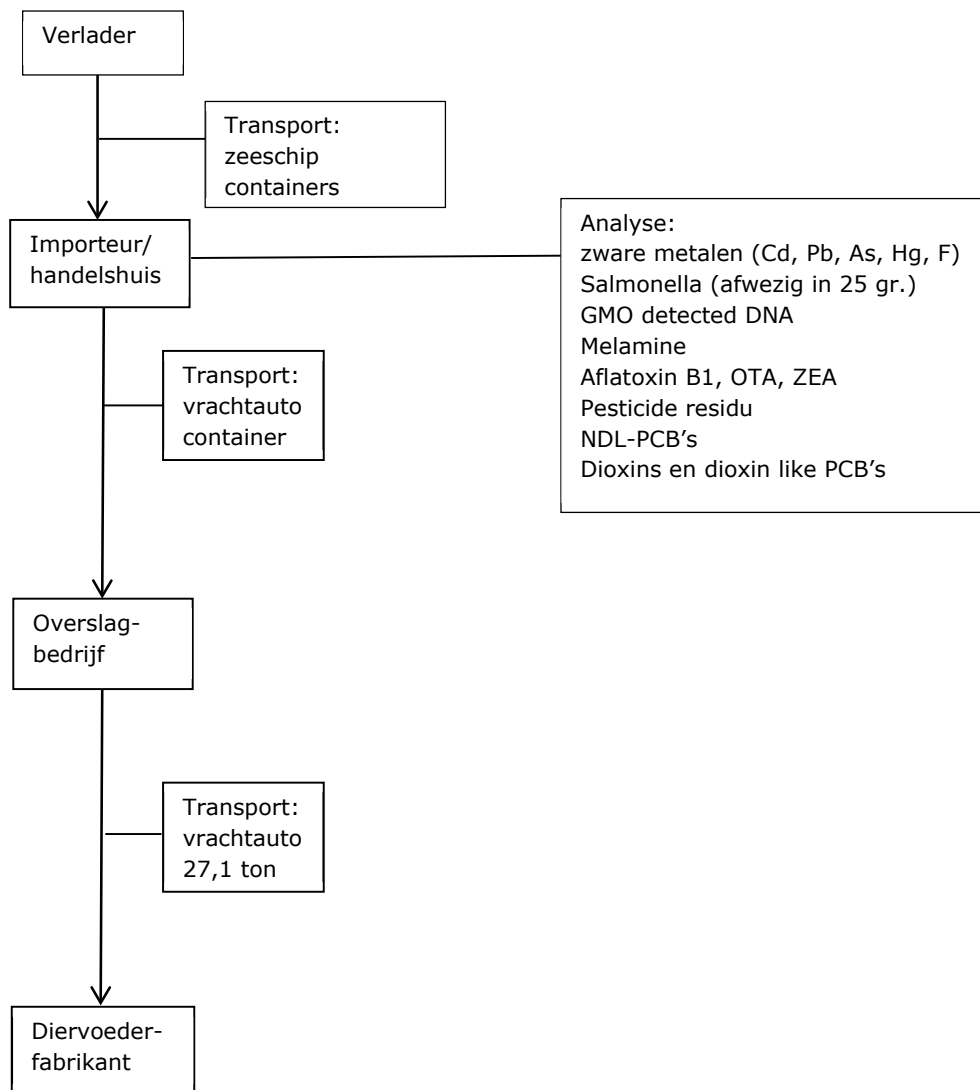

Figuur 7 Schematische weergave aankomst diervoeder grondstof sojahullenpellet (Argentinië) in NL.

Deze aanvoer van diervoeder grondstoffen is al wat ingewikkelder van opzet.

De diervoederfabrikant heeft de sojahullenpellets betrokken van een overslagbedrijf, met eigen vrachtauto. Deze grondstof maakt onderdeel uit van een product (mengvoeder Y) waar o.a. ook palmpitschilfers en maïs in is verwerkt. Het overslagbedrijf heeft de sojahullenpellets laten aanvoeren per lichter, met tussenkomst van een handelshuis. De importeur heeft op zijn beurt de grondstof (afkomstig uit Argentinië) laten aanvoeren met een zeeschip.

De enige bekende analyse is uitgevoerd op het eindproduct door de diervoederfabrikant op Aflatoxine B1.

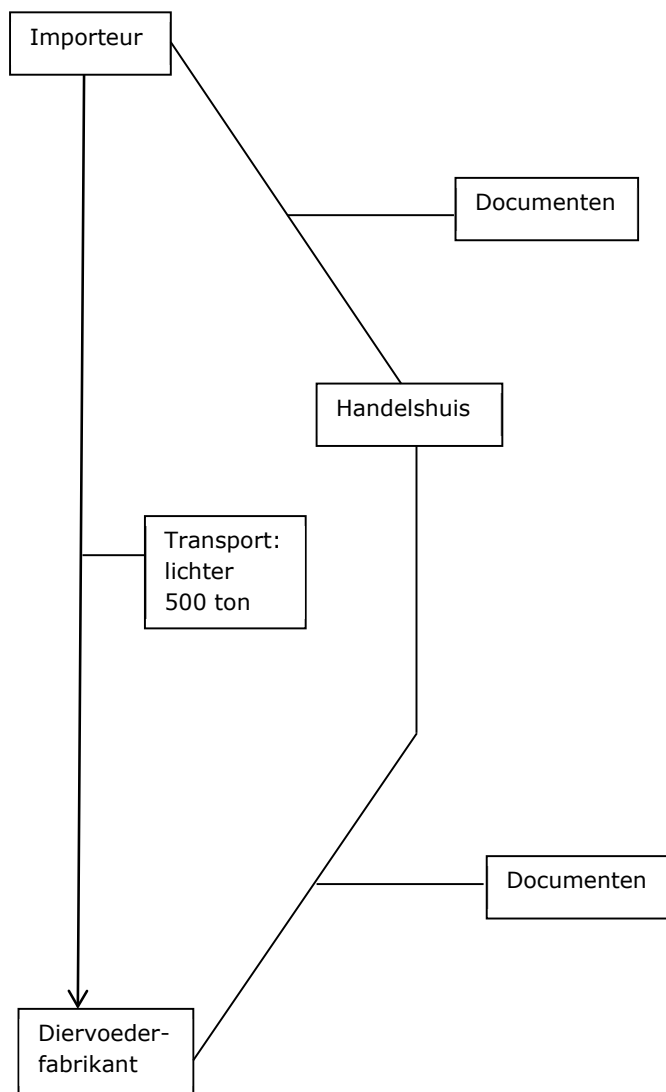

Figuur 8 Schematische weergave aankomst diervoeder grondstof sojaschilfers (China) in NL.

De sojaschilfers zijn aangevoerd per vrachtauto vanaf het overslagbedrijf.

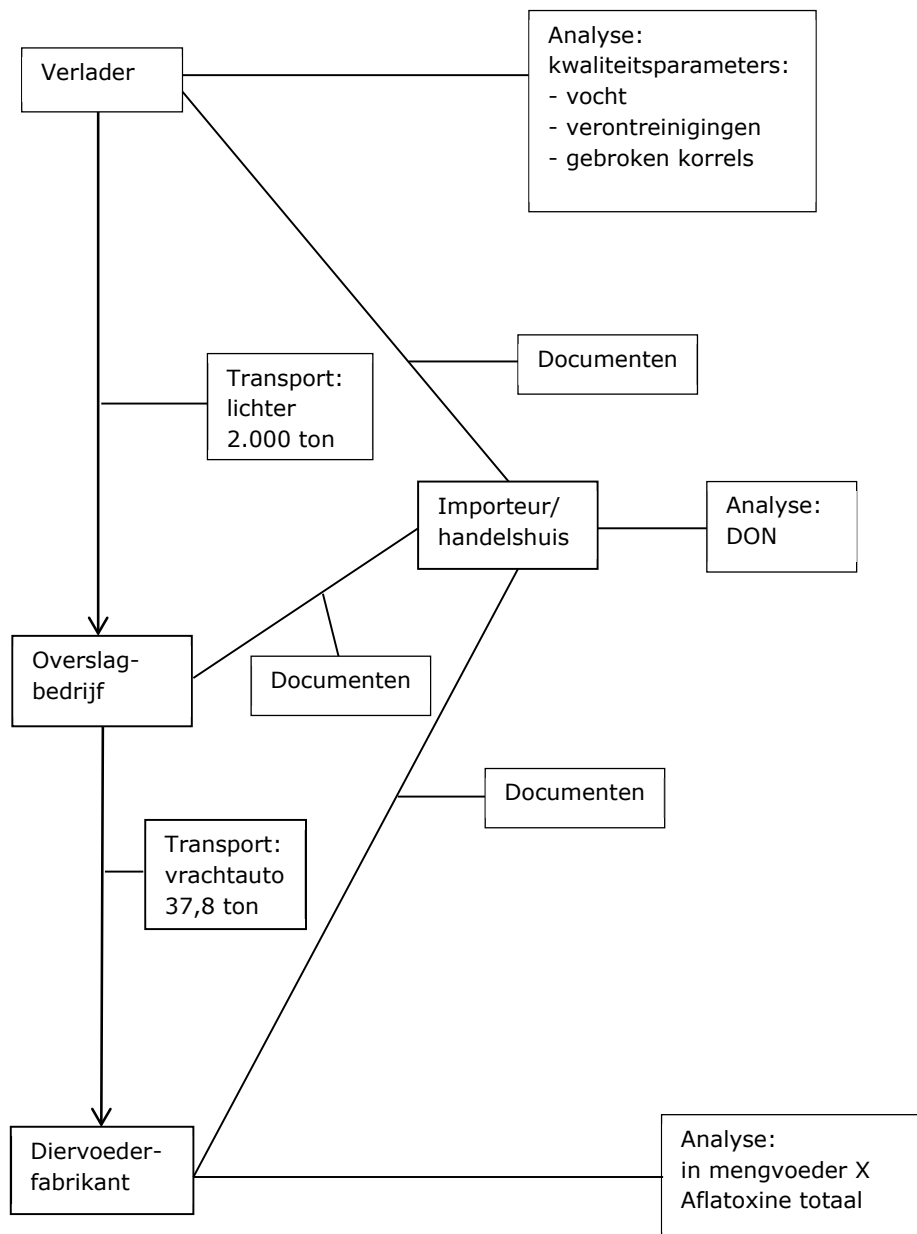
De importeur heeft de sojaschilfers direct aan de diervoederfabrikant verkocht, maar tijdelijk laten opslaan. Deze grondstof is aangevoerd in containers die per zeeschip uit China zijn overgevaren. De omvang van de totale partij is niet bekend.

De importeur heeft een uitvoerige analyse van mogelijke contaminanten laten uitvoeren.

Figuur 9 Schematische weergave aankomst diervoeder grondstof sojaboonmeel (land van oorsprong onbekend) in NL.

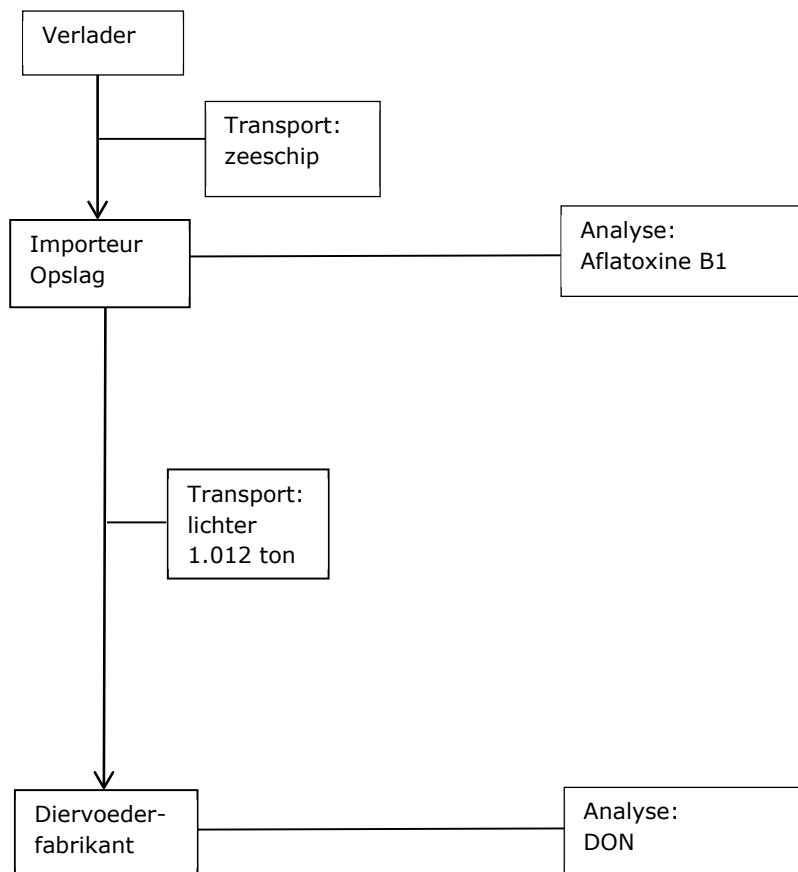
De diervoederfabrikant heeft het sojaboonmeel via een handelshuis van de importeur betrokken. De grondstof is direct van de importeur per lichter bij de diervoederfabrikant afgeleverd. Er is geen analyse op de grondstof uitgevoerd bij de diervoederfabrikant en het is onbekend of er bij de importeur bemonstering is gedaan.

Figuur 10 Schematische weergave aankomst diervoeder grondstof maïs (FR) in NL.

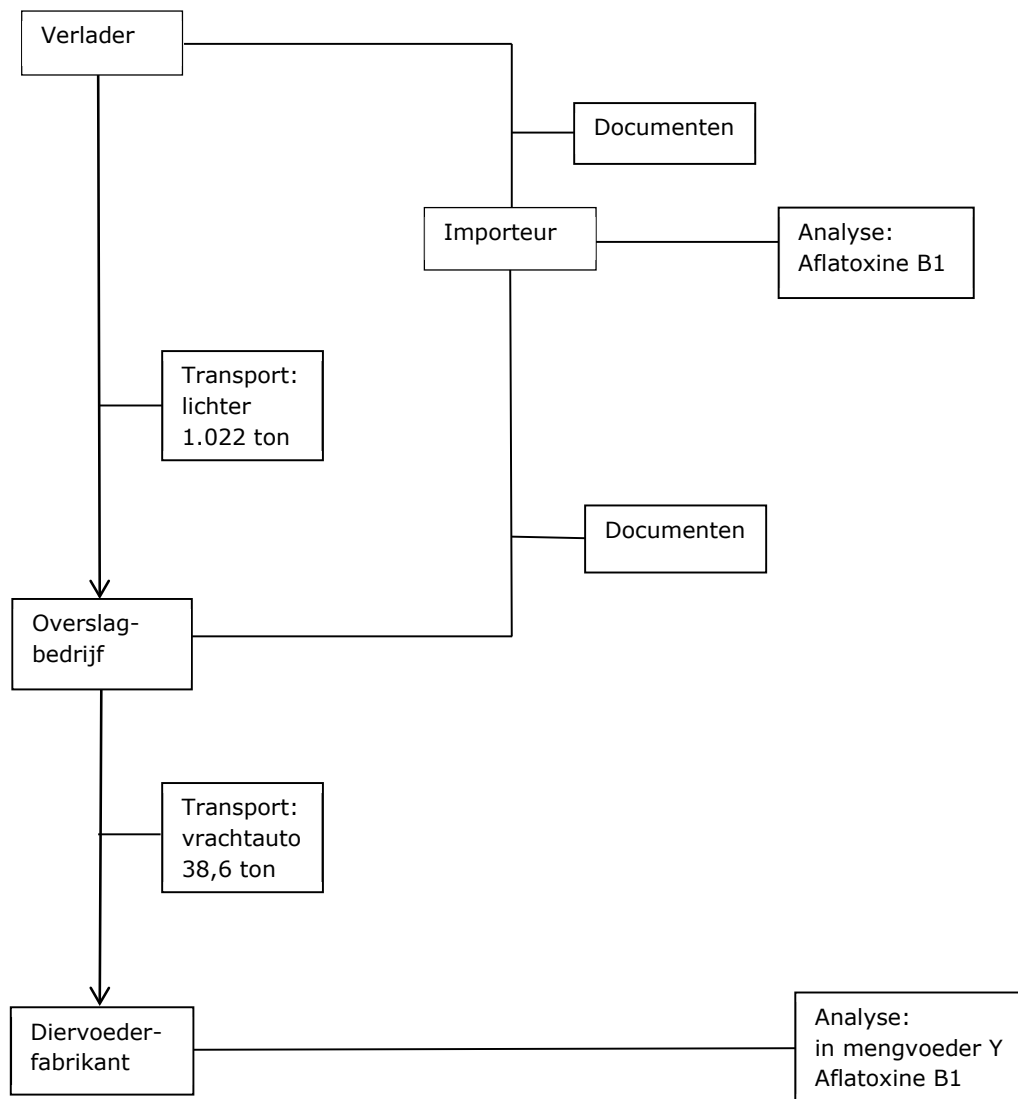
Het tweede bestanddeel van mengvoeder X is maïs, aangevoerd per vrachtauto vanaf het overslagbedrijf. De aanvoer van deze grondstof bij het overslagbedrijf heeft direct per lichter plaatsgevonden vanaf de verlader in Frankrijk. Importeur/handelshuis heeft de benodigde vrachtbrieven en andere formulieren afgehandeld.

Voor het eindproduct (mengvoeder X) is een analyse op Aflatoxine totaal uitgevoerd door de diervoederfabrikant. Tevens heeft de importeur/handelshuis een analyse op DON laten uitvoeren. De verlader heeft bemonstering en analyse op kwaliteitsparameters laten uitvoeren.

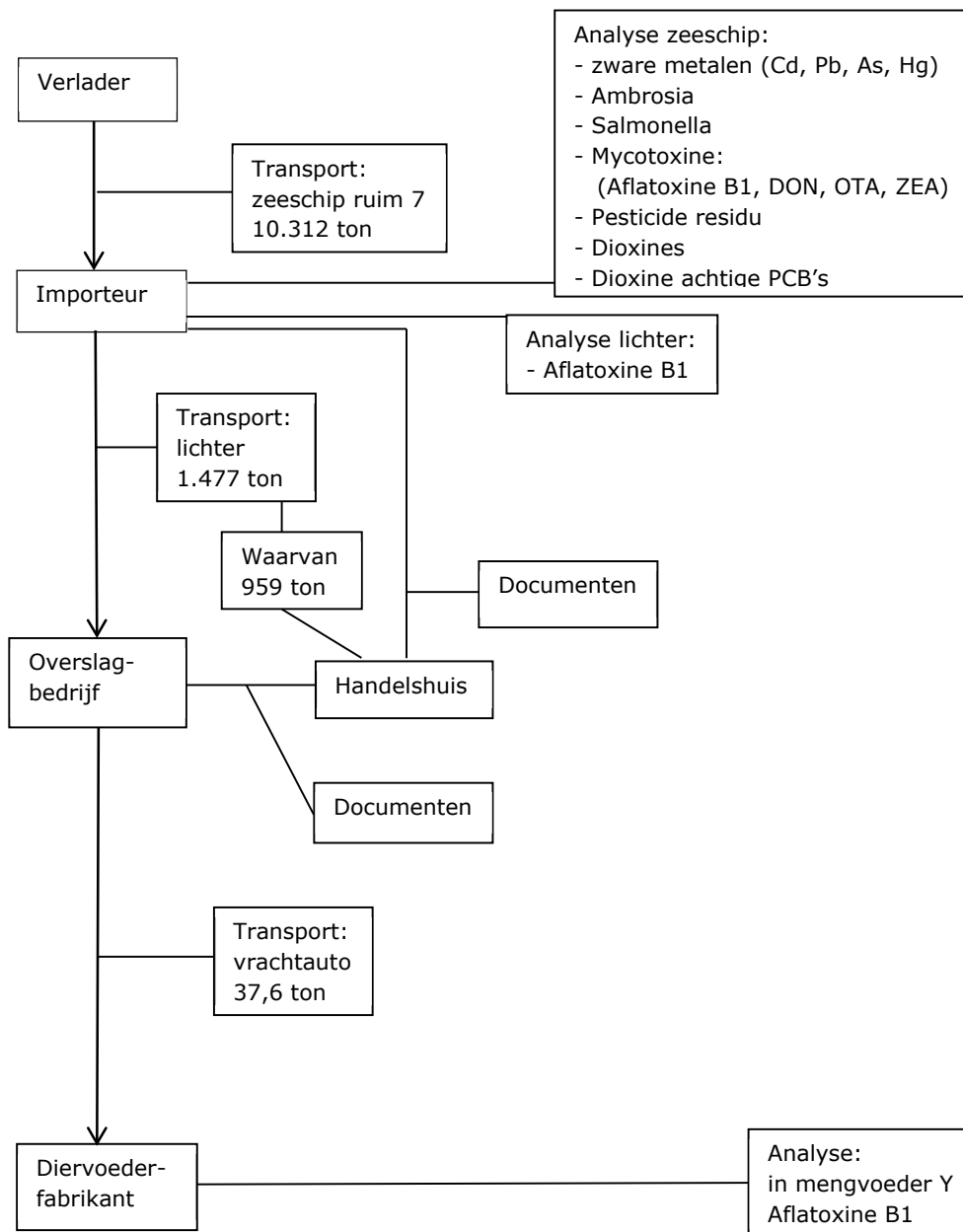
Figuur 11 Schematische weergave aankomst diervoeder grondstof maïs (Servië) in NL.

De diervoederfabrikant heeft de vracht maïs direct per lichter betrokken vanuit de opslag faciliteit van de importeur. Een zeeschip heeft de lading (Servische) maïs in Constanza (RO) geladen. Er zijn twee analyses uitgevoerd op deze grondstof: één bij de diervoederfabrikant voor DON en één bij de importeur voor Aflatoxine B1.

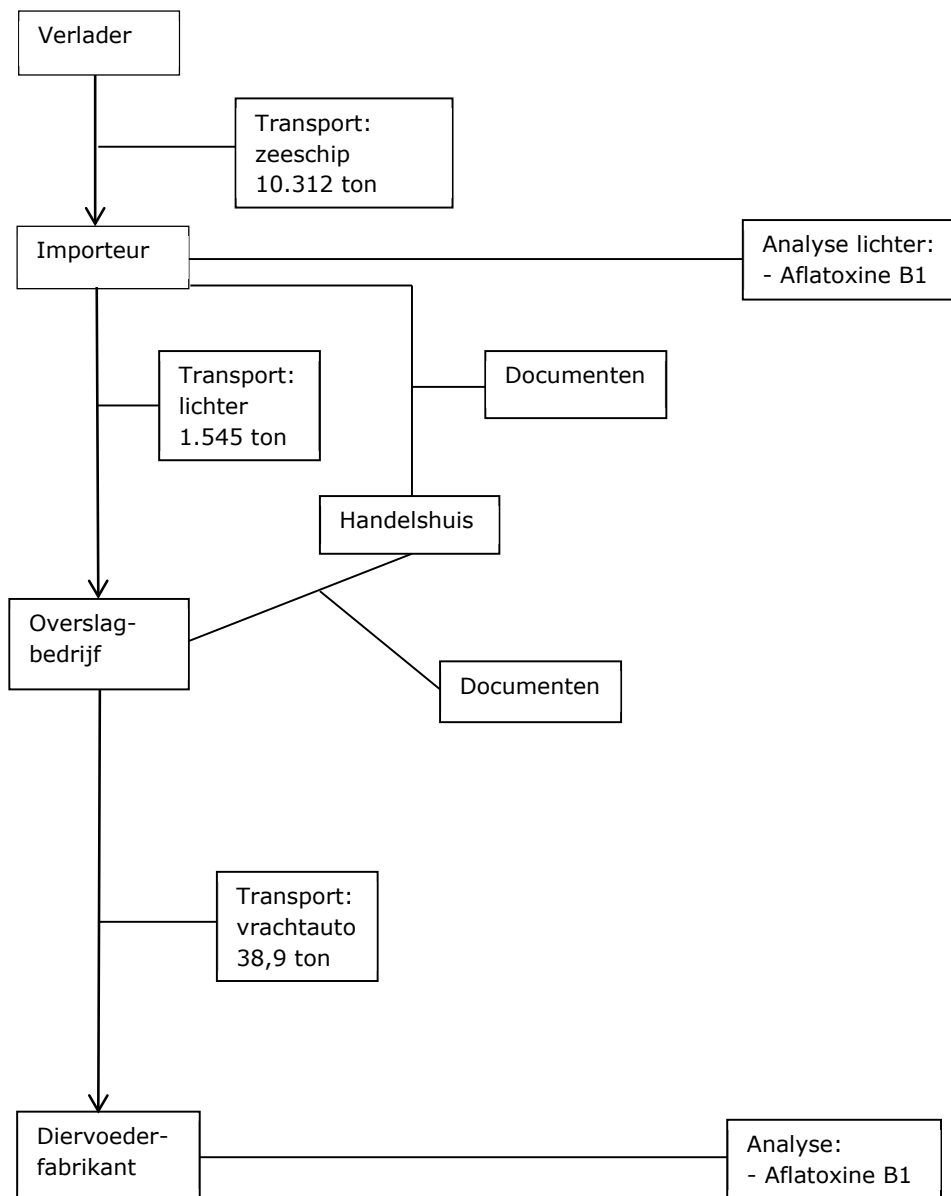
Figuur 12 Schematische weergave aankomst diervoeder grondstof maïsglutenpellet (Hongarije) in NL.

Het tweede bestanddeel in het eindproduct (mengvoeder Y) is maïsglutenpellet afkomstig uit Hongarije. Deze grondstof is met een vrachtauto (diervoederfabrikant) van het overslagbedrijf betrokken. De aanvoer naar het overslagbedrijf heeft per lighter plaatsgevonden vanaf de verlader in het land van oorsprong. De importeur heeft het vervoer naar het overslagbedrijf geregeld. Bij de diervoederfabrikant is een analyse op het eindproduct uitgevoerd op Aflatoxine B1. Ook de importeur heeft een analyse op deze contaminant laten uitvoeren.

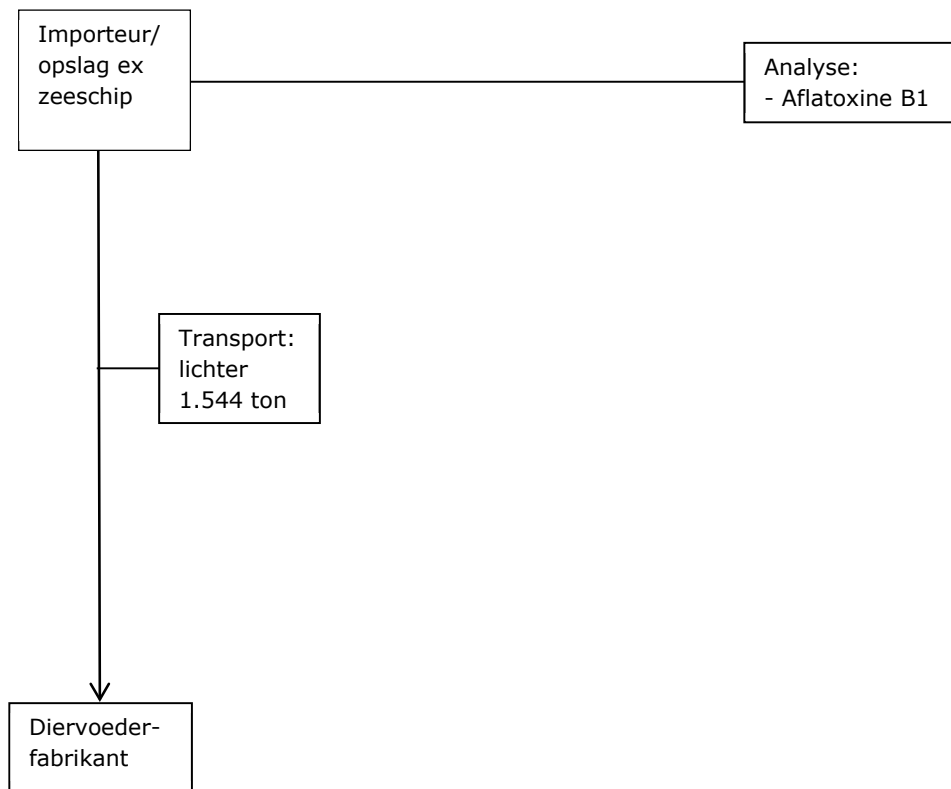
Figuur 13 Schematische weergave aankomst diervoeder grondstof maïs (Brazilië) in NL.

Het derde bestanddeel in het eindproduct (mengvoeder Y) is maïs, dat door de vrachtauto van de diervoederfabrikant bij het overslagbedrijf is opgehaald. Bij het overslagbedrijf is de maïs per lichter aangevoerd. Het handelshuis dat bij de aankoop van deze partij maïs betrokken was heeft een deel (959 ton) van de lading van de lichter voor haar rekening genomen. De importeur heeft de lading uit Brazilië laten binnenkomen per zeeschip (ruim 7). In dit aanvoerschema is te zien hoe een lading uit een ruim van een zeeschip uiteindelijk terechtkomt in een vrachtauto van de diervoederfabrikant. De diervoederfabrikant heeft een analyse laten uitvoeren op het totale eindproduct. Op lichterniveau is door de importeur een analyse op Aflatoxine B1 uitgevoerd. Daarnaast is een uitgebreide analyse uitgevoerd op de monsters die op het zeeschip zijn genomen (zie resultaat Figuur 13).

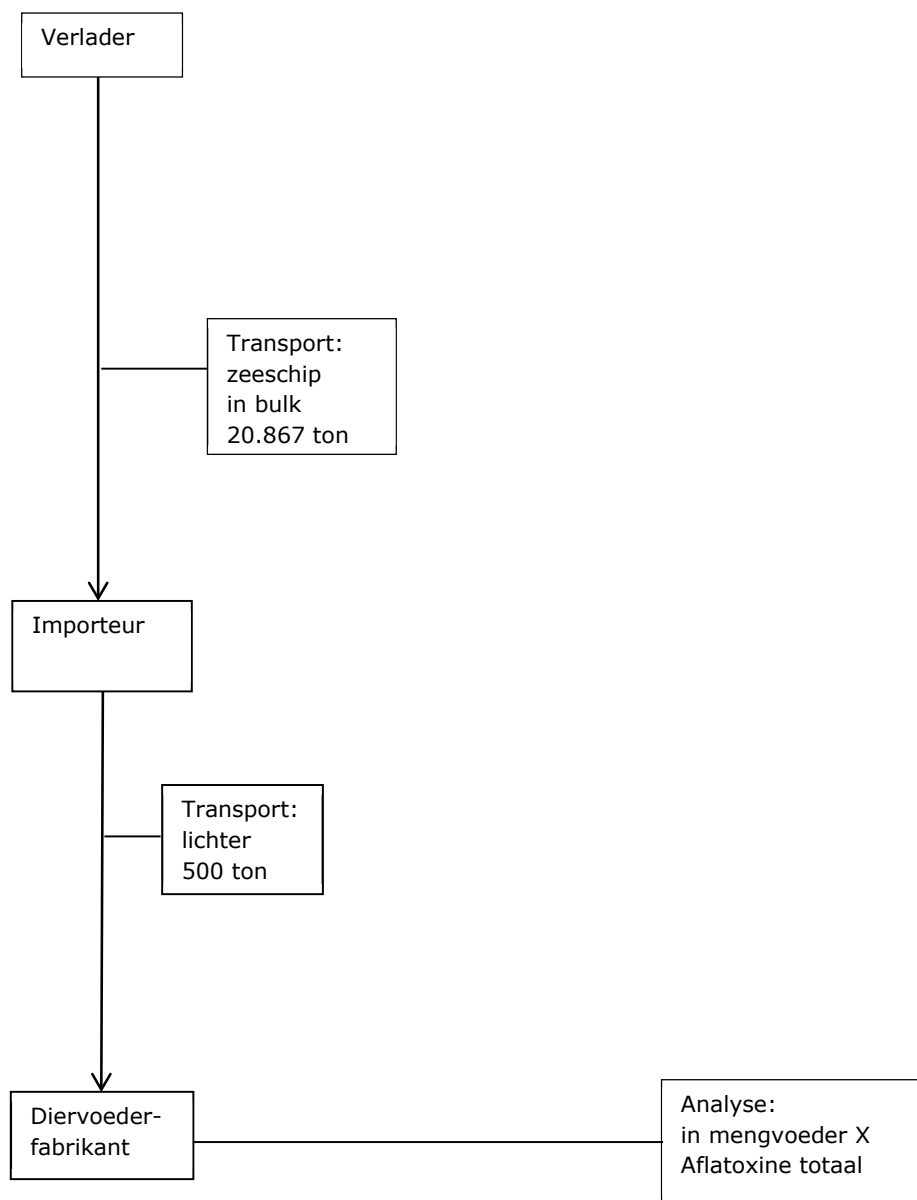
Figuur 14 Schematische weergave aankomst diervoeder grondstof maïs (Brazilië) in NL.

De diervoederfabrikant heeft een vrachtauto lading maïs betrokken van een overslagbedrijf. Een handelshuis heeft de transactie tussen importeur en overslagbedrijf verzorgd. Het transport van importeur naar overslagbedrijf heeft per lichter plaatsgevonden. De maïs is afkomstig uit Brazilië en is uit hetzelfde zeeschip afkomstig als in het hiervoor uitgewerkte aanvoerschema (Figuur 13). Zowel de diervoederfabrikant en de importeur hebben analyse laten uitvoeren op Aflatoxine B1.

Figuur 15 Schematische weergave aankomst diervoeder grondstof maïs (Brazilië) in NL.

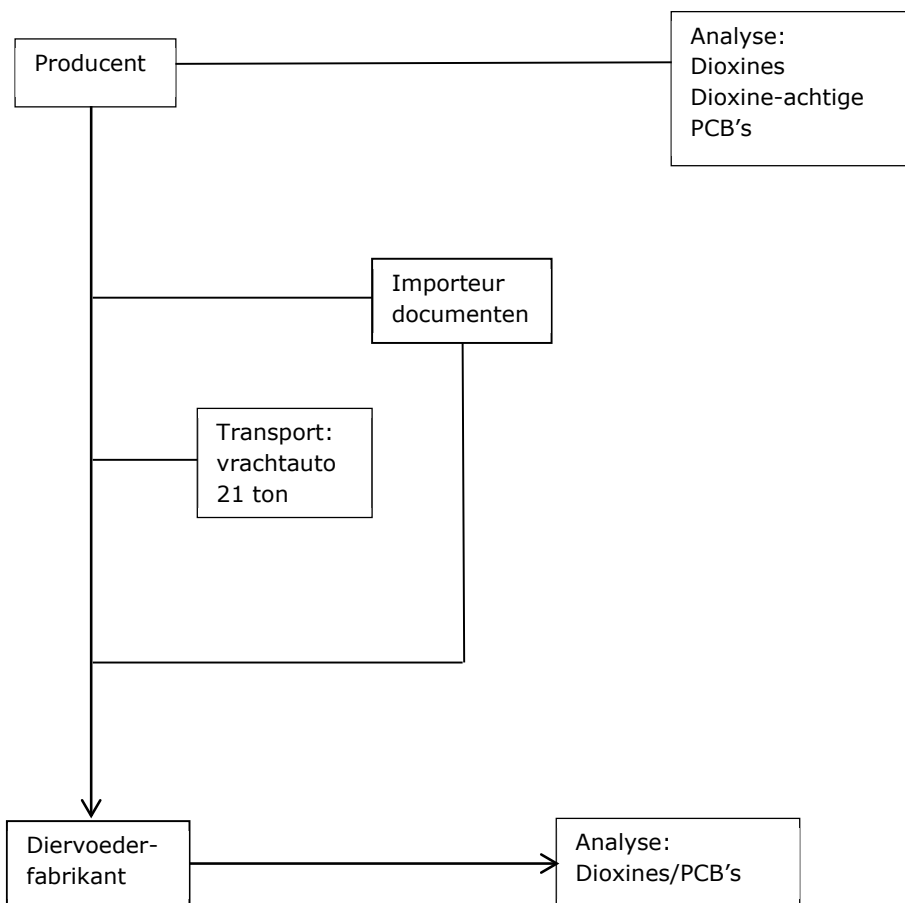
Deze lading maïs uit Brazilië is per lichter aangevoerd bij de diervoederfabrikant. De lading is afkomstig uit de (tijdelijke) opslag van de importeur die aangevoerd is door een zeeschip. De importeur heeft een analyse laten uitvoeren op Aflatoxine B1 op de aangevoerde partij maïs.

Figuur 16 Schematische weergave aankomst diervoeder grondstof palmpitschilfers (Maleisië) in NL.

Het derde bestanddeel van het mengvoeder X is de grondstof palmpitschilfers. De lading is per lighter bij de diervoederfabrikant afgeleverd. De importeur heeft deze grondstof ontvangen in bulk, die per zeeschip uit Maleisië is aangevoerd.

Het eindproduct is geanalyseerd op Aflatoxine totaal.

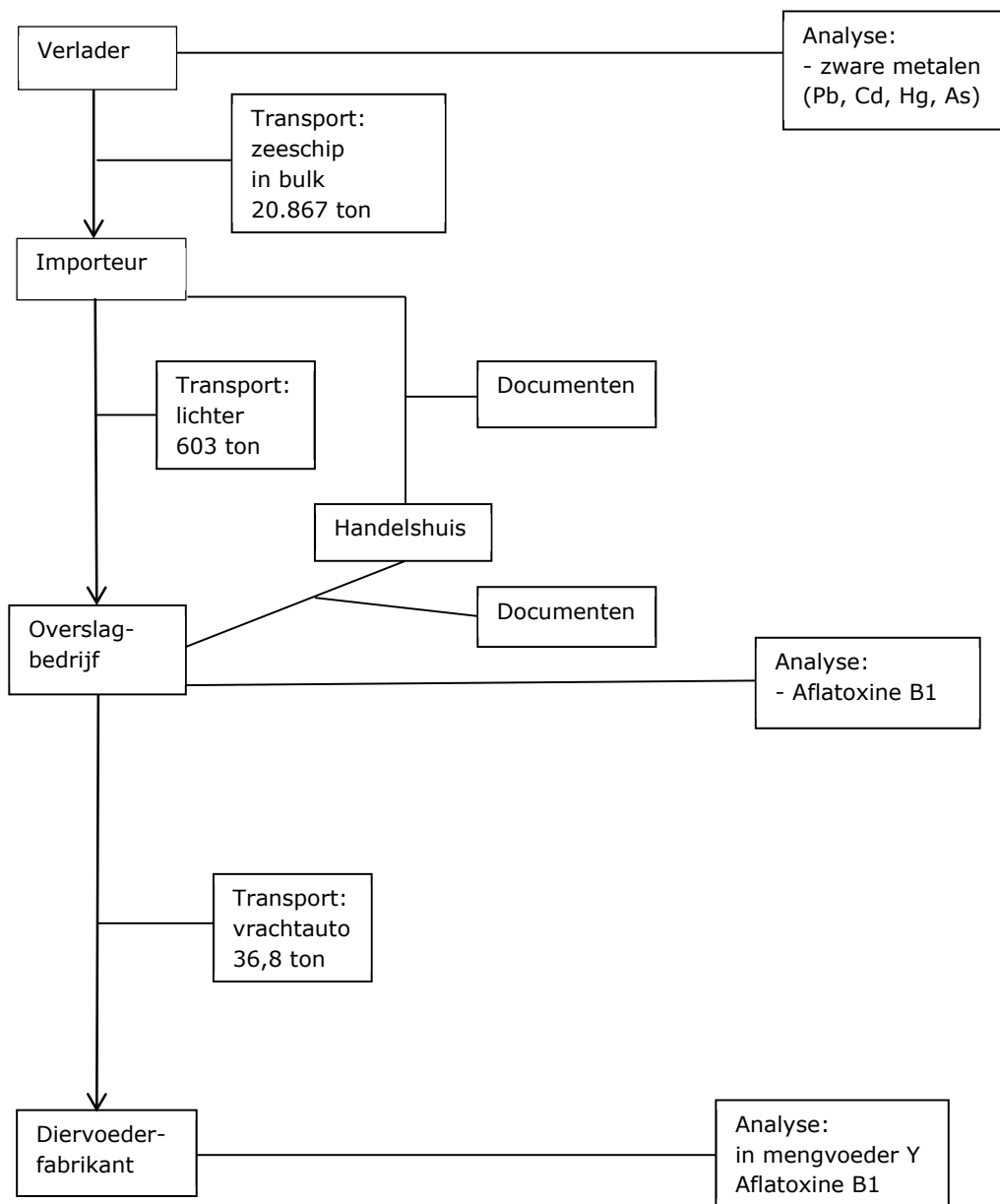

Figuur 17 Schematische weergave aankomst diervoeder grondstof palmolievetzuur (Duitsland) in NL.

De diervoederfabrikant heeft via bemiddeling van de importeur de lading palmolievetzuur direct van de (Duitse) producent per vrachtauto laten aanvoeren.

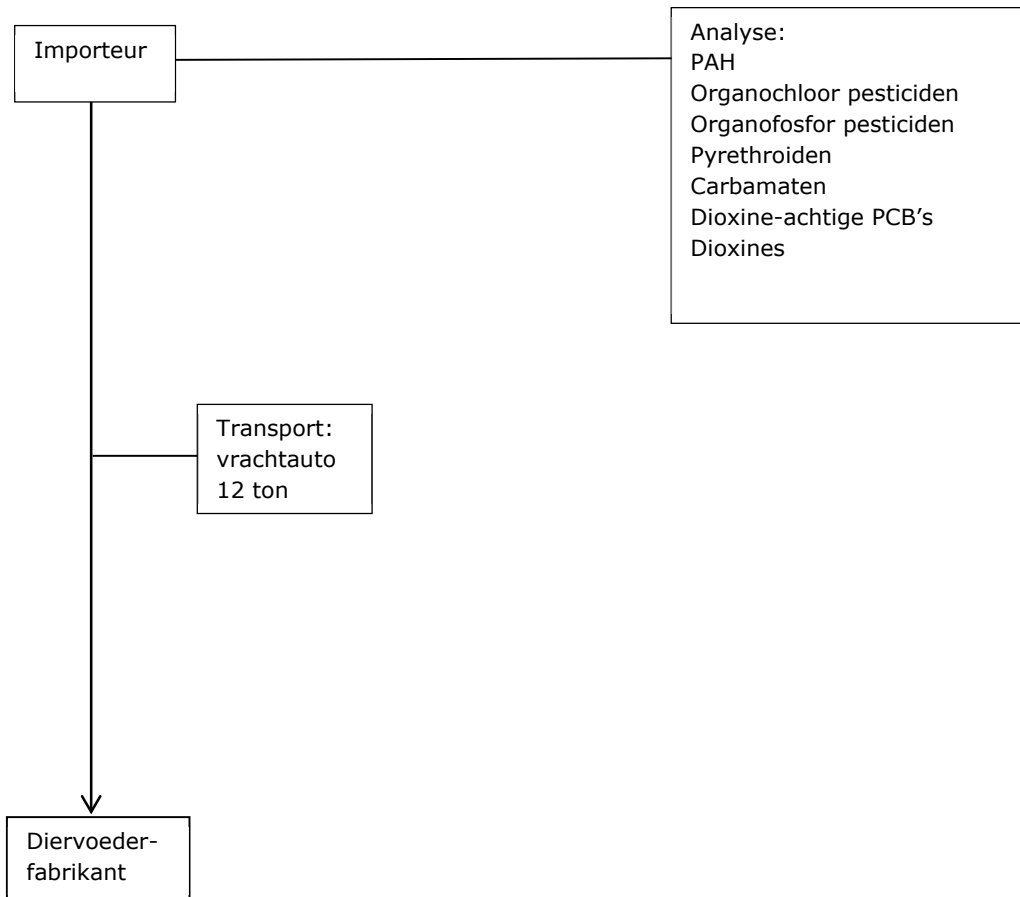
De diervoederfabrikant heeft een analyse laten uitvoeren op dioxines/PCB's.

De producent heeft een analyse laten uitvoeren op dioxines en dioxine-achtige PCB's.

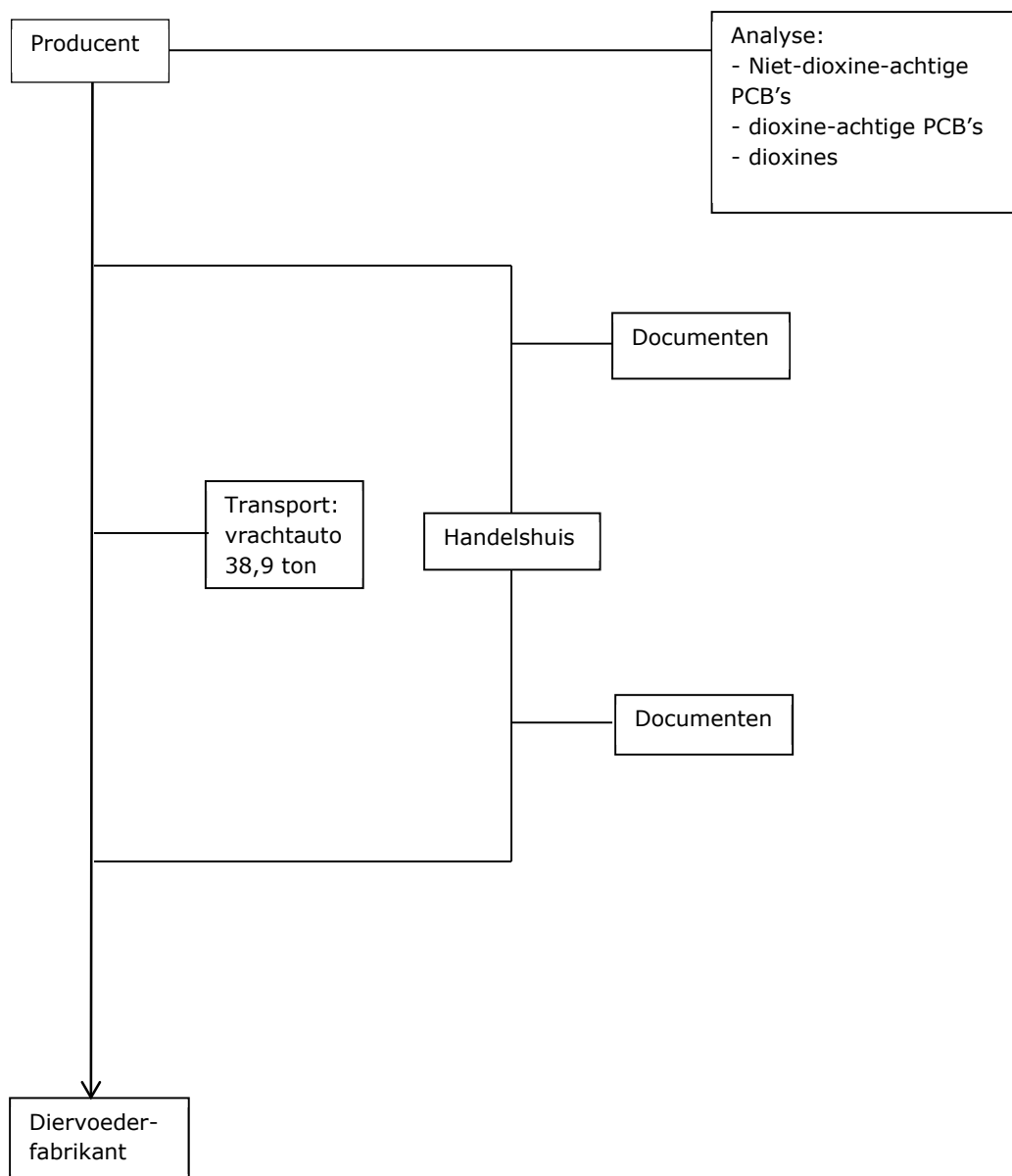
Figuur 18 Schematische weergave aankomst diervoeder grondstof palmpitschilfers (Maleisië) in NL.

Het vierde bestanddeel van het eindproduct (mengvoeder Y) is de grondstof palmpitschilfers. Deze grondstof heeft de diervoederfabrikant zelf per vrachtauto bij het overslagbedrijf opgehaald. Een handelshuis heeft de aankoop van de importeur en vervoer per lichter naar het overslagbedrijf voor zijn rekening genomen. De importeur heeft de lading palmpitschilfers in bulk ontvangen uit Maleisië uit hetzelfde zeeschip als in eerder aangehaald aanvoerschema palmpitschilfers (zie Figuur 16). De diervoederfabrikant heeft van zijn eindproduct een analyse op Aflatoxine B1 laten uitvoeren evenals het overslagbedrijf die hetzelfde heeft laten doen. In het land van oorsprong (Maleisië) heeft de verlader monsters laten nemen en geanalyseerd op zware metalen.

Figuur 19 Schematische weergave aankomst diervoeder grondstof palmolie (land van oorsprong onbekend) in NL.

Deze lading palmolie is direct vanaf de importeur naar de diervoederfabrikant met de vrachtauto vervoerd. Er is ook door het transportbedrijf een reinigingscertificaat verstrekt aan de diervoederfabrikant (alle drie voorgaande ladingen waren ook palmolie). De importeur heeft uitgebreide analyses laten uitvoeren op deze grondstof, maar er heeft geen gesprek plaatsgevonden met deze importeur, daarom is er helaas geen land van oorsprong bekend.

Figuur 20 Schematische weergave aankomst diervoeder grondstof palmvetzuren (Nederland) in NL.

De diervoederfabrikant heeft deze lading palmvetzuren direct van de producent ontvangen. De aankoop is echter via een handelshuis afgehandeld.

De producent (NL) heeft uitgebreide analyses laten uitvoeren op dioxines en PCB's.

Tabel 4

Analyses voor alle 16 voorbeelden van 5 diervoederfabrikanten (010 – 014).

Grondstof	dvf	Lev. 1*	Lev. 2**	Lev. 3***
Sojahullen (010)	Aflatoxine totaal (in mengvoer)			
Sojahullen (011)	Zearalenon	Salmonella		
Sojahullenpellet (012)	Aflatoxine B1 (in mengvoer)			
Sojaschilfers (013)			zwarte metalen (Cd, Pb, As, Hg, F) Salmonella GMO's Melamine Aflatoxin B1, OTA, ZEA Pesticide residu Dioxines PCB's Dioxine en dioxine-achtige PCB's	
Sojaboonmeel (014)				
Maïs (010) (Frankrijk)	Aflatoxine totaal (in mengvoer)		DON	kwaliteitsparameters
Maïs (011) (Servië)	DON	Aflatoxine B1		
Maïsglutenpellets (012) (Hongarije)	Aflatoxine B1 (in mengvoer)		Aflatoxine B1	
Maïs (012) (Brazilië)	Aflatoxine B1 (in mengvoer)		Aflatoxine B1	• zwarte metalen (Cd, Pb, As, Hg) • Ambrosia • Salmonella • Mycotoxine: (Aflatoxine B1, DON, OTA, ZEA) • Pesticide residu • Dioxines • Dioxine-achtige PCB's
Maïs (013) (Brazilië)	Aflatoxine B1			Aflatoxine B1
Maïs (014) (Brazilië)		Aflatoxine B1		
Palmpitschilfers (010)	Aflatoxine totaal (in mengvoer)			
Palmolievetzuur (011)	Dioxine		Dioxine Dioxine-achtige PCB's	
Palmpitschilfers (012)	Aflatoxine B1 (in mengvoer)	Aflatoxine B1		Zware metalen (Pb, Cd, Hg, As)
Palmolie (013)		PAH Organochloor pesticiden Organophosphor pesticiden Pyrethroiden Carbamaten Dioxine-achtige PCB's Dioxines Dibenzofuranen		
Palmvetzuren (014)			Non-dioxine-achtige PCB's Dioxine-achtige PCB's Dioxines	

Lev. 1* = de leverancier in de eerste lijn kan een variatie van verschillende typen bedrijven zijn zoals: overslagbedrijf, handelshuis of importeur

Lev. 2** = de leverancier in de tweede lijn heeft betrekking op verschillende typen bedrijven zoals: handelshuis, importeur, producent of verlader

Lev. 3*** = de leverancier in de derde lijn valt onder verschillende typen bedrijven zoals: importeur of verlader

4.2 GMP+ Monitoring Database

Monitoring is nog steeds een essentiële voorwaarde voor GMP+-gecertificeerde bedrijven (inclusief handelaren). Het is een belangrijke stap in de HACCP-beginselen, die door ieder GMP+-gecertificeerd bedrijf verplicht dient te worden ingevoerd. Monitoring dient gebaseerd te zijn op de eigen risicobeoordeling van het bedrijf. Dit biedt flexibiliteit, maar zorgt er ook voor dat een bedrijf haar eigen verantwoordelijkheid moet nemen. GMP+-gecertificeerde bedrijven moeten in staat zijn hun plan te motiveren en de analyseresultaten aantoonbaar te hebben (voor klanten, auditoren, bevoegde overheden, enzovoort).

In januari 2013 lanceerde GMP+ International de GMP+ Monitoring database. In deze database kunnen GMP+-deelnemers hun monitoringprogramma's opstellen en beheren en analyse resultaten opslaan, analyseren en delen met, bijvoorbeeld, een groep en / of klanten. De GMP+ Monitoring database vervangt de DOS (Databank Ongewenste Stoffen). Een belangrijk verschil tussen de huidige GMP+ Monitoring Database en de oude DOS is de mogelijkheid om analyseresultaten te delen. Analyseresultaten die gedeeld dienen te worden met de GMP+ Community vanwege de GMP+ FC-voorwaarden (zie tekst bij paragraaf 3.1.5.), dienen actief gedeeld te worden. Ook bevat de GMP+ Monitoring database de resultaten van het monitoringprogramma dat GMP+ International jaarlijks uitvoert, het GMP+ Monitoringprogramma. Daarnaast is er een historie aanwezig van analyseresultaten van meer dan 20 jaar, inclusief de gegevens zoals opgenomen in de Databank Ongewenste Stoffen (DOS). Bedrijven zijn deels verplicht om data aan te leveren voor de GMP+ Monitoring database (437 deelnemers in 2012). Deze verplichting is opgenomen in de voorwaarden van de GMP+ FSA module:

in de appendices GMP+ BA4 en GMP+ BA10 worden GMP+-gecertificeerde bedrijven verplicht analyseresultaten in te voeren in de GMP+ Monitoring database:

- Dioxine en dioxine-achtige PCB's in vetten en oliën
- Aflatoxine B1 in maïs en maïsproducten
- Aflatoxine B1 in voedermiddelen (voor gebruik in diervoeder) voor melkvee
- Salmonella in mengvoeders
- Salmonella in Salmonella-kritische voedermiddelen (indien van toepassing)
- Dierlijk eiwit in mengvoeders (inclusief vochtrijke mengsels) voor herkauwers
- De parameters die getest moeten worden bij toepassing van een aantal poortwachtersprotocollen in GMP+ BA10 Minimumvoorwaarden inkoop, te weten
 - Annex 5: Poortwachtersprotocol voor de aankoop van granen, zaden en peulvruchten
 - Annex 7: Poortwachtersprotocol voor de aankoop van GMQ palmolie
 - Annex 8: Poortwachtersprotocol voor de aankoop van stro

De GMP+ Monitoring database is een 'verzameldocument' van allerlei analyses, waarbij er geen link gelegd kan worden met gegevens over partijgrootte en het percentage van de partijen dat is onderzocht. Het is een support product voor GMP+ FSA gecertificeerde bedrijven en geen controlemiddel.

De deelnemers die hun analyseresultaten (anoniem) hebben gedeeld met de GMP+ Community (onderdeel van de monitoringdatabase) hebben inzage in alle data aanwezig in de GMP+ Community. Analyseresultaten die zijn geüpload door deelnemers naar de database, maar die niet gedeeld zijn met de GMP+ Community, zijn alleen zichtbaar voor de deelnemer die eigenaar is van de gegevens. SecureFeed levert ook gegevens aan de database. SecureFeed maakt voor het beheer van hun monitoringsprogramma ook gebruik van de GMP+ Monitoring Database. Alleen die resultaten die gedeeld worden met de GMP+ Community zijn zichtbaar.

Het GMP+ monitoringsprogramma wordt jaarlijks opgesteld op basis van

- analyseresultaten van het jaar ervoor
- signalen uit EWS
- fact finding: bv. voor het op- dan wel bijstellen van GMP+ normen
- andere ontwikkelingen

Het GMP+ Monitoringsprogramma wordt afgestemd met de Technical Committee FSP, waarin vertegenwoordigers van brancheorganisaties, Secure Feed en laboratoria en een CI zitting hebben. Het jaarplan wordt niet gecommuniceerd met NVWA.

De herkomst van de monsters voor het GMP+ Monitoringsprogramma is in eerste instantie van bedrijven uit NL, niet noodzakelijkerwijs ver weg uit het buitenland.

Jaarlijks maakt GMP+ International een evaluatierapport (Annual Report Monitoring) van de resultaten aanwezig in de GMP+ Community en van het eigen monitoringprogramma (GMP +, 2016, Annual reports monitoring).

Zoals beschreven in het rapport van 2013 is er in dat jaar geen eigen GMP+ Monitoringsprogramma uitgevoerd. Ook in 2014 en 2015 is er geen eigen monitoringsprogramma door GMP+ International uitgevoerd.

Het rapport is beschikbaar in Engels, Nederlands en Duits en geeft een gedetailleerd overzicht van de analyse resultaten ingedeeld naar contaminant. Het doel van deze evaluatie is het verstrekken van waardevolle informatie die deelnemers kunnen gebruiken bij het op- danwel bijstellen van hun bedrijfsspecifieke HACCP-plan en het beoordelen van de kans op risico's.

Zoals beschreven in het rapport van 2013 is het onbekend of de GMP+ Community resultaten, zoals gerapporteerd in het Annual Report, representatief of compleet zijn. Daardoor kunnen de conclusies uit de rapporten niet worden veralgemeniseerd en is een harde vergelijking tussen de data van 2013 en voorgaande jaren niet mogelijk.

4.3 Is de in België gehanteerde werkwijze waarbij het bemonsteringsplan van BEMEFA door de FAVV wordt gevalideerd, voor de Nederlandse situatie bruikbaar?

Er zijn twee manieren waarop diervoeder gecontroleerd wordt: door de overheid zoals het NVWA en FAVV en via de kwaliteitsborgingsystemen die volgens Europese wetgeving gebaseerd moeten zijn op HACCP. Een bedrijf kan wel zelf bepalen welk systeem het toepast, zolang het systeem maar gebaseerd is op HACCP.

België

BEMEFA

De **BE**roepsvereniging van de **ME**ngvoeder **FA**brikanten behartigt de belangen van de mengvoeder sector sinds 1944 op alle beslissings- en overlegniveaus en vertegenwoordigt daarmee 98% van de Belgische diervoederproductie.

BEMEFA houdt zich bezig met proactief beleid inzake voederveiligheid door middel van gevarieerde analyse, bemonsteringsplannen en crisismanagement. Ook organiseert BEMEFA werkgroepen rondom bepaalde thema's binnen het werkkterrein van de mengvoederindustrie. De leden van de werkgroepen zijn werknemers uit de sector of specialisten, zoals wetenschappers, landbouwkundigen, etc. Deze bijeenkomsten zijn een platform voor informatie-uitwisseling. BEMEFA zorgt tevens voor de kwaliteit met de Feed Chain Alliance standaard (FCA, voorheen GMP Dierenvoeders) als kwaliteitsstandaard. (BEMEFA, 2016)

Het bemonsteringsplan

BEMEFA werkt bemonsteringsplannen uit met als doel om de kwaliteit en veiligheid van diervoeder te garanderen door monsters van grondstoffen, additieven, voormengsels en mengvoeders te controleren op ongewenste stoffen.

In België moet elke exploitant, uitgezonderd voor de primaire productie, een systeem van autocontrole instellen, toepassen en handhaven dat de veiligheid van zijn producten omvat.

(Koninklijk Besluit II, artikel 3, lid 1). Deze autocontrolesystemen moeten gebaseerd zijn op de principes van het 'Hazard analysis and critical control pointssysteem' (HACCP) (Koninklijk Besluit II, artikel 2, lid 2). Dit betekent ook dat elke fabrikant een gevarenanalyse moet uitvoeren op de grondstoffen. Omdat de grondstoffen die door verschillende fabrikanten worden gebruikt vaak gelijkaardig of van de zelfde oorsprong zijn heeft BEMEFA gekozen om de gevarenanalyse op sectorniveau uit te voeren. Het is aan de individuele bedrijven om voor ieder diervoeder te bepalen of een aanvulling op de sectoranalyse noodzakelijk is.

Door het bemonsteringsplan kunnen contaminanten tijdig gevonden worden, kan er proactief ingegrepen worden ter preventie van contaminanten en kan er snel gereageerd worden bij overschrijdingen. Zo worden kwalitatief goede grondstoffen gegarandeerd. Leden van BEMEFA blijven goed geïnformeerd en hebben de mogelijkheid om individuele analyses uit te laten voeren.

De leden moeten elk jaar hun verbruikte grondstoffen, toevoegingsmiddelen, etc. doorgeven aan BEMEFA. Dit kunnen ze doen door in te loggen op de website van BEMEFA, hier kunnen de leden ook zien wanneer, waar en welke monsters ze moeten afnemen. Op basis van deze gegevens en de risicoanalyses wordt er door een biometrisch programma het aantal monsters bepaald op sectorniveau en vervolgens verdeeld over alle deelnemers en verdeeld in tijd. Alle deelnemers zien wanneer er welk monster van welk diervoeder genomen moet worden en opgestuurd naar het laboratorium. Dit hele systeem is zogenaamd 'volautomatisch website driven'. Elke maand wordt er nagezien wie de voorbepaalde monsters niet heeft opgestuurd en wordt er contact opgenomen met de desbetreffende fabrikant. BEMEFA realiseert 96% van de vooraf geplande analyses, in geval van de andere 4% was een bepaalde grondstof niet in voorraad.

Monsters worden voornamelijk door de leden zelf genomen, maar 10% van de monsters wordt genomen door onafhankelijke certificatie-instellingen. De monsters worden via de website opgegeven en gecontroleerd. Ook de analyseresultaten worden gepubliceerd voor de leden op de website. De deelnemers hebben toegang tot alle analyseresultaten (uiteraard anoniem).

Alle ongewenste stoffen worden regelmatig gecontroleerd. Het aantal analyses is gebaseerd op de risicoanalyse, op volume, op de statistiek, op de nieuwigheid van contaminatie en het recidivisme van de leverancier.

De monsters worden genomen of in land van herkomst of bij de leverancier, of bij ontvangst in de mengvoeder- of voormengselfabriek, dit is afhankelijk van het type risico, type grondstof, risicoanalyse en land van oorsprong. Elke dag worden de analyseresultaten gecheckt door BEMEFA. Bij elke overschrijding wordt er contact opgenomen met de betrokken bedrijven en bij elke overschrijding van de wettelijk norm is er meldingsplicht. Als een overschrijding grootschalig is wordt samen met de overheid het crisismanagement opgezet.

BEMEFA werkt met verschillende laboratoria die geaccrediteerd zijn voor de bepaalde parameters. De facturen hiervan komen bij BEMEFA en de kosten worden verdeeld over de leden.

Voordelen van het bemonsteringsplan (BEMEFA, 2016, Bemonsteringsplannen):

- contaminaties vroeger opsporen
- proactief ingrijpen ter preventie van contaminaties
- snelle opvolging bij overschrijdingen
- kwaliteitsvolle grondstoffen garanderen
- betere informatie naar de leden toe
- eveneens mogelijkheid om individuele analyses uit te voeren (zowel voor leden als voor steunende leden)
- sterk communicatiemiddel

Risicoanalyse

Sinds 2001 is BEMEFA gestart met het uitvoeren van risicoanalyses van de grondstoffen, toevoegingsmiddelen, voormengels en mengvoerders. De risicoanalyse komt tot stand met:

- RASFF berichten

- Eigen analyseresultaten
- Officiële analyseresultaten
- Analyseresultaten van de individuele leden
- EFSA berichten
- Interventies van het wetenschappelijk comité BEMEFA
- Opmerkingen van de wetenschappers/leden van het HACCP comité
- Overleg met de producenten/leveranciers van de grondstoffen, toevoegingsmiddelen,...

Deze risicoanalyses zijn gericht op de voedselveiligheid en gevalideerd door het FAVV en diens wetenschappelijk comité. Elke drie maanden worden de risicoanalyses bijgestuurd door een werkgroep HACCP en als gevolg ook het bemonsteringsplan. De werkgroep bestaat uit professionals en wetenschappers en komt minstens vier keer per jaar samen wat ook het dynamische karakter van de bemonsteringsplannen onderstreept. Regelmatig evalueren en bijsturen is de gedachte achter deze werkgroep. Op de agenda staan recente contaminaties, gevarenanalyses, analyseprotocollen en -resultaten. Elk jaar wordt het bemonsteringsplan opnieuw gevalideerd door het FAVV en het wetenschappelijk Comité.

Het risico wordt bepaald door de kans en de ernst waarmee een ongewenste stof aanwezig is in een diervoeder, op moment van consumptie. (BEMEFA, 2016, Risicoanalyse en Risicotaxatie).

Ernst	Groot	3	4	4
	Matig	2	3	4
	Klein	1	2	3
		Laag	Matig	Hoog
Kans/Frequentie in eindproduct bij consumptie				

Score

- 1** Geen beheersmaatregelen.
- 2** Geen beheersmaatregelen, maar wel in verificatieprocedure meenemen en opnieuw toetsen aan de inzichten op dat moment.
- 3** Punt van aandacht - Risico dat wordt beheerst door algemene maatregelen, die voortvloeien uit procedures als onderhoudsplan, reinigingsplan, inkoopplan, ongediertebestrijdingsplan, keuringsplan.
- 4** Critical Control Point - Een punt, stap of procedure waarvoor tijdens de risicoanalyse is vastgesteld dat de beheersing ervan essentieel is.

Uit oogpunt van voedselveiligheid is het risico te elimineren of te reduceren tot een aanvaardbaar niveau.

Nederland

SecureFeed

SecureFeed is een stichting waarin de deelnemende Nederlandse diervoederbedrijven collectief de veiligheid van de diervoeders die zij leveren aan veehouders in Nederland waarborgen. Deelnemers werken samen in SecureFeed aan proactief toezicht op aan te kopen diervoederproducten en -diensten en hun leveranciers.

Monitoringsprogramma

SecureFeed ontwikkelt en beheert een vastgesteld monitoringsprogramma dat is gebaseerd op risicobeoordeling. De risicobeoordeling en -classificatie van diervoeders is geen status quo, maar een dynamisch geheel in een steeds veranderende omgeving waarin SecureFeed actief is. Het is dan ook van groot belang de risicoclassificatie en de onderliggende risicobeoordeling minimaal jaarlijks te actualiseren.

Deze actualisatie kent meerdere stappen.

1. Inventarisatie nieuwe gevaren: Zijn er nieuwe gevaren opgedoken, die een plaats moeten krijgen in de risicobeoordeling? Hoe schatten we de ernst van deze nieuwe contaminanten/gevaren in?
2. Beoordeling ernst bestaande contaminanten: Bestaande contaminanten hebben een bepaalde ernstgradatie. Is deze gradatie nog wel actueel?
3. Herbeoordeling kans van alle product-contaminant combinaties: Dit is de grootste en voornaamste stap in de herziening.
4. Herbeoordeling scores productintegriteit: Geeft de achterliggende periode aanleiding om de scores van de diverse producten op dit vlak te herzien?

Stap 1 en 2 worden uitgevoerd door een gespecialiseerde werkgroep. Daarbij wordt gebruik gemaakt van vele interne en externe bronnen:

- Intern: actuele risicoclassificatie, calamiteiten, EWS-meldingen, geweigerde vrachten, resultaten Monitoringsprogramma, auditresultaten, leveranciersinformatie, deelnemers informatie, etc.
- Extern: RASFF, publicaties GMP+ FSA, GMP Ovocom, NVWA, EFSA, actualiteiten, keten risico overleg met zuivel, vlees (varken, rund, kalf, pluimvee), eieren

Stap 3 en 4 worden uitgevoerd door productbeoordelingsgroepen (PBG's). Deze PBG's bestaan uit specialisten, gerekruteerd uit de SecureFeed deelnemers, met diepgaande kennis en ervaring met een bepaalde productgroep. Medewerkers van SecureFeed deelnemers kunnen zich voor deelname aan een PBG aanmelden. Elke PBG is 4 tot 6 personen. Een productgroep bestaat uit diervoeders met een gelijksoortige processing, gelijksoortige toepassing en vergelijkbare problematiek.

De risicoclassificatie is openbaar voor het publiek en te vinden op de website van SecureFeed. (<http://www.securefeed.eu/borgingssysteem/risicoprofiel-diervoeders>).

Een belangrijk medium voor het vastleggen van de leveranciersinformatie van een diervoeder is de Feed Safety Data Sheet (FSDS). Op het FSDS kunnen de leveranciers informatie verstrekken over de aard van het product en aangeven welke monitoring door hen wordt uitgevoerd. Op dit formulier staat een rubriek over monitoring waarin de leverancier kan aangeven wat de parameter is, het analyse moment en de frequentie. De lijst van bemonstering gaat uit van risicoschatting die zowel betrekking heeft op het type product en type contaminant. Deze informatie gebruikt SecureFeed voor een goede afstemming van de controles in de verschillende fases in het voortbrengingsproces van diervoeders.

Het geaggregeerde monitoringsplan is te vinden in de databank van SecureFeed en achter de login op de website van SecureFeed. De deelnemers aan SecureFeed hebben inzage in dit geaggregeerde monitoringsplan en dus ook in de aantallen analyses die per diervoeder-contaminant-combinatie uitgevoerd worden. Deelnemers hebben geen inzage in de verdeling van al deze analyses over de verschillende deelnemers. Naast de medewerkers van SecureFeed, heeft alleen het laboratorium dat is/ de laboratoria die zijn geselecteerd voor de collectieve uitvoering van het plan inzage in het volledige monitoringsplan (inclusief de verdeling van de analyses en monsters over de deelnemers die aan de collectieve invulling van het monitoringsplan meedoen). De deelnemers die kiezen voor een collectieve invulling hebben natuurlijk wel volledig inzicht in hun individuele monitoringsplan. De deelnemers die het plan in eigen regie uitvoeren (en dus zelf een keuze maken voor een van de geselecteerde laboratoria voor uitvoering van hun deel van het monitoringsplan) hebben ook alleen inzicht in het geaggregeerde plan en hun individuele plan bemonsteringslijst.

Voor het aantal te nemen monsters in het bemonsteringsschema wordt gebruik gemaakt van de statistische onderbouwing waar ook het sectoraal bemonsteringsplan mengvoeders van BEMEFA op gebaseerd is. Daarvoor zijn, naast de risicoclassificatie, de tonnages (88% DS) van alle door SecureFeed deelnemers ingekochte diervoeders noodzakelijk. De monitoring is 'risk based', wat blijkt uit de uitgebreide product/contaminant score en risicoclassificatie. Naast het SecureFeed Monitoringsplan Diervoeders, zijn er nog andere, kleinere monitoringsprogramma's, zoals:

- de verplichte wekelijkse verificatie van aflatoxine in melkveevoeders voor deelnemers die melkveevoeders produceren
- de collectieve monitoring mycotoxinen nieuwe oogst granen (op vrijwillige basis; wie gegevens aanlevert, krijgt gegevens)

-
- de collectieve monitoring dioxine in leghennen(opfok)voerders in het kader van GMP+ BCN-NL2 - Dioxine-monitoring in leghennen(opfok)voerders. Dit is een door SecureFeed beheerd monitoringsprogramma voor kleine producenten (< 50.000 ton) van legpluimvee(opfok)voerders. Dit plan wordt jaarlijks getoetst en goedgekeurd door GMP+ International.

De bemonstering wordt uitgevoerd door de deelnemers van SecureFeed zelf. De resultaten van de analyses worden beheerd in een databank die alleen toegankelijk is voor deelnemers. Deze resultaten kunnen op verschillende niveau's gedeeld worden met ketenpartijen en overheden.

Leveranciersbeoordeling

Een leverancier wordt beoordeeld op basis van een risico inschatting van het product dat hij levert, leverancier, de combinatie en de herkomst. De leverancier dient ook de directe voorschakel te benoemen of zoveel schakels terug in de keten totdat de producent van grondstof bekend is (uitgezonderd hele granen en zaden). Behalve toetsing van FSDS-en, zijn leveranciersaudits, uitgevoerd door extern getrainde medewerkers van SecureFeed deelnemers, het belangrijkste instrument voor de beoordeling van leveranciers.

SecureFeed classificeert diervoeders naar risicoprofiel als laag, midden of hoog risico. Dit hangt samen met de aard van het product of land van herkomst. Voor producten met een klein risico gelden de inkoopvoorwaarden zoals deze door GMP+ FSA zijn vastgesteld, met dien verstande dat het ingekochte diervoeder door SecureFeed is toegelaten en geclassificeerd. Echter indien het risico matig of groot is, dan wordt hier specifiek melding van gemaakt op de risicoclassificatie. De risicoclassificatie is een lijst met alle grondstoffen waarop de risico's op bepaalde contaminanten wordt aangegeven. De oranje en rode vlakjes in de lijst (matig en groot risico) hebben met name betrekking op aflatoxine en dioxines. (Securefeed, 2016, Risicoprofiel diervoeders)

Voor de meeste stoffen gelden wettelijke en GMP+ normen, maar SecureFeed kan zelf ook (bovenwettelijk) normen hanteren. Dit gebeurt in afstemming met de dierlijke productieketen.

Als blijkt dat een actiegrens van SecureFeed is overschreden, zijn deelnemers verplicht dit onverwijld aan SecureFeed te melden. Er kan een waarschuwingsbericht naar de andere deelnemers en ketenpartners gestuurd worden en maatregelen genomen worden voor onder andere het bemonsteren of gebruik van het betreffende product.

Bij overschrijding van een afkeurgrens is het product ongeschikt voor gebruik als diervoeder en moet uit de productieketen worden gehaald. De overschrijding wordt onverwijld doorgegeven aan SecureFeed (telefonisch én per email tijdens kantooruren en middels het meldingsformulier op de website buiten kantooruren). Daarnaast moet de deelnemer, overeenkomstig de verplichtingen van GMP+ FS en de voorschriften van de overheid melding doen bij de NVWA of FAVV en bij GMP+ International. De autoriteiten bepalen in overleg welke maatregelen er worden genomen.

SecureFeed beoordeelt alle meldingen van overschrijding van actie- en afkeurgrenzen (en andere mogelijke bedreigingen voor de voeder-/voedselveiligheid en -integriteit) en heeft een uitgebreid protocol waarin de werkwijze voor de beoordeling en gradatie van deze meldingen uitgewerkt is.

Vergelijking werkwijze Nederland en België

In de volgende tabel wordt voor een aantal belangrijke aspecten de in België en Nederland gehanteerde werkwijze met elkaar vergeleken.

Tabel 5

Vergelijking werkwijze Nederland en België

	BEMEFA	SecureFeed
Bemonsteringsplan	Heeft een bemonsteringsplan op basis van de grondstoffeninventaris van de leden en risicoanalyses. Een automatisch systeem bepaalt hoeveel, welke en wanneer monsters moeten worden afgenomen. De monsters worden vervolgens naar gecontracteerde laboratoria toegestuurd. De analyseresultaten worden voor de leden kenbaar gemaakt op de website. 10% van de monsters worden genomen door onafhankelijke certificatie-instellingen die geaccrediteerd zijn voor monsternamen	Heeft een monitoringsplan dat is gebaseerd op risico inschatting. Op basis hiervan wordt er bepaald welke monsters er moeten worden genomen. Het bemonsteringsplan van BEMEFA wordt gebruikt voor de statistische onderbouwing van het aantal monsters.
Kwaliteitsstandaard	Standaard is FCA via OVOCOM. Om lid te worden van BEMEFA, is FCA-certificatie een vereiste. FCA-gecertificeerde bedrijven dienen in eerste instantie autocontrole te doen op drie niveau's: • bij de grondstoffenleveranciers • bij de inname van grondstoffen bij de mengvoederfabrikant (voor het mengproces) • bij de afgewerkte mengvoederproducten (na het mengproces) Heeft regelmatig overleg met nationale organisaties op gebied van verschillende kwaliteitssystemen en heeft ook overeenkomsten met meerdere internationale kwaliteitssystemen. Binnen de FCA standaard zijn specifieke vereisten gedefinieerd m.b.t. de kwalificatie van leveranciers en voorschakels (cf. documenten BT-02, BT-03 en BT-04)	GMP+ FSA scheme van GMP+ International. Alle leveranciers en hun voorschakels moeten ten minste een GMP+ FSA certificaat hebben. SecureFeed hanteert boven op de GMP+ FSA eisen hun eigen eisen en versterkt daarmee ook het GMP+ FSA systeem.
Werkgroepen	Wat betreft het bemonsteringsplan komt elke 3 maanden de HACCP werkgroep bij elkaar.	SecureFeed heeft een drietal vaste werkgroepen: • Leveranciersbeoordeling; • Deelnemersbeoordeling, en • Productbeoordeling De werkgroepen adviseren het secretariaat en de directie en ook de Technische Commissie. Deze laatste commissie bewaakt de integriteit van het SecureFeed Borgingssysteem en adviseert de directie en het bestuur. In geval van calamiteiten wordt er een calamiteitenteam ingericht.

	BEMEFA	SecureFeed
Risico's	Het risico wordt bepaald door de frequentie (kans, waarschijnlijkheid) en de ernst waarmee het gevaar (verontreiniging) aanwezig is in het eindproduct, op het moment van consumptie. Elke drie maanden komt er een risicoanalyse tot stand met eigen en officiële analyseresultaten, RASFF meldingen, EFSA berichten, analyseresultaten van individuele leden, interventie van wetenschappelijk comité en opmerkingen van wetenschappers en leden van de HACCP werkgroep. Ook wordt overleg gepleegd met de leveranciers van ondermeer de grondstoffen. BEMEFA heeft ook gevarenanalyses over verschillende grondstoffen. Deze zijn alleen zichtbaar voor leden. In het kader van de FCA certificatie is een verplichte, minimale monitoring van toepassing (cf. document AT-05). Bijkomend worden specifieke eisen opgelegd m.b.t. de kwalificatie van leveranciers (cf. document BT-02). Deze benadering is uniek in Europa en is gevalideerd door het FAVV. De kwalificaties van de leveranciers en de voorschakels worden hierbij eveneens in rekening gebracht.	Deelt de producten in 3 risico groepen. Bij elke risico groep hoort een eigen beoordelingssysteem. Voor producten uit de lage risicogroep volstaat controle op het GMP+ certificaat en het insturen van de specificatie en voorschakels. Bij leveranciers van hoog risicogroep producten worden zowel de leverancier als zijn voorschakels in de keten bezocht voor een audit. Bij de middencategorie wordt per leverancier-product-combinatie gekeken welke beoordeling passend is. Leveranciers zijn GROEN (afname mogelijk), ORANJE (afname mogelijk, maar leverancier moet nog enkele zaken op orde brengen) of ROOD (afname door SecureFeed deelnemers niet toegestaan). De risico-inschatting komt tot stand met monitoringsresultaten, incidenten, RASFF meldingen, nieuwe kennis, informatie van BEMEFA en de informatie die de leverancier moet opgeven op het FSDS
Eigen audits	Nee. Er wordt volledig gewerkt met onafhankelijke, third party audits, uitgevoerd door geaccrediteerde certificatie-instellingen, i.p.v. second party audits. De FCA standaard heeft een uitgebreid Integrity Program om de kwaliteit van de uitgevoerde audits te bewaken (bijkomend aan de accreditatie-vereisten). Dit Integrity Program omvat o.a. 5 harmonisatiemeetings per jaar, witness-audits, kantooraudits, een uitgebreid opleidingsprogramma, ... De FCA standaard voorziet eveneens verplichte onaangekondigde audits (1x per certificatiecyclus) voor alle productieprocessen.	Bezoekt leveranciers systematisch en voert audits uit. Hiervoor worden medewerkers van deelnemers ingezet, die met succes de training 'Lead Auditor ISO 22000' hebben doorlopen. Ter controle van de auditkwaliteit, worden er jaarlijks ook 'witness-audits' uitgevoerd door professionele auditors, afkomstig van een gerenommeerde certificatie-instelling. De audits worden uitgevoerd aan de hand van een speciaal SecureFeed-toetsingskader. De audits die door SecureFeed worden uitgevoerd zijn gericht op die zaken die voor SecureFeed van belang zijn en hebben daardoor een ander karakter dan audits die in het kader van GMP+ - certificering worden uitgevoerd.
Gevalideerd door de overheid?	Het bemonsteringsplan wordt erkend en vooraf gevalideerd door het FAVV. De FCA Standaard werd aangemeld voor kwalificatie voor ketenborging.nl.	Noch de NVWA, noch GMP+ International keurt/beoordeelt sectorale monitoringsplannen. Wel is SecureFeed bezig met de kwalificatie voor Ketenborging.
Wordt de overheid systematisch geïnformeerd over analyseresultaten?	De overheid krijgt op anonieme basis alle analyseresultaten van het Bemefa bemonsteringsplan	Nog niet. Het streven is om de resultaten te ontsluiten voor NVWA en ketenpartners.

	BEMEFA	SecureFeed
Overschrijding	Bij elke overschrijding wordt er contact opgenomen met de betrokken bedrijven en bij elke overschrijding van de wettelijke norm is er meldingsplicht. In het kader van de FCA certificatie bestaat er eveneens een 'meldingsplicht' (cf. document BT-17). Er is een crisismanagement journal op Bemefa niveau, op Ovocom-niveau en op Internationaal niveau (uitwisselbaarheid met GMP+, AIC, QS)	Bij het signaleren van een overschrijding van een wettelijke norm voor voederveiligheid treedt het SecureFeed protocol Calamiteiten in werking. De deelnemer is zelf verantwoordelijk voor het informeren van de leverancier en een eventuele melding aan NVWA of GMP+ International.
Bemonstering	De monsters worden door leden zelf genomen, 10% van de monsters worden genomen door een onafhankelijke certificatie-instelling. Monsters genomen in het kader van specifieke bemonsteringsprotocollen, vb. aflatoxineprotocol, worden verplicht genomen door geaccrediteerde monsternemers.	De bemonstering wordt uitgevoerd door de deelnemers zelf, behalve voor mais, daar wordt een beëdigde monsternemer voor ingeroepen.
Analyseresultaten	Door in te loggen op de website kunnen leden hun analyseresultaten bekijken. Iedereen ziet alle resultaten voor de hele sector op anonieme wijze	Worden beheerd in een databank die is in te zien voor deelnemers door in te loggen in de GMP+ Monitoringsdatabank, waar een aparte 'SecureFeed' groep/omgeving is ingericht.
Crisismanagement	Als een overschrijding grootschalig is wordt samen met de overheid het crisismanagement opgezet. Crisismanagement journal wordt dagelijks bijgehouden. Crisismanagement journal Ovocom en internationaal wordt eveneens dagelijks opgevolgd. Bijkomend hebben zowel Bemefa als Ovocom een crishandboek dat in werking treedt bij calamiteiten. Tracking & Tracing : 2 onderzoeken van Universiteit Gent Crisisteam adviseert bedrijven : acties, recall, volksgezondheid evaluatie, overleg met FAVV	1. Signaleren en Melden 2. Informeren bestuur 3. Teleconferentie waarin bepaald wordt aan wie er gemeld moet worden en de te nemen maatregelen 4. Documenteren 5. Informeren leverancier en eventueel NVWA 6. Acties om uitbereiding calamiteit te beperken 7. Inventariseren 8. Tracking&Tracing 9. Recall noodzakelijk of niet? 10. Bepalen oorzaak en preventieve maatregelen 11. Audit 12. Evaluatie
Informatievoorziening	Er is veel informatie te vinden op de website (www.bemefa.be) Eveneens op www.ovocom.be en op www.favv.be	De website van SecureFeed (www.securefeed.eu) is nog in ontwikkeling, maar er is, zeker voor de deelnemers, die allen een login hebben, al veel informatie te vinden

Kwaliteitssystemen België en Nederland

OVOCOM (België)

OVOCOM is het Belgische overlegplatform voor beroepsfederaties waarvan de leden actief zijn in de diervoederketen. De hoofddoelstelling van OVOCOM is de bedrijven in de diervoederketen te voorzien van een betrouwbaar, geloofwaardig en betaalbaar voederveiligheidssysteem. OVOCOM beheert de FCA-regeling en de Autocontrolelids Diervoeders. (G-001). De Feed Chain Alliance Standaard bevat de uitvoering van vele specifieke controles en analyses. Welke analyse er uitgevoerd moet worden hangt af van de kwalificatie van de leveranciers, de oorsprong van het diervoeder of de

eindbestemming. Voor de monitoring van diervoeders heeft OVOCOM minimale monitoringseisen die voor elke bedrijf van toepassing is. Deze eisen zorgen voor een geharmoniseerde controlegraad op alle niveaus en voor een betere controle door externe certificatie-instellingen. (OVOCOM, 2016)

De Autocontrolegids bevat alle wettelijke eisen waaraan bedrijven moeten voldoen. Het is gebaseerd op Europese en Belgische wetgeving en goedgekeurd door het FAVV (Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen). Daardoor is deze gids alleen van toepassing op Belgische bedrijven. Om fabrikanten het zo makkelijk mogelijk te maken, komen Deel A van de Gids en de FCA zoveel mogelijk overeen wat eveneens wordt erkend door de FAVV. De FCA heeft nog een aantal bovenwettelijke eisen die essentieel worden geacht voor de productie van veilige diervoeders. (BEMEFA, 2014, p. 16). Bedrijven die het systeem op alle activiteiten toepassen, krijgen 75% korting op de jaarlijkse heffing van het FAVV en een lagere frequentie van de inspecties.

De Autocontrolegids is niet publiek toegankelijk, deze kan alleen door deelnemers aan het OVOCOM-systeem worden geraadpleegd. (OVOCOM, 2016)

GMP+ FSA certificatie (Nederland)

Het GMP+ Feed Certification scheme is geïnitieerd en ontwikkeld in 1992 door de Nederlandse diervoederindustrie als reactie op verschillende ernstige en minder ernstige incidenten met betrekking tot de besmetting van voedermiddelen. Het werd in eerste instantie opgezet als een nationaal schema, maar is uitgegroeid tot een internationaal schema dat wordt beheerd door GMP+ International in samenwerking met verschillende internationale belanghebbenden.

Hoewel het GMP+ Feed Certification scheme is ontstaan vanuit het perspectief van de veiligheid van diervoeder, is in 2013 de eerste standaard voor verantwoord diervoeder gepubliceerd. Daartoe zijn twee modules ontwikkeld; GMP+ Feed Safety Assurance (gericht op diervoederveiligheid) en GMP+ Feed Responsibility Assurance (gericht op verantwoord diervoeder).

GMP+ Feed Safety Assurance is een complete module voor de borging van diervoederveiligheid in alle schakels van de diervoederketen. Aantoonbare borging van diervoederveiligheid is een 'verkooplicentie' in veel landen en markten en deelname aan de GMP+ FSA module kan dit uitstekend faciliteren. Op basis van praktijkbehoeften, zijn verschillende componenten in de GMP+ FSA module geïntegreerd, zoals voorschriften voor het kwaliteitsmanagementsysteem (ISO 9001), HACCP, productnormen, traceerbaarheid, monitoring, basisvoorwaardenprogramma, ketenbenadering en het Early Warning System.

De documenten in het GMP+ Feed Certification scheme zijn onderverdeeld in een aantal reeksen. De volgende schematische weergave toont de inhoud van het GMP+ Feed Certification scheme.

5 Conclusies

Fase 1

- De monitoring wordt in het algemeen risk-based uitgevoerd. Ook als risico's niet bekend zijn wordt intensiever gemonitord. Verder vindt ook monitoring plaats omdat dat contractueel is afgesproken.
- De monitoring wordt zo veel mogelijk uitgevoerd in de monsters die in het land van herkomst bij laden van het zeeschip zijn genomen.
- Als gevolg van het incident met aflatoxine in maïs uit de Balkan is de monitoring hierop sterk geïntensiveerd en dit is ook in protocollen van GMP+ International en SecureFeed vastgelegd. Voor maïs uit risicolanden moet in Nederland altijd een analyse op lichterniveau (of per 500 ton) worden uitgevoerd.
- Het is niet mogelijk gebleken om in het beperkte tijds- en capaciteitsbestek van dit project specifieke informatie te verzamelen over het aantal analyses per product – land – contaminant combinatie.
- De handelsstromen variëren per jaar als gevolg van veranderingen in vraag en aanbod, afhankelijk van weersomstandigheden in het land van herkomst, (nieuwe) risico's van de diervoedergrondstoffen en de heersende prijs. Daardoor zal de monitoring van jaar tot jaar verschillen en is het overzicht van bv. 2013 niet representatief voor wat er in 2014 wordt geanalyseerd.
- Door de complexiteit van productie- en handelsketens is het voor een aantal diervoedergrondstoffen niet eenvoudig om zicht te krijgen op de intensiteit van de monitoring van producten die in Nederlandse diervoeders worden verwerkt. Als voorbeeld kan sojaschroot/schilfers genoemd worden: er wordt ca. 4.564 kton ingevoerd, voornamelijk uit Zuid-Amerika. Verder wordt in Nederland ca. 1.749 kton geproduceerd uit geïmporteerde sojabonen. De inmenging van sojaschroot/schilfers in Nederlands diervoeder bedraagt ca. 1.618 kton, oftewel ca. 26% van de beschikbare hoeveelheid.
- Een partij van een diervoedergrondstof verandert tijdens de logistieke keten van import tot productie van mengvoer in het algemeen van grootte. Hierdoor is het niet goed mogelijk om een relatie te leggen tussen het aantal uitgevoerde analyses en het aantal partijen.
- De representativiteit van de bemonstering wordt door de geïnterviewde organisaties gegarandeerd door strikt gebruikt te maken van de voorhanden zijnde protocollen zoals hiervoor beschreven.
- De geïnterviewde bedrijven hebben allemaal hun eigen kwaliteitssystemen en traceerbaarheid wordt gegarandeerd door inbedding in HACCP systeem, alsmede door het uitvoeren van recall oefeningen. Geen van de huidige kwaliteitssystemen is echter gericht op productintegriteit of authenticiteit. Overkoepelende organisaties binnen de diervoedersector wisselen regelmatig informatie met elkaar uit, wat ook het geval is met de toezichthouder (NVWA). Daarentegen staat het verstrekken of delen van informatie tussen bedrijven onderling nog in de kinderschoenen.
- Alle geïnterviewde organisaties hebben aangegeven dat het belangrijk is dat de laboratoria geaccrediteerd zijn en dat daar ook op wordt gecheckt. Vrijwel alle analyses zijn volgens de geïnterviewde organisaties geaccrediteerd, waarbij specifieke pesticiden en GMO's uitzonderingen kunnen zijn.

Fase 2 - Terugtracering

- De samenwerking met de inspecteur van NVWA, die de bezoeken aan de bedrijven in de diervoedersector heeft mogelijk gemaakt, is bijzonder soepel en de desbetreffende bedrijven hebben volledige medewerking en openheid van zaken gegeven voor dit deel van het onderzoek.
- Traceerbaarheid van grondstoffen in de diervoedersector is zeer goed geregeld, waar je ook een meetpunt in de keten fixeert, het resultaat is altijd hetzelfde en je komt bij de juiste leverancier of ontvanger uit.
- Partijen grondstoffen volgen uiteenlopende transportlijnen, te weten zeeschip – lichter – overslagbedrijf - vrachtauto (maïs en soja) of zeeschip – lichter (maïs en soja) of zeeschip – vrachtauto via tussenopslag in tanks (olie) of containers, maar de documenten en daarmee de eigenaar kan via meerdere andere schakels verlopen dan het eigenlijke transport.

- Er is veel variatie in het aantal schakels dat betrokken is van importeur tot diervoederfabrikant.
- De analyserapporten van de laboratoria geven inzicht in de herkomst van de partij en waar en door wie bemonsterd is. Het merendeel van de bemonstering en analyse vindt plaats bij aankomst van een lading grondstoffen in één van onze zeehavens (tijdens het overladen op een lichter). De resultaten van de analyses worden door de importeur aan de diverse ontvangers (handelshuis of diervoederfabrikant) doorgezonden.
- Diervoederfabrikanten nemen zelf ook monsters en laten analyses verrichten op binnenkomende grondstoffen en eindproducten.
- In het algemeen worden partijen niet meerdere keren geanalyseerd door diverse schakels in de keten. Uitzonderingen zijn aflatoxine in maïs uit Brazilië en in maïsglutenpellets uit Hongarije en dioxinen in palmolievetzuren. In één geval is maïs uit Brazilië zelfs drie keer geanalyseerd op aflatoxine, namelijk door de diervoederfabrikant in het eindvoer en door de importeur zowel in de lichter als in het ruim van het zeeschip.
- In voorkomende gevallen waar door meerdere partijen (importeur of diervoederfabrikant) monsters worden genomen, zijn de analyse resultaten niet afwijkend.
- In dit onderzoek is niet meegenomen of NVWA ook partijen heeft bemonsterd en geanalyseerd.
- Twee diervoederfabrikanten hebben bemonstering en analyse uitgevoerd op hun eindproducten, terwijl één diervoederfabrikant de binnenkomende grondstoffen bemonstert en analyseert. De overige diervoederfabrikanten ontvangen de analyserapporten van importeur/overslagbedrijf van de grondstoffen.

Fase 2 - GMP+ Monitoring Database

- Monitoringsgegevens staan deels in de databank, nl. het deel dat verplicht is (o.a. dioxines, aflatoxine B1, Salmonella en dierlijke eiwitten). Voor het deel dat vrijwillig is is het onduidelijk in hoeverre dit in de databank is ingevoerd.
- Leveranciers hebben inzage in monitoringsgegevens, ook in elkaars gegevens (geanonimiseerd) voor zover ze in het GMP+-Community deel staan.
- Leveranciers (bedrijven, SecureFeed) zijn eigenaar van hun eigen monitoringsresultaten. Zij kunnen toestemming geven aan derden om deze resultaten in te zien. Deze data zouden dus beschikbaar gemaakt kunnen worden voor het doel van dit project.
- De resultaten van het eigen monitoringsprogramma van GMP+ International worden niet specifiek gecommuniceerd met de NVWA. Dit programma is in 2012 wel uitgevoerd maar daarna niet meer.

Fase 2 – BEMEFA

- Het monitoringsprogramma van BEMEFA is, net als het programma van SecureFeed, gebaseerd op risico-analyses en wordt periodiek aangepast op basis van nieuwe inzichten.
- In tegenstelling tot de Nederlandse situatie wordt het monitoringsprogramma van BEMEFA erkend en vooraf goedgekeurd door de FAVV. Ook worden de risicoanalyses van BEMEFA gevalideerd door de FAVV.
- De overheid krijgt op anonieme basis alle analyseresultaten van het BEMEFA bemonsteringsplan. In Nederland gebeurt dit nog niet. Het streven is wel om de resultaten te ontsluiten voor NVWA en ketenpartners.

Algemeen

- Vergelijking van monitoringsresultaten van de sector en van de overheid is niet goed mogelijk omdat er geen kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn van de monitoring door de sector. Hierdoor is het niet goed mogelijk om na te gaan in hoeverre er sprake is van doublures in de controle. Om deze reden is er geen informatie over het monitoringsprogramma van de overheid in dit rapport opgenomen.
Omdat zowel de monitoring door de sector als door de overheid voor een belangrijk deel risico-gebaseerd wordt uitgevoerd is er waarschijnlijk wel sprake van overlap.
- Het onderzoek heeft zich vanwege budgettaire redenen beperkt tot drie hoofdgroepen van grondstoffen. Het is dus niet mogelijk om conclusies te trekken over hiaten in de controle.

6 Aanbevelingen

Fase 1

- Het onderzoek uitbreiden naar een aantal andere diervoedergrondstoffen, waaronder diervoedergrondstoffen die in aanzienlijk geringere tonnages worden gebruikt en grondstoffen die als hoog-risico grondstoffen worden beschouwd. Bij dit onderzoek zouden ook in de Europese Unie of in Nederland geproduceerde grondstoffen kunnen worden meegenomen, bv. bij- en restproducten van de agrifood industrie.
- Een aantal partijen van een grondstof volgen van begin tot eind. Starten bij de partij die in de diervoederfabriek aankomt en terug traceren wanneer en hoe deze partij (of een grotere partij waar deze partij uit afkomstig is) eerder al geanalyseerd is.
NB Deze aanbeveling is uitgewerkt in Fase 2
- Bij deze terugtracering ook betrekken hoe, als er eerder in de keten gemonitord is, de bemonstering en de analyse is uitgevoerd
- Nagaan of het mogelijk is om het aantal analyses dat door de diverse partijen in de keten worden uitgevoerd beter te specificeren en kwantificeren
- Interview met GMP+ International, o.a. om na te gaan welke monitoringsgegevens in hun databank aanwezig zijn
NB Deze aanbeveling is uitgewerkt in Fase 2
- Interview met een vetveredelaar om meer inzicht te krijgen in de verwerking van plantaardige en dierlijke oliën en vetten en bijproducten.
- Nagaan of de in België gehanteerde werkwijze waarbij het monitoringsplan van BEMEFA door de FAVV wordt gevalideerd voor de Nederlandse situatie bruikbaar is.
NB Deze aanbeveling is uitgewerkt in Fase 2
- Stimuleren dat op één of andere manier meer informatie uitwisseling tussen bedrijven onderling kan worden gerealiseerd.

Fase 2

GMP+ International monitoringsdata:

- Een pilot starten om gegevens te delen en te vergelijken met de resultaten van het Nationaal Plan.

BEMEFA monitoringsdata:

- Nagaan of het mogelijk is om voor de Nederlandse situatie systematisch informatie te delen met SecureFeed t.a.v. bemonsteringsplannen en de resultaten hiervan. Dit betreft wederzijdse uitwisseling van zowel het bemonsteringsplan van SecureFeed als het Nationaal Plan Diervoeders.

Literatuur

- BEMEFA (2014) Jaarverslag 2013-2014, p16 http://www.bemefa.be/BEMEFA_Jaarverslagen.aspx
- BEMEFA (2016). Geraadpleegd op 2 mei, 2016, van www.bemefa.be
- BEMEFA, Bemonsteringsplannen. Geraadpleegd op 2 mei, 2016, van http://www.bemefa.be/BEMEFA_Bemonsteringsplannen.aspx
- BEMEFA, Risicoanalyse en Risicotaxatie. Geraadpleegd op 2 mei, 2016, van http://www.bemefa.be/BEMEFA_Berekening_Risicos.aspx
- Bikker, P., 2014; niet-gepubliceerde resultaten
- GMP+ B10; Laboratory testing; Version: 1 March 2013; GMP+ International B.V.; <https://www.gmpplus.org/bestand/.../gb10---en-20130301.pdf.ashx>
- GMP+ International, General gatekeeper protocol for purchasing products and services of non-GMP+ certified companies. 26 April 2010
- <http://www.centrec.com/assets/harvest-report-final-121205.pdf>
- MVO, 2012, Statistisch Jaarboek MVO
- NEN-EN-ISO/IEC 17025:2005 nl; Algemene eisen voor de bekwaamheid van beproevings- en kalibratielaboratoria
- OVOCOM, G-001-Autocontrolelegids Diervoeders. Geraadpleegd op 2 mei, 2016, van <http://www.ovocom.be/G-001Avantages.aspx>
- OVOCOM, www.ovocom.be
- RASFF, 2013, Annual report, page 22 http://ec.europa.eu/food/safety/rasff/docs/rasff_annual_report_2013.pdf
- Securefeed, Risicoprofiel diervoeders. Geraadpleegd op 2 mei, 2016, van <http://www.securefeed.eu/borgingssysteem/risicoprofiel-diervoeders>
- Securefeed, www.securefeed.eu
- US Grains Council, 2012/2013. Corn harvest quality report. <https://grains.org/sites/default/files/Harvest%20Report%20Final%20121205.pdf>

Bijlage 1 Vragenformulier project Landkaart monitoring diervoeders NL 2013

Disclaimer: Alle informatie verstrekt n.a.v. gestelde vragen wordt strikt vertrouwelijk behandeld en geanonimiseerd gerapporteerd.

Doel project: Monitoring in kaart brengen van diervoedergrondstoffen door overheid en diervoedersector om dubbelloop en hiaten te inventariseren op gebied van aard en omvang van *diervoedergrondstoffen* en de *monitoringsgegevens*. Verzamelen van informatie over de kwaliteit van *bemonstering* qua uitvoering en representativiteit, alsmede het uitgevoerde *laboratorium onderzoek* op het gebied van accreditatie en validatie.

Subdoelstellingen:

- diervoedergrondstoffen (aard en omvang)
- monitoringsgegevens (grondstof, land, contaminant)
- bemonstering (wie, hoe, waar, frequentie en representativiteit)
- laboratorium onderzoek (accreditatie en validatie)

Met aandacht voor:

- a. ongewenste stoffen (richtlijn 2002/32/EG): dioxines en dioxine-achtige PCB's, niet dioxine-achtige PCB's, mycotoxinen (aflatoxines, DON, ochratoxine, zearalenon, fumonisinen), zware metalen (lood, cadmium, kwik, arseen), organochloor pesticiden en onvoorziene ongewenste stoffen), GGO's (etikettering en niet toegelaten)
- b. residuen andere pesticiden (verordening 396/2005)

Resultaat: Bedrijfsleven en overheid nemen verantwoordelijkheid voor acties om vertrouwen in voedselveiligheid producten te vergroten. (Taskforce Voedselvertrouwen)

Hoofdgroep diervoedergrondstof

Maïs en -bijproducten ☐ **Soja en -bijproducten** ☐ **Oliën en vetten** ☐
(invoer uit derde landen)

1 Achtergrond informatie geïnterviewde en bedrijf of organisatie

Naam geïnterviewde(n) :

Naam bedrijf / organisatie :

Functie geïnterviewde :

e-mail adres :

(mobiel) telefoonnummer :

2 Diervoedergrondstof informatie

2.1 Algemeen

Onderverdeling hoofdgroep diervoedergrondstof zoals vermeld op pagina 1.

De nummering verwijst naar de catalogus van voedermiddelen zoals opgenomen in Bijlage C van Verordening (EU) Nr. 68/2013.

Maïs en –bijproducten:

- Maïs 1.2.1
- Maïsglutenvoer(meel) 1.2.9
- Maïsvoermeel (komt overeen met maïsgries en maïszemelgrint) 1.2.3 + 1.2.4
- Ontsloten maïs (komt overeen met maïsvlokken en maïs, voorverstijfeld) 1.2.2 + 1.2.14
- Maïsgluten 1.2.8

Soja en –bijproducten:

- Sojaschroot + sojaschroot ontdopt (incl. pensbestendig) 2.18.3 + 2.18.4
- Sojadoppen (-hullen) 2.18.5
- Getoaste sojabonen 2.18.1
- Sojaschilfers 2.18.2
- Soja-eiwitconcentraat 2.18.7

Oliën en vetten:

- Sojaolie 2.20.1
- Palmolie 2.20.1
- Plantaardig mengvet 2.20.1
- Kokos-/palmpitvet 2.20.1
- Vetturen, m.n. soja-/palmolievetturen 13.6.6
(o.a. verkregen door splitsen van ruwe vetturen)
- Zure oliën (Acid oils) 13.6.1
- Vetzuurdestillaat (Fatty acid distillate) 13.6.5

(verwijzing naar documenten m.b.t. 'aard' dus type diervoedergrondstof)

Omvang diervoedergrondstoffen:

- Maïs 1.2.1
- Maïsglutenvoer(meel) 1.2.9
- Maïsvoermeel (komt overeen met maïsgries en maïszemelgrint) 1.2.3 + 1.2.4
- Ontsloten maïs (komt overeen met maïsvlokken en maïs, voorverstijfeld) 1.2.2 + 1.2.14
- Maïsgluten 1.2.8

Soja en –bijproducten:

- Sojaschroot + sojaschroot ontdopt (incl. pensbestendig) 2.18.3 + 2.18.4
- Sojadoppen (-hullen) 2.18.5
- Getoaste sojabonen 2.18.1
- Sojaschilfers 2.18.2
- Soja-eiwitconcentraat 2.18.7

Oliën en vetten:

- Sojaolie 2.20.1
- Palmolie 2.20.1
- Plantaardig mengvet 2.20.1
- Kokos-/palmpitvet 2.20.1
- Vetturen, m.n. soja-/palmolievetturen 13.6.6
(o.a. verkregen door splitsen van ruwe vetturen)
- Zure oliën (Acid oils) 13.6.1
- Vetzuurdestillaat (Fatty acid distillate) 13.6.5

(verwijzing naar documenten m.b.t. 'omvang' diervoedergrondstof)

Zekerheid herkomst diervoedergrondstoffen:

Op welke basis wordt ingekocht (specifieke herkomst of 'any origin')?

2.2 Specifieke informatie

Welk kwaliteitssysteem is aanwezig (goedgekeurd, betrouwbaarheid)

Hoe wordt tracking en tracing gerealiseerd?

Welke informatiebron is aanwezig om aanwezigheid mogelijke gevaren van diervoedergrondstoffen te detecteren?

Voorziet het kwaliteitssysteem in het delen van informatie met andere organisaties in de diervoedersector of overheid over mogelijke ontwikkelingen (in derde landen) die tot diergezondheids- of voedselveiligheidsproblemen of mogelijk fraude kunnen leiden?

Worden verdachte partijen gemeld aan andere organisaties in de diervoedersector of overheid?

Wordt informatie uitgewisseld over misstanden binnen de diervoedersector met andere organisaties of overheid?

3 Monitoringsgegevens

- Welke monitoringsgegevens zijn beschikbaar?
Ingedeeld naar product – land – contaminant.
- Op welke basis wordt gemonitord?
 1. Product
 2. Land
 3. Contaminant
- In welke gevallen geschiedt de monitoring ad random?
- In welke gevallen geschiedt de monitoring 'risk based'?

4 Bemonstering

- door wie wordt de bemonstering uitgevoerd?
- welk type monsters worden onderscheiden?
- welke apparatuur wordt gebruikt voor het monsternemen?
- welke instructies behoren bij het monsternemen?
- Wordt er aan de hand van een bemonsteringsprotocol gewerkt, en waarop is dat gebaseerd? (EG Reg. 152/2009, GAFTA, etc.)
- Hoe wordt het bemonsteren uitgevoerd in geval van een heterogene verspreiding van een contaminant in de lading (bijv. aflatoxine)?
- Hoe wordt het bemonsteren uitgevoerd in geval van een homogene verspreiding van een contaminant in de lading (bijv. zware metalen)
- Hoe wordt nagegaan op welke wijze de belading van het schip/vrachtauto heeft plaatsgevonden (hot spots).

4.1 Waar vindt bemonstering plaats

- Wordt er op plaats van verzending (land van herkomst) bemonsterd?
Zo ja, op welke parameters?
- Wordt er bij aankomst (haven land van bestemming) bemonsterd?
Zo ja, op welke parameters?

4.2 Hoe wordt representativiteit van de bemonstering gegarandeerd?

- Welke garanties worden in het bemonsteringsprotocol hierover gegeven?
- Waarop zijn deze garanties gebaseerd?

4.3 Wat is frequentie van bemonstering?

- Wordt er met een bepaalde frequentie bemonsterd?
Zo ja, wat is de achterliggende reden daarvoor?
- In hoeverre wordt er bij de bepaling van frequentie van bemonstering rekening gehouden met risico land van herkomst of risico bepaalde contaminanten?

5 Laboratoriumonderzoek

- Welk laboratorium voert de analyses op de monsters uit?

5.1 Accreditatie

- Is het laboratorium geaccrediteerd door RvA?
- Welke analysemethoden vallen buiten accreditatie?

5.2 Validatie (geldt alleen voor aflatoxine)

- Welke analysemethode wordt gebruikt?
- Is deze analysemethode gevalideerd?
- Hoeveel bepalingen worden uitgevoerd per monster?
- Hoe wordt het eindresultaat van de analyse weergegeven?
- Wordt het analyseresultaat weergegeven met inbegrip van meetonzekerheid en terugvindpercentage?
- Wordt er deelgenomen aan ringonderzoeken of proficiency testen?

Bijlage 2 Definities en afkortingen

Definities

Term	Beschrijving	Bron
Afnemer	Organisatie of persoon die een product ontvangt	ISO
Audit	Systematisch en functioneel onafhankelijk onderzoek om vast te stellen of activiteiten en gerelateerde resultaten voldoen aan de geplande doelstellingen	CAC/GL 20-1995
Bemonstering voor analyse	Het wegnemen van een diervoeder die van belang is voor de productie, verwerking of distributie van diervoeders dan wel voor de gezondheid van dieren teneinde aan de hand van een analyse na te gaan of de wetgeving inzake diervoeders dan wel de voorschriften inzake diergezondheid wordt nageleefd	Verordening (EG) Nr. 882/2004
Bevoegde autoriteit	De centrale autoriteit van een lidstaat die bevoegd is officiële controles te organiseren, of elke andere autoriteit waarvan de bevoegdheid is gedelegeerd; dit begrip omvat tevens, in voorkomend geval, de overeenkomstige autoriteit van een derde land	Verordening (EG) Nr. 882/2004
CIF (Cost, Insurance & Freight)	Internationale handelsterm (Incoterm) die wereldwijd wordt geaccepteerd door regeringen en wettelijke autoriteiten. CIF (haven van bestemming wordt genoemd) heeft alleen betrekking op transport over zee. Bij CIF zijn de kosten van laden zeeschip, transport over zee tot haven van import en verzekering voor rekening van verkoper	Wikipedia
Diervoeders	Alle stoffen en producten, inclusief additieven, verwerkt, gedeeltelijk verwerkt of onverwerkt, die bestemd zijn om te worden gebruikt voor orale vervoeding aan dieren	Verordening (EG) Nr. 178/2002
Diervoeders	Producten van plantaardige of dierlijke herkomst in natuurlijke staat, vers of verduurzaamd, en de afgeleide producten van de industriële verwerking ervan, alsmede organische of anorganische stoffen, al dan niet gemengd, met of zonder toevoegingsmiddelen, en bestemd voor vervoeding	Richtlijn 2002/32/EG
FOB (Free on Board)	Internationale handelsterm (Incoterm) die wereldwijd wordt geaccepteerd door regeringen en wettelijke autoriteiten. FOB (haven van verscheping wordt genoemd) heeft betrekking op transport over zee en over binnenwateren. Bij FOB zijn de kosten van transport over zee naar haven van import en alle daarna volgende kosten voor rekening van koper. NB FOB geldt niet voor multimodal zeetransport van containers	Wikipedia
Handelshuis	Een onderneming die uitsluitend het drijven van handel als taak ziet. Contact met de goederen zelf is niet noodzakelijk, maar wel met de daarbijbehorende documenten. Kunnen ook als vertegenwoordiger en tussenpersoon (agent) optreden voor buitenlandse handelshuizen; gesproken wordt dan van agenturen.	Encyclo.nl Cultureel woordenboek
Land van herkomst	De herkomst van goederen ligt in dat land waar ze vandaan komen, voorafgaand aan de invoer. Voorbeeld: er is in de hele wereld maar één fabriek die Harley-Davidson motoren maakt (USA). Als nu een Harley-Davidson uit Australië wordt ingevoerd, dan is de herkomst van de motor Australië maar de oorsprong blijft USA.	www.maco.nl (customs Service)
Land van oorsprong	De oorsprong van goederen ligt in dat land waar de goederen zijn geproduceerd. Voorbeeld: als in de EU deegwaar, zoals spaghetti, wordt geproduceerd met graan van oorsprong uit bijv. Canada, dan verkrijgt het product niet de preferentiële oorsprong. Dus als die spaghetti vervolgens wordt geëxporteerd naar Zwitserland moet als oorsprong Canada op de factuur worden vermeld.	www.maco.nl (customs Service)
Leverancier	Organisatie of persoon die een product levert	ISO

Term	Beschrijving	Bron
Lichter	Klein schip waar de goederen uit een groot schip in worden overgeladen. Het grote schip heeft meestal niet de mogelijkheid om een rivier of kanaal te bereiken.	Wikipedia
Monitoring	Het uitvoeren van een gestructureerde reeks waarnemingen of metingen teneinde een overzicht te krijgen van de mate waarin de wetgeving inzake diervoeders en de voorschriften inzake diergezondheid en dierenwelzijn worden nageleefd	Verordening (EG) Nr. 882/2004
Monsters:		
• basismonster • verzamelmonster • deelmonster	• een hoeveelheid die op een bepaald punt uit de partij is genomen • het geheel van basismonsters van eenzelfde partij • een gedeelte van het verzamelmonster dat wordt verkregen door dat monster representatief te verkleinen	Verordening (EG) Nr. 691/2013
• eindmonster • laboratoriummonster	• een gedeelte van het deelmonster of van het gehomogeniseerde verzamelmonster • een monster dat voor het laboratorium bestemd is (zoals door het laboratorium ontvangen), dit kan het eindmonster, deelmonster of verzamelmonster zijn	
Ongewenste stoffen	Alle stoffen en producten, m.u.v. ziekteverwekkers, die aanwezig zijn in of op het product dat is bedoeld voor het voederen van dieren en die een potentieel gevaar opleveren voor de gezondheid van mens, dier of voor het milieu of die de dierlijke productie ongunstig kunnen beïnvloeden	Richtlijn 2002/32/EG
Overslagbedrijf	Bedrijf waar goederen en passagiers voor hun eindbestemming veranderen van transportmiddel dat hen naar een andere bestemming brengt.	Encyclo.nl Digischool
Partij	Een zending of een geïdentificeerd deel van de zending	Verordening (EG) Nr. 691/2013
Partij	Hoeveelheid die een eenheid vormt, met uniforme kenmerken en waarvan de samenstelling niet meer wijzigt (dus geen verdere aanvulling, toevoeging e.d.) met een maximum partijgrootte	Verordening (EG) Nr. 225/2012
Proficiency-test	Analyse van hetzelfde monster, waarbij de laboratoria hun eigen methoden mogen kiezen, mits die onder routineomstandigheden worden gebruikt. Het onderzoek moet worden uitgevoerd overeenkomstig ISO-handleiding 43-1 (3) en 43-2 (4) en kan worden gebruikt om de reproduceerbaarheid van methoden te bepalen.	Beschikking 2002/657/EG
Ringonderzoek	Analyse van hetzelfde monster met behulp van dezelfde methode om de prestatiekenmerken van de methode te bepalen. Dit omvat zowel toevallige meetfouten als de laboratoriumvertekening.	Beschikking 2002/657/EG
Traceerbaarheid	Mogelijkheid om een levensmiddel, diervoeder, voedselproducerend dier of stof die bestemd is om in een levensmiddel of diervoeder te worden verwerkt of waarvan kan worden verwacht dat zij daarin wordt verwerkt, door alle stadia van de productie, verwerking en distributie te traceren en te volgen	Verordening (EG) Nr. 178/2002
Validatie	Bevestiging door onderzoek en verstrekking van daadwerkelijk bewijs dat aan de bijzondere eisen van een specifieke beoogde toepassing wordt voldaan	ISO 17025 en Beschikking 2002/657/EG
Zending (batch of lot)	Een geïdentificeerde hoeveelheid diervoeder waarbij gemeenschappelijke kenmerken zijn vastgesteld, zoals herkomst, soort, type verpakking, verpakker, verzender of etikettering; en in het geval van een productieproces, een productie-eenheid van één enkel bedrijf dat bij de productie gebruikmaakt van uniforme parameters of een aantal van dergelijke eenheden, wanneer deze direct na elkaar wordt geproduceerd en samen wordt opgeslagen.	Verordening (EG) Nr. 691/2013

Afkortingen

EG	Europese Gemeenschap
BEMEFA	Beroepsvereniging van de Mengvoerfabrikanten (BE)
CEN	Comité Européen de Normalisation (European Committee for Standardisation)
CIF	Cost, Insurance & Freight
CvG	Comité van Graanhandelaren
DON	Deoxynivalenol
FAVV	Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (BE)
FOB	Free on Board
FOSFA	Federation of Oils, Seeds and Fats Associations Ltd
GAFTA	The Grain and Feed Trade Association
GMO	Genetically Modified Organism
MVO	Margarine, Oliën en Vetten
NVWA	Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
PCB	Polychlorinated Biphenyl
PT	Proficiency Test
RASFF	Rapid Alert System Food and Feed (EG)
RvA	Raad voor Accreditatie
SKAL	Stichting Kwaliteitskeurmerk Alternatieve Landbouw

RIKILT Wageningen UR
Postbus 230
6700 AE Wageningen
T 0317 48 02 56
www.wageningenUR.nl/rikilt

RIKILT-rapport 2016.004

RIKILT Wageningen UR is onderdeel van de internationale kennisorganisatie Wageningen University & Research centre. RIKILT doet onafhankelijk onderzoek naar de veiligheid en betrouwbaarheid van voedsel. Het instituut is gespecialiseerd in de detectie, identificatie, functionaliteit en (mogelijk schadelijke) effectiviteit van stoffen in voedingsmiddelen en diervoeders.

De missie van Wageningen UR (University & Research centre) is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen UR bundelen 9 gespecialiseerde onderzoeksinstituten van stichting DLO en Wageningen University hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 6.000 medewerkers en 9.000 studenten behoort Wageningen UR wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

To explore
the potential
of nature to
improve the
quality of life

RIKILT Wageningen UR
Postbus 230
6700 AE Wageningen
T 0317 48 02 56
www.wageningenUR.nl/rikilt

RIKILT-rapport 2016.004

RIKILT Wageningen UR is onderdeel van de internationale kennisorganisatie Wageningen University & Research Centre. RIKILT doet onafhankelijk onderzoek naar de veiligheid en betrouwbaarheid van voedsel. Het instituut is gespecialiseerd in de detectie, identificatie, functionaliteit en (mogelijk schadelijke) effectiviteit van stoffen in voedingsmiddelen en diervoeders.

De missie van Wageningen UR (University & Research centre) is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen UR bundelen 9 gespecialiseerde onderzoeksinstituten van toelating DLO en Wageningen University hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 6.000 medewerkers en 9.000 studenten behoort Wageningen UR wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

